

ZESZYTY HISTORYCZNE POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ

Zeszyt 11

ŁÓDŹ 2010

**ZESZYTY HISTORYCZNE
POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ**

Zeszyt 11

**Studium Wojskowe
Politechniki Łódzkiej
1949-1991**

Władysław Pękala

**Politechnika Łódzka
Rektorska Komisja Historyczna
Łódź 2010**

Zespół redakcyjny

Jadwiga Wilska-Jeszka – przewodnicząca

Janusz Szosland

Józef Kasprzycki

Donat Lewandowski

Recenzenci

plk w st. spoczynku Stefan Kozdrój

plk w st. spoczynku Edward Miłkowski

Przygotowanie do druku tekstu i fotografii

Małgorzata Wilbik

Fotografie zamieszczone w Zeszytcie pochodzą ze zbiorów Pracowni Historycznej Politechniki Łódzkiej (fot. nr: 3-7, 9-24, 26-33, 38-39, 46-57, 62, 68-69, 71-72, 74-75, 77, 80, 82-84, 92, 101-102, 118, Kronika Studium Wojskowego PŁ: fot. nr: 25, 35-37, 40, 58, 65-67, 73, 88, 91, 93-99, 106, 108-115) oraz ze zbiorów prywatnych byłych wykładowców i podchorążych Studium Wojskowego PŁ (W.Pękala: fot. nr: 1, 2, 8, 78-79, 86, 90, 100, 116-117; M.Pawlik fot. nr: 43, 60-61; R.Peła fot. nr: 41-42, 44; R.Nowicz fot. nr: 45, 59; R.Szulc fot. nr: 63-64, 81; S.Kozdrój fot. nr: 70, 76, 85, 87, 103-105, 107; A.Czajkowski fot. nr: 34)

Na okładce:

Budynek Studium Wojskowego przy ul. Piotrowskiej. Z lewej odznaka mundurowa podchorążego Studium Wojskowego PŁ

Wydano nakładem Politechniki Łódzkiej

ISSN 1731-6553

Nakład 500 egz.

Skład, druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j., ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek
tel. (0-54) 232 37 23, e-mail: sekretariat@expol.home.pl

SPIS TREŚCI

Od Autora	5
Wstęp	7
1. Studium Wojskowe i jego zadania	9
2. Organizowanie Studium Wojskowego w PŁ	11
3. Szkoła podchorążych 1949-1955	15
3.1. Promocje oficerskie	29
4. Szkoła podchorążych 1956-1972	37
5. Obozy letnie (poligony) 1951-1972	49
5.1. Przysięga wojskowa	68
6. Szkolenie wojskowe 1973-1991	75
7. Szkolenie sanitarne 1956-1965	79
8. Szkolenie obronne 1965-1991	81
8.1 Sekcja szkolenia obronnego w Filii PŁ Bielsko-Biała 1971-1991	85
9. Wykładowcy i pracownicy Studium	87
9.1 Kierownictwo	88
9.2 Wykładowcy – rezerwiści LWP	90
9.2.A Oficerowie i podoficerowie – studenci PŁ	91
9.2.B Oficerowie i podoficerowie – z poza Uczelni	95
9.3 Wykładowcy – kadra zawodowa	97
9.3.A Oficerowie zawodowi – etaty PŁ	98
9.3.B Oficerowie zawodowi – „dochodzący”	101
9.4 Personel techniczny i administracja	104
10. Struktura organizacyjna Studium	109
11. Studium Wojskowe w życiu Uczelni i Miasta	113
12. Rozwiązanie Studium Wojskowego	123
13. Anegdoty, wydarzenia i wspomnienia z życia Studium Wojskowego	125
Skróty stosowane w tekście	133
Materiały źródłowe	135
Indeks nazwisk	137

Od Autora

W roku 2008 Rectorska Komisja Historyczna Politechniki Łódzkiej postanowiła „ocalić od zapomnienia” historię Studium Wojskowego działającego w Politechnice Łódzkiej w latach 1949-1991. Była to jednostka ponadwydziałowa. Obowiązek szkolenia wojskowego obejmował studentów wszystkich wydziałów PŁ. Powołanie do życia Studium Wojskowego stworzyło szansę dla kilkudziesięciu tysięcy studentów PŁ odbycia obowiązkowej służby wojskowej w czasie studiów oraz uzyskania stopnia oficera bądź podoficera z tytułem podchorążego rezerwy Wojska Polskiego. Studium Wojskowe spełniało rolę szkoły podchorążych.

Propozycję przygotowania Zeszytu Historycznego poświęconego tej tematyce przyjąłem bez oporów. Liczyłem, że posiadane doświadczenie wyniesione ze szkoły podchorążych (SKOR), praca w Studium Wojskowym w charakterze wykładowcy i d-cy kompanii studenckiej, a także późniejsza współpraca ze Studium Wojskowym jako przewodniczący Klubu Oficerów Rezerwy PŁ pozwolą mi wywiązać się z przyjętego zadania.

Niestety podstawowe dokumenty, które miały zapewnić wiarygodność historyczną Zeszytu okazały się niedostępne. Opatrzone klauzulą „tajne” spoczywają ukryte w archiwach MON. Dostępne pozostały jedynie materiały w postaci okolicznościowych publikacji, doniesień prasowych, imiennych wykazów np. wyróżnionych pracowników, informacji o planach zajęć, starych zdjęć (niestety często nie zidentyfikowanych lub błędnie opisanych) oraz „Kronika Studium Wojskowego” znajdujących się w zbiorach Muzeum PŁ.

Bezcennym uzupełnieniem zgromadzonych materiałów okazała się pamięć ludzka. Odszukanie byłych wykładowców oraz wielu absolwentów Studium Wojskowego dostarczyło szereg cennych danych uzupełniających, często i ubarwiających historię Studium (więcej p.13)

Z zebranych w ten sposób informacji, jak z różnokolorowych elementów mozaiki, starałam się utworzyć obraz którego treść odpowiadałaby tytułowi „40 lat Studium Wojskowego PŁ”.

Wszystkim, którzy zechcieli pomóc mi w tym dziele składam podziękowanie i wyrażam głęboką wdzięczność. W szczególności dziękuję panom płk Stefanowi Kozdrójowi i płk mgr Edwardowi Miłkowskiemu za wnikliwe recenzje, dzięki którym udało się liczne wydarzenia precyzyjnie określić w czasie.

Jednocześnie, za wszelkie uchybienia w tekście, ewentualne nieścisłości dat, nazw lub nazwisk oraz stopni wojskowych i tytułów naukowych zarówno osoby, których to dotyczy jak i Czytelników proszę o wybaczenie

Autor

Fot.1 Władysław Pękala
Chorąży rez. LWP Władysław Pękala (1927). Absolwent SKOR (1950). Student Wydz. Chemicznego PŁ.
D-ca 3 I plutonu 5 kompanii Wydz. Chemicznego oraz d-ca 17 kompanii Wydz. Mechanicznego
Studium Wojskowego Politechniki Łódzkiej w okresie 1950-1955.
Obecnie kapitan rezerwy WP. Od 1995 emerytowany profesor Politechniki Łódzkiej.
W latach 2005-2008 przewodniczący Rektorskiej Komisji Historycznej PŁ

Fot.2 Odznaka mundurowa podchorążego Szkolnej Kompanii Oficerów Rezerwy. 1949-1950.

Wstęp

Do roku 1939 w Rzeczypospolitej Polskiej mężczyzna po ukończeniu 21-go roku życia był obowiązany odbyć 24-miesięczne szkolenie wojskowe. Dotyczyło to osób, które na podstawie Wojskowej Komisji Lekarskiej zostały uznane jako „zdolne do służby wojskowej”. Odrębne przepisy regulowały odbywanie służby wojskowej przez maturzystów i młodzież akademicką. Absolwenci szkół wyższych, po ukończeniu studiów odbywali 12-miesięczne szkolenie w jednostkach wojskowych. Szkolenie kończyło się nominacją na odpowiedni stopień podoficera z tytułem podchorążego. Była to rezerwowa kadra dowódców oddziałów i pododdziałów Wojska Polskiego.

Po zakończeniu II wojny światowej zasady odbywania obowiązkowej służby wojskowej nie zmieniły się. Drastycznie zmieniła się natomiast sytuacja kadrowa w kraju.

W gospodarce brakowało kadr kierowniczych niezbędnych do odbudowy zniszczonego w wyniku działań wojennych kraju. Kierownikami życia gospodarczego i kulturalnego do 1939 roku w Polsce byli w zdecydowanej większości obywatele pochodzenia niemieckiego i żydowskiego. Żydzi zostali wymordowani w czasie okupacji hitlerowskiej. Niemcy natomiast opuścili terytorium Polski w 1945 roku w obawie przed nacierającym frontem wschodnim. Polacy, jeżeli przeżyli okupację, stanowili promień potrzeb kadrowych w odbudowie kraju.

Pilną potrzebą była również odbudowa rezerwowej kadry dowódczej w armii. Potrzeba było inżynierów, lekarzy, techników, których szkolenie podczas wojny było ograniczone i ukierunkowane na bieżące potrzeby pola walki. Przyjęcie przedwojennego systemu szkolenia kadr wojskowych opóźniało wykształcenie oficera-inżyniera o czas trwania studiów. W stosunku do maturzystów z kolei, ograniczało ich przygotowanie techniczne do poziomu szkoły średniej. Mimo niedogodności system ten obowiązywał do roku 1949. Maturzyści obowiązkową służbę wojskową odbywali przez 12 miesięcy w specjalnych jednostkach szkoleniowych tzw. Szkolnych Kompaniach Oficerów Rezerwy. Podchorążowie SKOR-ów, po złożeniu egzaminów przed Komisją Egzaminacyjną powołaną przez MON, byli mianowani na pierwszy stopień oficerski i przenoszani do rezerwy z tytułem chorążego w korpusie oficerów.

W obu przypadkach absolwenci szkół średnich i wyższych podejmowali pracę zawodową w wyuczonym zawodzie dopiero po odbyciu obowiązkowej służby wojskowej. W praktyce, rozkazem Ministra Obrony Narodowej ok. 50% absolwentów SKOR-u było wcielanych do służby zawodowej w armii. Przeciw takiej praktyce protestował resort gospodarki narodowej pilnie domagający się kadr technicznych.

Na przełomie lat 1948/1949 trzy resorty: obrony narodowej, gospodarki i szkolnictwa przedstawiły projekt zmian w systemie szkolenia wojskowego studentów wyższych szkół technicznych. Istotą projektu było połączenie szkolenia wojskowego z programem studiów cywilnej wyższej szkoły technicznej. Połączenie specjalizacji wojskowej z kierunkiem studiów gwarantowało przygotowanie kadr oficerów rezerwy o wysokich kwalifikacjach technicznych. Odbywanie szkolenia wojskowego w czasie studiów eliminowało równocześnie omawiane wyżej niedogodności.

Projekt uzyskał akceptację wyrażoną w Rozporządzeniu Rady Ministrów w lutym 1949 roku. Kolejnym aktem prawnym regulującym szkolenie wojskowe w uczelniach cywilnych było Rozporządzenie Ministra Szkolnictwa „O prowadzeniu studiów wojskowych i trybie wojskowego szkolenia studentów w wyższych szkołach technicznych”. Datę rozpoczęcia szkolenia wojskowego ustalono na dzień 1 października 1949 roku.

1. Studium Wojskowe i jego zadania

Organizacja i prowadzenie szkolenia wojskowego wymagało utworzenia w szkole wyższej oddzielnej jednostki organizacyjno-dydaktycznej o charakterze ponadwydziałowym określonej nazwą STUDIUM WOJSKOWE.

Szkolenie było obowiązkowe i obejmowało studentów wszystkich wydziałów. Dotyczyło to roczników „poborowych” i „przedpoborowych” posiadających kategorię zdrowia „zdolny do służby wojskowej”, ustaloną przez Wojskową Komisję Lekarską.

Program odpowiadał założeniom szkolenia wg struktur wyższych szkół oficerskich określonej specjalności.

Studium wojskowe było więc szkołą podchorążych i w latach 50-tych ubiegłego stulecia stanowiło jedyną formę przygotowania rezerwowej kadry oficerskiej.

Jako jednostka organizacyjno-dydaktyczna studium podlegało rektorowi szkoły wyższej. Sprawy programów szkolenia wojskowego oraz merytoryczny nadzór ich realizacji pozostawały w gestii odpowiednich organów wojskowych. Ministerstwo Obrony Narodowej zaopatrywało studium wojskowe w broń, amunicję, umundurowanie i sprzęt wojskowy. Pozostałe potrzeby związane z procesem szkolenia studentów pokrywała uczelnia na zasadzie refundacji z budżetu centralnego [1]

Wykładowcy oraz kadra kierownicza studium wojskowego, po uzgodnieniu z rektorem, kierowani byli do uczelni przez Departament Kadr MON. Po każdym semestrze studiów obowiązywało zaliczenie przedmiotu „Szkolenie wojskowe” oraz złożenie egzaminów przejściowych. Cały okres szkolenia kończył się egzaminem komisyjnym, mianowaniem na pierwszy stopień oficerski i przeniesieniem do rezerwy.

Reasumując należy podkreślić, że studium wojskowe zapewniało uczestnikom odbycie obywatelskiego obowiązku służby wojskowej podczas studiów oraz uzyskanie statusu oficera.

2. Organizowanie Studium Wojskowego w PŁ

Studium Wojskowe w Politechnice Łódzkiej zostało powołane w miesiącu październiku 1949 roku. Natomiast zajęcia ze studentami rozpoczęły się dopiero w marcu 1950, tj. w drugim semestrze roku akademickiego 1949/1950. Prace przygotowawcze zajęły pół roku czasu. Dla współczesnego Czytelnika, nie znającego realiów lat powojennych 6 miesięcy może wydać się zbyt długim okresem. Należy jednak pamiętać, że był to dopiero czwarty rok istnienia Politechniki Łódzkiej. Z ok. 60.000 m² ogólnej powierzchni budynków pofabrycznych jakie Uczelnia otrzymała, jedynie 18.500 m² po przebudowie i adaptacji było w stanie nadającym się do użytkowania. Były to: budynek szedowy (5.500 m²) i tzw. gmach główny, czteropiętrowy (13.000 m²). Do czerwca 1947 roku połowa terenu obecnego kampusu A zajęta była przez wojska radzieckie [2] [3].

W tym czasie w Uczelni działały już cztery wydziały: Mechaniczny, Elektryczny, Chemiczny i Włókienniczy. W adoptowanych pomieszczeniach w/w budynków usytuowane były audytoria, laboratoria, kreślarnie oraz pracownie naukowe Wydziałów Mechanicznego i Elektrycznego. Studenci Wydziału Chemicznego odrabiali ćwiczenia w laboratoriach fabrycznych. Wykłady odbywały się w salach kinowych na terenie miasta. Rektorat, dziekanaty, kwestura i administracja Uczelni do 1 lipca 1950 roku mieściły się w czasowo udostępnionym pałacu K. Scheiblera na Wodnym Rynku [4].

W tej sytuacji, zorganizowanie na terenie Politechniki Studium Wojskowego z możliwością szkolenia studentów wszystkich wydziałów było zadaniem niezwykle trudnym.

Z takim zadaniem przybył do Łodzi młody, trzydziestoletni kapitan LWP Witold Lenczewski (ur. 1917). Mianowany przez Dep. Kadr MON na kierownika nieistniejącego Studium Wojskowego w Politechnice Łódzkiej był jego organizatorem i „budowniczym” szkoły podchorążych. Powołanie kpt. Lenczewskiego na Kierownika Studium Wojskowego (odp. komendanta szkoły podchorążych) stanowiło wielkie wyróżnienie jego osoby wśród kadry oficerskiej, a jednocześnie było dowodem ogromnego zaufania jego przełożonych (więcej p. 9.1).

Wśród licznych problemów związanych z organizacją Studium Wojskowego jakie piętrzyły się przed Kierownikiem, dwa zasługują na szczególną uwagę. Były to: kadra wykładowców i sprawy lokalowe.

W roku akademickim 1949/50 Studium Wojskowe PŁ posiadało tylko dwa stałe etaty wojskowe. Zajmowali je kpt. kpt. W. Lenczewski i J. Szeps. Po przejściu kpt. Szepsa w roku 1950 na stanowisko kierownika Studium Wojskowego Uniwersytetu

Łódzkiego, do Studium w PŁ przybył kpt. Roman Rożkowicz obejmując stanowisko Z-cy Kierownika.

Ze względu na specyfikę przedmiotów jakie obejmował program szkolenia wojskowego, kpt. Lenczewski nie mógł liczyć na pomoc ze strony kadry akademickiej Politechniki. Prowadzenie zajęć w latach 1950-1955 powierzył wykładowcom – oficerom zawodowym dochodzącym z jednostek wojskowych garnizonu łódzkiego oraz oficerom i podoficerom rezerwy, aktualnym studentom Politechniki Łódzkiej [5] (więcej p.9.2). Personel Studium uzupełniał jeden etat administracyjny, który zajmowała p. Henryka Dąbrowska spełniając funkcję Biura. Etaty pracowników wojskowych były zajmowane przez osoby kierowane do Studium przez Dep. Kadry MON. Etaty pracowników cywilnych pozostawały w gestii administracji Uczelni.

Pomieszczenia niezbędne do funkcjonowania Studium wygospodarowano w południowym skrzydle gmachu głównego. Na parterze, wydzielone zostały dwa pokoje (ok.50 m²) przeznaczone na Biuro Studium Wojskowego. Mieściła się tu administracja związana z obsługą studentów podlegających szkoleniu wojskowemu oraz siedziba kierownictwa. Do zadań Biura należała również koordynacja planów zajęć szkolenia wojskowego z godzinami wykładów i ćwiczeń przedmiotów politechnicznych.

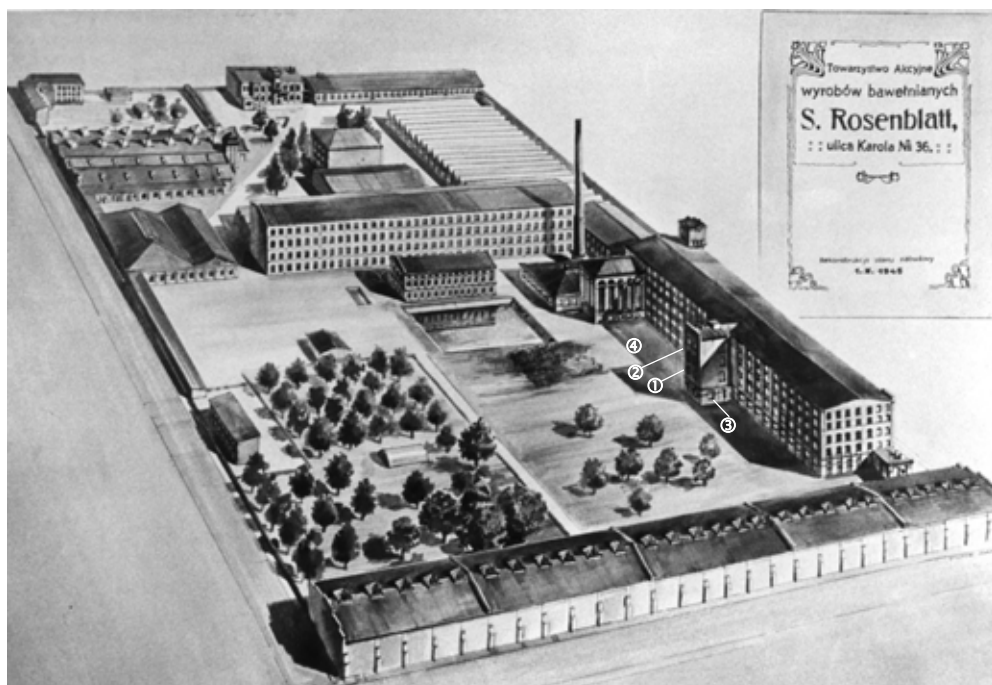
Opracowanie wspólnego planu zajęć nie należało do łatwych zadań. Przede wszystkim Studium nie posiadało wydzielonych pomieszczeń do prowadzenia szkolenia wojskowego. Za zgodą władz Uczelni ustalono, że zajęcia wojskowe odbywać się będą w audytoriach ogólnych, w których prowadzone będą również wykłady i ćwiczenia z przedmiotów akademickich dla studentów.

Wspólne użytkowanie pomieszczeń nie było jednak korzystne dla zajęć prowadzonych w ramach szkolenia wojskowego. Głównym mankamentem był brak plansz i eksponatów, niezbędnych do ilustracji prowadzonych zajęć, np. budowy broni, mapy do zajęć z terenoznawstwa i innych. Z uwagi na zajęcia poprzedzające, audytorium do zajęć wojskowych nie mogło być wcześniej przygotowane. Z kolei po zakończonych zajęciach wojskowych do audytorium wchodził studenci na wykład np. z fizyki lub matematyki. Wykładowca Studium był zmuszony zabezpieczyć wszystkie materiały jakie prezentował na zajęciach, przenosząc je do magazynu.

Do pomieszczeń przydzielonych Studium należały jeszcze dwa inne lokale. W sąsiedztwie Biura, z wejściem bezpośrednio z dziedzińca od strony zachodniej mieściła się „szatnia mundurowa”. Pomieszczenie, w którym studenci na czas zajęć odbywających się na otwartym terenie (dziedziniec PŁ) nakładali umundurowanie pozostawiając własną odzież.

Broń oraz inne materiały używane do ćwiczeń przechowywane były w „magazynie broni”. Było to pomieszczenie znajdujące się na parterze w tzw. wieży. Tak nazywano przylegający do ściany gmachu głównego od strony dziedzińca szyb klatki schodowej łączącej wszystkie piętra budynku.

Łącznie, pomieszczenia przydzielone Studium Wojskowemu zajmowały powierzchnię ok.200 m². Było to minimum wystarczające na rozpoczęcie zajęć ze studentami I-go roku studiów 1949/50. Stan posiadania nie uwzględniał jednak potrzeb Studiów w latach następnych. Od 1 października 1950 szkolenie wojskowe rozpoczął kolejny rocznik nowoprzyjętych na studia (ok.500 osób).

Fot.3 Szkic przedstawiający dawną fabrykę Rosenblatta. Obecnie teren Politechniki Łódzkiej.
Stan w roku akademickim 1949/50

1. Biuro studium Wojskowego PŁ, 2. Szatnia „mundurowa”, 3. Magazyn broni, 4. Plac apelowy

Fot.4 Audytorium wykładowo-ćwiczeniowe

3. Szkoła podchorążych 1949-1955

„Rok 1950 – marzec. Byliśmy już po pierwszym semestrze studiów gdy prof. Tadeusz Żyliński Dziekan naszego Wydziału zawiadomił nas, że od 1 marca 1950 roku mamy w programie studiów dodatkowy, obowiązkowy przedmiot „Studium Wojskowe”.

W pierwszych dniach kwietnia na ogólnym zebraniu całego roku – w audytorium X – Rektor PŁ prof. Osman Achmatowicz przedstawił nam kpt. Witolda Lenczewskiego – Kierownika Studium Wojskowego” wspomina student Wydziału Włókienniczego PŁ [6].

W praktyce był to przedmiot „Wyszkolenie wojskowe”, którego organizacją zajmować się miało Studium Wojskowe jako jednostka dydaktyczno-wychowawcza podległa rektorowi PŁ, współodpowiedzialna za wykształcenie, wychowanie i dyscyplinę studentów Politechniki.

„Przedmiot p.n. „Wyszkolenie wojskowe” – wspomina student Wydziału Elektrycznego – pojawił się w moim indeksie na II semestrze roku akademickiego 1949/50. Wpis zaliczenia nosi datę 23.06.1950. Zajęcia zaliczał osobiście kierownik kpt. W. Lenczewski” [7].

Na uwagę zasługuje fakt, że pojedynczy wpis w indeksie nie oznaczał jednego przedmiotu jak w przypadku przedmiotów politechnicznych. Studium Wojskowe działało na zasadach szkoły podchorążych realizując program szkolenia, który obejmował szereg przedmiotów ujętych w tzw. cykle: ogólnowojskowy i specjalistyczny.

W latach 1949-1955 Studium Wojskowe PŁ szkoliło studentów wg specjalności wojsk łączności. Program szkolenia obejmował takie przedmioty ogólnowojskowe jak: musztra, regulaminy służby wojskowej, terenoznawstwo, wyszkolenie strzeleckie, balistyka i inne. Do przedmiotów specjalistycznych należały: łączność przewodowa i radiowa, obsługa i budowa radiostacji, budowa i obsługa linii łączności przewodowej, pisanie szyfrów i nadawanie alfabetem Morse’a, znajomość zakresu fal radiowych i inne. Student, aby zaliczyć semestr w Studium, musiał pozytywnie zaliczyć zajęcia i wykazać się dobrą znajomością wszystkich w/w przedmiotów „wojskowych”. Wymagało to obok studiowania przedmiotów zawodowych sporo dodatkowego wysiłku fizycznego i intelektualnego.

Fakt powyższy nie zniechęcał młodzieży do poważnego traktowania zajęć wojskowych. Możliwość odbywania obowiązku służby wojskowej bez konieczności rozłąki z rodziną, a jednocześnie studiowanie na wybranym kierunku w pełni satysfakcjonowało studentów.

Obowiązkowe szkolenie wojskowe było traktowane z powagą i zadowoleniem. O tym jak poważnie studenci wypełniali zajęcia wojskowe świadczy zdarzenie jakiego doświadczył Rektor PŁ prof. Bolesław Konorski spotykając na terenie Uczelni studenta pełniącego wartę przy magazynie broni. Autorytet Rektora PŁ nie wystarczył, aby student odstąpił od swych obowiązków wartowniczych. Zdarzenie miało miejsce w roku 1952 lub 1953 (więcej p.13.1).

W latach 1949/50 do 1953/54 szkolenie wojskowe w Politechnice Łódzkiej prowadzone było przez trzy lata i obejmowało semestry od I do VI. W następnych latach do roku akademickiego 1957/58 zajęcia w Studium rozpoczynały się na II semestrze i trwały do sem. VIII. Było to spowodowane m.in. dużą liczbą skreśleń studentów po I sem. oraz koniecznością dokonania przez studentów rejestracji wojskowej. Każdy mężczyzna w wieku 18 lat był obowiązany zgłosić się do rejestracji wojskowej, a następnie poddać ocenie wojskowej komisji lekarskiej.

Dla wygody młodzieży studiującej, wojskowe komisje rejestracyjne działały bezpośrednio na wyższych uczelniach. W Politechnice Łódzkiej rejestracja wojskowa odbywała się w pomieszczeniach Studium Wojskowego. Podczas przerw między zajęciami studenci przystępowali do rejestracji składając jednocześnie deklarację gotowości studiowania w szkole oficerskiej [9].

Zajęcia po semestrach I, III i V kończyły się zaliczeniem. Natomiast semestry II, IV i VI egzaminem.

Oprócz zajęć prowadzonych na terenie Uczelni, studenci po IV i VI semestrze wyjeżdżali na 30-dniowe szkolenie na tzw. obozie letnim – poligonie (więcej p.5).

Proces szkolenia w Studium Wojskowym PŁ kończył się egzaminem komisyjnym, promocją na pierwszy stopień oficerski – chorążego i przeniesieniem do rezerwy (więcej p.3.1).

W roku akademickim 1949/50 szkolenie wojskowe w Politechnice Łódzkiej rozpoczęło ok.420 studentów [10]. Dokładną liczbę trudno ustalić z uwagi na brak imiennych list uczestników. Liczbę szkolonych i promowanych studentów w Studium Wojskowym PŁ określiłem szacunkowo przyjmując za podstawę liczbę studentów przyjętych na I rok studiów. Na podstawie danych statystycznych publikowanych przez Uczelnię przyjąłem iż 80% nowoprzyjętych podlegało obowiązkowi szkolenia wojskowego. Pozostałe 20% stanowiły dziewczęta i chłopcy nie posiadający wymaganej kategorii zdrowia określonej przez wojskową komisję lekarską.

Studenci zakwalifikowani do odbycia służby wojskowej byli zorganizowani w ramach Studium w kompanie, plutony i drużyny. Kompania w liczbie ok. 100 osób składała się ze studentów jednego rocznika danego wydziału.

W roku akademickim 1949/50 Studium Wojskowe PŁ liczyło 5 kompanii. W tym okresie dowódcami kompanii byli oficerowie i podoficerowie LWP, rezerwiści, aktualni studenci, którzy służbę wojskową odbyli przed rozpoczęciem studiów (więcej p.9.2).

Studentów podczas zajęć wojskowych obowiązywały wojskowy regulamin służby wewnętrznej oraz częściowo przepisy wojskowego regulaminu dyscyplinarnego [1].

Zajęcia w Studium przeprowadzane były w jednym, określonym dla danej kompanii dniu tygodnia. Zajęcia poprzedzał apel poranny, podczas którego dowódca kompanii składał raport Kierownikowi Studium o stanie liczbowym i gotowości oddziału do zajęć. Po apelu dowódcy odprowadzali plutony na zajęcia wyznaczone planem na dany dzień.

Program szkolenia obejmował zajęcia audytoryjno-teoretyczne oraz ćwiczenia praktyczne na placu ćwiczeń i strzelnicach.

Studenci na zajęcia zgłaszali się we własnych ubraniach [11]. W pierwszych latach działalności Studium „umundurowanie” stanowiły: drelichowy kombinezon w kolorze khaki, czapka studencka PŁ i prywatne obuwie. Umundurowanie studenci wkładali jedynie na czas ćwiczeń prowadzonych na otwartym terenie. Sytuacja mundurowa uległa radykalnej zmianie w następnych latach.

Jak wspomniałem wcześniej, zajęcia teoretyczne odbywały się w audytoriach wspólnych dla innych przedmiotów. W roku akademickim 1949/50 takich pomieszczeń było w Uczelni zaledwie kilka, stąd konstruowanie planu zajęć dla wszystkich wydziałów i dodatkowo Studium Wojskowego stanowiło niezwykle trudne zadanie. Efektywne i bezkolizyjne wykorzystanie audytoriów należało zawdzięczać doskonalej współpracy kpt. Romana Rożkowicza i dr Jerzego Aulichy zajmującego się układaniem planów zajęć w Uczelni.

Ćwiczenia praktyczne (musztra, strzelanie) odbywały się na otwartym terenie wokół Politechniki Łódzkiej. W tym celu wykorzystywane były utwardzone fragmenty terenu pozostałe po rozebranych budynkach. Przy budynku Katedry Przędzalnictwa stojącego wzdłuż ulicy Radwańskiej (dziś nie istnieje), urządzona była strzelnica broni małokalibrowej. Terenu niezabudowanego było dużo i organizacja zajęć wojskowych poza salami wykładowymi nie przedstawiała kłopotów.

Szczególnego przygotowania wymagały zajęcia z taktyki oraz łączności przewodowej. Budowa linii telefonicznej oraz stanowisk ogniowych wymagały otwartej, niezabudowanej przestrzeni. Tego rodzaju zajęcia prowadzone były na poligonie wojskowym położonym na terenie wsi Brus poza administracyjnym terenem miasta. Często określano je nazwą „zajęcia na Zdrowiu” ponieważ teren poligonu graniczył z parkiem o tej nazwie.

Poligon od Politechniki dzieliła odległość ok. 6 km. Na początku lat pięćdziesiątych ubiegłego stulecia ani Uczelnia ani tym bardziej Studium Wojskowe nie dysponowało środkami transportu, które mogłyby zapewnić przejazd ćwiczącym studentom. W tej sytuacji drogę na poligon studenci pokonywali pieszo. Trasa przemarszu wiodła od ul. Żwirki przez park im. Poniatowskiego, ul. Karolewską obok Dworca PKP Łódź-Kaliska, dalej Al. Unii za stadionem ŁKS-u obok wieży spadochronowej (dziś nie istnieje) przez park Zdrowie obok ZOO do ul. Krakowskiej, następnie ulicą Minerską na otwartą przestrzeń poligonu.

Przemarsz tą trasą zajmował ok. 1,5 godziny i był urozmaicony licznymi manewrami, jak np. „lotnik kryj się”, „zbiórka w marszu”, „ćwiczenie kroku defiladowego”, śpiew marszowy itp. Odbywało się to zgodnie z regulaminem i nosiło charak-

ter ćwiczeń. Nie było jednak mile widziane przez studentów szczególnie kiedy nie dopisywała pogoda.

Ćwiczenia na poligonie sprawiały również sporo kłopotów kierownictwu Studium Wojskowego. Transport sprzętu niezbędnego do ćwiczeń oraz nadzór nad jego zabezpieczeniem wymagały wiele zachodu. Głównie chodziło o broń jaką posługiwali się studenci na ćwiczeniach. Były to w pełni sprawne karabiny, których zaginięcie groziło poważnymi konsekwencjami [11]. Niefrasobliwość ćwiczących, złe warunki pogodowe, urozmaicony teren poligonu, chwila nieuwagi prowadzącego zajęcia powodowały, że pojedyncze sztuki broni nie wracały na Politechnikę – pozostawały na placu ćwiczeń.

W takich wypadkach, kpt. Lenczewski przed zgłoszeniem braku broni odpowiednim władzom, do czego był zobowiązany dyscyplinarnie, zarządzał stan alarmowy i uważne „przeczesywanie” terenu ćwiczeń. Owocowało to odnalezieniem „zguby” i pozwalało uniknąć interwencji Służby Bezpieczeństwa (więcej p.13.2.).

Przejęcie broni przez osoby niepowołane traktowane było jako poważne zagrożenie. Potwierdzeniem tego były wydarzenia jakie miały miejsce w Poznaniu w czerwcu 1956 roku. Użycie przez demonstrantów broni i amunicji przejętej z magazynu Studium Wojskowego Politechniki Poznańskiej doprowadziło do ofiar śmiertelnych w mieście. W następstwie tych zajęć, od roku 1956 karabiny znajdujące się w dyspozycji Studiów Wojskowych nie posiadały zdolności strzeleckiej, były wyłącznie bronią ćwiczebną.

Bron i amunicja do strzelania na strzelnicy na Brusie była każdorazowo pobierana z magazynu garnizonu wojskowego.

1 października 1950 roku liczba studentów podlegających szkoleniu wojskowemu wzrosła do ok. 900 osób. W Studium Wojskowym szkoliło się już 11 kompanii studenckich. Liczba słuchaczy wzrastała, nie zmieniały się natomiast warunki lokalowe. Biorąc pod uwagę trzyletni okres szkolenia wojskowego należało oczekiwać, że w roku akademickim 1951/52 Studium szkolić będzie ok. 1500 osób. Dysponując powierzchnią ok. 200 m² byłoby to niewykonalne.

Władze Uczelni doceniając potrzeby Studium Wojskowego zdecydowały zmodernizować kreślarnię znajdującą się na III piętrze gmachu głównego. Było to obszerne pomieszczenie zajmujące całą kondygnację. Modernizacja polegała na przebudowaniu i wydzieleniu dla potrzeb Studium jego części.

Realizacja postanowień władz uczelni tak została opisana w annałach Politechniki w roku akademickim 1951/52: „Adaptacja III piętra gmachu głównego umożliwiła oddanie do dyspozycji Studium Wojskowego obszernych pomieszczeń koniecznych do sprawnego funkcjonowania tej tak ważnej programowo komórki” [10].

Nowe pomieszczenia o łącznej powierzchni ok. 1300 m² znajdowały się w wydzielonej części kreślarni z wejściem z klatki schodowej w tzw. „wieży”. Obok tematycznych sal ćwiczeń i audytoriów powstały pomieszczenia dla administracji, sala odpraw, gabinet kierownika oraz pokój do pracy dla dowódców kompanii i wykładowców. Prace adaptacyjne wykonane zostały przez Brygadę Remontową

PŁ kierowaną przez inż. Wacława Kalinowskiego [3]. Sala czyszczenia oraz magazyn broni pozostały na parterze.

Dzięki sprawnie przeprowadzonym pracom adaptacyjnym w następnych latach bez przeszkód rozpoczęły zajęcia kolejne kompanie studentów. W roku akademickim 1951/52 łącznie odbywało szkolenie wojskowe 19 kompanii, tj. ok. 1600 studentów – podchorążych [12]. Byli to studenci pięciu czynnych wydziałów Politechniki. Szkolenie wojskowe, niezależnie od kierunku studiów odbywało się wg programu Oficerskiej Szkoły Łączności. Trwało trzy lata, kończyło się egzaminem i promocją oficerską (więcej p.3.1).

Ogółem w okresie 1949-1955 szkolenie wojskowe ukończyło ok. 1600 studentów uzyskując pierwszy stopień oficerski. Podchorążowie, którzy kończyli szkolenie wojskowe po roku 1955 nie byli promowani na oficerów (więcej p.4).

Fot.5 Powrót z ćwiczeń na poligonie na Zdrowiu. Rok 1951

Fot.6 Poligon na Zdrowiu. Egzamin z taktyki, prowadzi por. rez. A. Bęben. Rok 1951

Fot.7 Egzamin z terenoznawstwa. Egzaminatorzy: płk rez. T. Kania i kpt. rez. B. Kowalski. Rok 1951

Fot.8 3 plut. 5 komp. SW (studenci Wydz. Chemicznego PŁ) na ćwiczeniach na poligonie Zdrowie.
Drugi z lewej d-ca plutonu chor. rez. W. Pękała. Czerwiec 1952

Fot.9 Sala wykładowa „szkolenia ogniowego”. Rok 1952

Fot.10 Zajęcia praktyczne „budowa PM”. Rok 1952

Fot.11 Sala wykładowa „łączności przewodowej”. Rok 1952

Fot.12 Zajęcia praktyczne „obsługa łącznicy polowej”. Rok 1952

Fot.13 Kompania gotowa do zajęć. Raport przyjmuje d-ca komp. por. rez. Cz. Andrzejewski. Rok 1952

Fot.14 Ćwiczenia z musztry. Prowadzi por. rez. Cz. Andrzejewski. Rok 1952

Fot.15 Powrót kompanii z ćwiczeń. Rok 1952

Fot.16 Rektor PŁ prof. B. Konorski i Kierownik Studium Wojskowego mjr W. Lenczewski – przegląd kompanii studenckich. Rok 1952

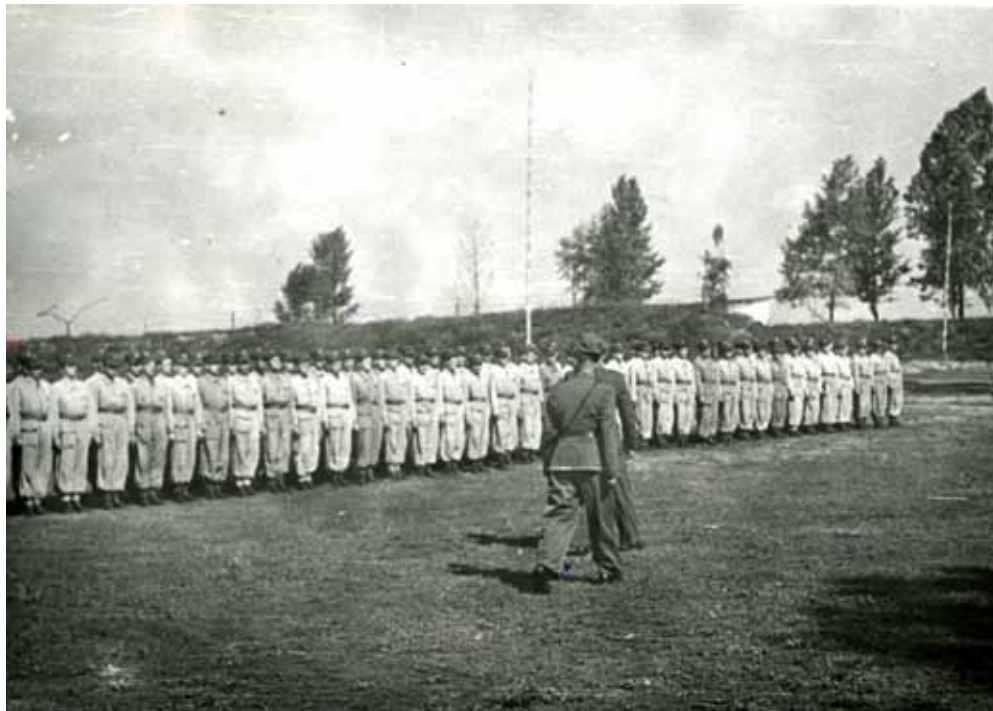
Fot.17 Poligon na Zdrowiu. Kpt. F. Matysik przyjmuje raport o gotowości plutonu do zajęć. Rok 1953

Fot.18 Poligon na Zdrowiu. Ćwiczenia nt. „praca na radiostacji wojskowej”. Kpt. F. Matysik sprawdza nawiązanie łączności. Rok 1953

Fot.19 Raport d-cy plutonu o zakończeniu zajęć i gotowości plutonu do odjazdu. Rok 1953

Fot. 20 Przegląd kompanii przed egzaminem. Stadion WKS „Orzeł”. Rok 1953

Fot.21 Strzelnica na poligonie Zdrowie. Rok 1953

Fot.22 Rektor PŁ prof. M. Klimek i Kierownik SWPŁ mjr W. Lenczewski dokonują przeglądu pododdziałów Studium Wojskowego. Rok 1953

3.1. Promocje oficerskie

Proces szkolenia w Studium Wojskowym PŁ trwał trzy lata i kończył się egzaminem na drugim obozie letnim. Był to egzamin komisyjny. Skład komisji wyznaczany był przez MON. Ocena wiadomości wyniesionych z trzyletniego szkolenia wojskowego w Studium oraz kwalifikacji dowódczych nabytych podczas ćwiczeń w jednostkach wojskowych na poligonie, stanowiła podstawę wniosku komisji egzaminacyjnej o mianowanie na stopień oficerski.

Bardzo dobre oceny jakie uzyskali podchorążowie Studium Wojskowego PŁ na egzaminach sprawiły, że absolwenci rocznika 1949/50 w 100% otrzymali nominacje oficerskie. Około 420 podchorążych Studium Wojskowego, rozkazem personalnym MON nr 1930 z dnia 5.12.1952 roku, zasililo rezerwy korpusu osobowego oficerów łączności w grupie technicznej.

Nominacje na pierwszy stopień oficerski, wg tradycji wojskowej, w szkole oficerskiej były zawsze obchodzone uroczystie z udziałem władz wojskowych i cywilnych, a nawet rodzin nowopromowanych oficerów. Tak też było w Politechnice Łódzkiej. Szkołę podchorążych, czyli Studium Wojskowe opuszczali pierwsi absolwenci.

Było to wydarzenie niezwykle, stwarzające powód do dumy wielu osobom. Dumni byli wykładowcy Studium Wojskowego ze swych wychowanków. Dumna była Uczelnia jako współtwórca nowych elit społeczeństwa powojennego. Dumne było Miasto, w którym nigdy dotąd nie było szkoły podchorążych. Dumni byli sami nowopromowani oficerowie – inżynierowie, którzy spełniając obowiązek służby wojskowej mogli równocześnie zdobywać wiedzę akademicką.

Niestety nie udało się odtworzyć szczegółów tej uroczystości. Nie wiadomo np. kto dokonywał aktu promocji. Był to z pewnością przedstawiciel wyższych władz wojskowych. W Kronice Studium Wojskowego PŁ nie zachowało się jednak jego nazwisko.

Zdjęcia z tego okresu dowodzą, że promocja odbywała się na ul. Gdańskiej (obecnie Stefanowskiego) na odcinku od ul. Radwańskiej do ul. Żwirki. Przy gmachu głównym znajdowała się honorowa trybuna, przed którą dumnie defilowało pięć kompanii absolwentów – oficerów oraz kolumny słuchaczy – podchorążych młodszych roczników.

Z kronikarskiego obowiązku należy zauważyć, że w tych latach nie zdołano zrealizować w pełni założeń kierownictwa MON. Specjalność wojskowa nowopromowanych oficerów nie pokrywała się z kierunkiem studiów akademickich. Zarówno inżynier chemik jak inżynier włókiennik czy mechanik kończyli szkolenie wojskowe jako specjaliści w dziedzinie łączności. Brak odpowiednio przygotowanej kadry wykładowców oraz specjalistycznego sprzętu w Studium Wojskowym zmusiły do pewnej liberalizacji założeń. Pełną zgodność w tym zakresie osiągnięto dopiero po roku 1955 (więcej p.4).

W roku 1953 odbyła się druga promocja oficerska Studium Wojskowego PŁ. Kolejna grupa około 500 absolwentów otrzymała stopnie oficerskie. Podobnie jak

poprzednia, uroczystość odbyła się na ul. Gdańskiej przed gmachem głównym. Przed trybuną honorową defilowało 8 kompanii nowomianowanych oficerów. Byli to absolwenci pięciu wydziałów Politechniki: Mechanicznego, Elektrycznego, Chemicznego, Włókienniczego i powołanego w roku akademickim 1950/51 Wydziału Chemii Spożywczej. Ponadto, w defiladzie uczestniczyło 11 kompanii studentów z I i II roku studiów.

Kolejna promocja miała miejsce w roku 1955. Stopnie oficerskie otrzymali absolwenci rocznika 1951/52. W tym okresie rozbudowa infrastruktury Uczelni umożliwiała zwiększenie liczby przyjęć na I rok studiów, a tym samym powiększała się liczba słuchaczy Studium Wojskowego. W roku akademickim 1951/52 szkolenie wojskowe podjęło około 700 studentów. Tworzyli 19 kompanii, które defilowały przed trybuną honorową. Ze względu na liczbę uczestników znacznie przekraczającą poprzednie uroczystości oraz zakłócenia komunikacyjne na ulicach Radwańskiej, Gdańskiej i Żwirki uroczystości trzeciej promocji zostały przeniesione na teren stadionu WKS „Orzeł” przy ul. 22 Lipca (obecnie 6 Sierpnia). Miejsca dużo, teren zamknięty, uroczystość w podniosłym nastroju. Brakowało tylko charakterystycznego odgłosu podkutych żołnierskich butów podczas kroku defiladowego na żuźlowej bieżni. Licznie zgromadzona publiczność, głównie krewni i bliscy nowopromowanych oficerów oraz zaproszeni goście, gorącymi brawami witali kolejną kompanię defilującą przed trybuną. Honory gospodarzy uroczystości pełnili Kierownik Studium kpt. Witold Lenczewski i JM Rektor Politechniki Łódzkiej prof. Mieczysław Klimek.

Była to ostatnia promocja oficerów – absolwentów Studium Wojskowego PŁ. Począwszy od roku 1956 słuchacze Studium szkolenie wojskowe kończyli otrzymując stopień podoficerski z tytułem podchorążego (więcej p.4).

Ogółem, w latach 1952-1955 stopień oficerski otrzymało ok. 1600 inżynierów – absolwentów Politechniki Łódzkiej.

Dalsze doskonalenie kwalifikacji wojskowych odbywało się w ramach okresowych ćwiczeń wojskowych. Chorążowie rezerwy pogłębiając kwalifikacje dowódcze byli mianowani na kolejne stopnie oficerskie w korpusie osobowym oficerów łączności.

Fot.23 I-promocja oficerska Studium Wojskowego PŁ. Kpt. B. Łukasiewicz melduje gotowość do defilady.
Ul. Gdańska (obecnie Stefanowskiego) przed Gmachem Głównym PŁ. Rok 1952

Fot.24 Defilada nowopromowanych oficerów (absolwenci rocznika 1949/50). Rok 1952

Fot.25 Przemarsz studentów I roku PŁ podczas promocji

Fot.26 II-promocja oficerska Studium Wojskowego PŁ. Na pierwszym planie mjr W. Lenczewski Kierownik Studium Wojskowego. Defilada na ul. Gdańskiej (obecnie Stefanowskiego). Rok 1953

Fot.27 Defilada nowopromowanych oficerów (absolwenci rocznik 1950/51). Rok 1953. Maszeruje 8 kompania Wydz. Chemicznego

Fot.28 Przygotowanie do defilady. Rok 1953

Fot.29 II-promocja oficerska SW. Trybuna honorowa na ul. Gdańskiej (obecnie Stefanowskiego). Rok 1953

Fot.30 Przemarsz kompanii przed trybuną honorową. II-promocja oficerów Studium Wojskowego PŁ. Rok 1953

Fot.31 III-promocja oficerska Studium Wojskowego PŁ na stadionie WKS „Orzeł”. Defilują nowopromowani oficerowie-absolwenci Wydz. Chemicznego (rocznik 1951/52). Rok 1955

Fot.32 Defilują oficerowie-absolwenci Wydz. Mechanicznego. Rok 1955

4. Szkoła podchorążych 1956-1972

W roku akademickim 1955/1956 Ministerstwo Obrony Narodowej postawiło przed Studium Wojskowym PŁ nowe zadania. Była to zmiana specjalności wojskowych oraz wprowadzenie szkolenia sanitarnego dla studentek i studentów nie podlegających obowiązkowi służby wojskowej (więcej p.7 i 8).

Zróźnicowanie specjalności odpowiadało założeniom programowym Studiów Wojskowych. Łączenie kierunku studiów technicznych ze specjalnością wojskową miało na celu przygotowanie wysokokwalifikowanych kadr technicznych w armii. Plany MON po raz kolejny postawiły Uczelnię przed bardzo trudnym zadaniem. O ile wprowadzenie szkolenia sanitarnego (obronnego) nie wiązało się z dodatkowymi inwestycjami, to realizacja programów nowych specjalności wymagało rozbudowy zaplecza technicznego i lokalowego. Szkolenie w zakresie programu wojsk piechoty zmotoryzowanej czy artylerii przeciwlotniczej nie mogło ograniczać się do pomieszczeń na III i IV piętrze budynku.

Ponadto, Departament Szkolenia MON przewidywał od roku 1964 wprowadzić w programie szkolenia wojskowego studentów Politechniki Łódzkiej dalsze specjalności. Zakładano szkolenie w zakresie wojsk radiotechnicznych, chemicznych, kwatermistrzostwa, służby żywnościowej i mundurowej oraz służb uzbrojenia i samochodowej.

Warto zauważyć, że potrzeby lokalowe Studium wynikające ze zmiany programu szkolenia wojskowego, kolidowały z działaniami Uczelni zmierzającymi do uruchomienia nowych kierunków studiów. W tym czasie został zorganizowany w Politechnice kolejny wydział. Był to Wydział Budownictwa Lądowego, którego siedzibą miały być pomieszczenia przy ul. Piotrkowskiej 266. Starania o przejęcie tej nieruchomości Politechnika prowadziła w Ministerstwie Przemysłu Lekkiego będącego aktualnym dysponentem obiektu. Działania władz uczelni były wspierane przez władze miejskie. Absolwenci nowopowołanego Wydziału mieli zasilić kadry inżynierskie przemysłu budowlanego. Dynamicznie rozwijające się na terenie Łodzi budownictwo mieszkaniowe i przemysłowe odczuwało ogromny deficyt specjalistów z przygotowaniem inżynierskim.

W roku 1956 uznając potrzeby Studium Wojskowego za priorytetowe dokonano w Politechnice zmiany planów inwestycyjnych. Władze m. Łodzi doceniając potrzeby lokalowe Wydziału Budownictwa PŁ przydzieliły Uczelni działkę budowlaną przy Al. Politechniki 6, na której w kilka lat później został wybudowany nowoczesny pawilon Wydziału Budownictwa Lądowego.

Studium Wojskowe zostało przeniesione na ul. Piotrkowską 266. Fakt powyższy tak został odnotowany w annałach Uczelni: „Rok 1956. Dzięki staraniom władz Uczelni Politechnika otrzymała od Ministerstwa Przemysłu Lekkiego nieruchomość przy ul. Piotrkowskiej 266 o powierzchni ok. 1 hektara, składającą się z jednego większego budynku piętrowego oraz z czterech mniejszych parterowych, o łącznej kubaturze ok. 13.000 m³. Do obiektu tego przeniesiono z pawilonu głównego Studium Wojskowe, które wykorzystowało część terenu niezabudowanego na plac ćwiczeń.

... Pomieszczenia zwolnione na III i IV piętrze pawilonu głównego o powierzchni ok. 1.300 m² przeznaczono na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb lokalowych Katedr Wydz. Mechanicznego i Elektrycznego” [13-14].

Studium dysponowało teraz wystarczającą liczbą sal wykładowych niezbędnych do prowadzenia zajęć w ramach szkolenia wojskowego i sanitarnego. Ponadto, na zamkniętym terenie posesji zorganizowano plac ćwiczeń, strzelnicę dla broni małokalibrowej, działonownię z działami artylerii plot. oraz stację radiolokacji.

Po włączeniu do zadań Studium Wojskowego szkolenia sanitarnego, praktycznie 100% młodzieży studiującej na pierwszych trzech latach w Politechnice Łódzkiej odbywało zajęcia przy ul. Piotrkowskiej. Np. w roku akademickim 1956/57 było to około 2.500 studentów.

Zajęcia terenowe (taktyka, łączność przewodowa i in.) odbywały się podobnie jak w poprzednim okresie na poligonie garnizonu łódzkiego na Zdrowiu. Wyraźnej poprawie uległy warunki transportu. Trasę Politechnika – Zdrowie studenci nie musieli przebywać pieszo. Przedłużona trasa linii nr 9 umożliwiała przejazd tramwajem od skrzyżowania Piotrkowska – Narutowicza do ul. Krakowskiej. Odcinek ul. Piotrkowskiej od Studium do ul. Narutowicza studenci pokonywali w szyku zwartym, ze śpiewem wzbudzając żywe zainteresowanie przechodniów (więcej p.13.3). Do przewozu sprzętu wojskowego korzystano z transportu samochodowego PŁ i jednostek garnizonu. Usprawniało to proces szkolenia.

W okresie 1956-1972 szkolenie wojskowe trwało 4 lata w wymiarze jeden dzień w tygodniu. Po II i V roku studenci odbywali 30-dniowe szkolenie w warunkach poligonowych (więcej p.5). Po złożeniu przysięgi na pierwszym obozie i zdaniu egzaminów końcowych na drugim, student – podchorąży otrzymywał stopień podoficerski z tytułem podchorążego rezerwy.

Była to zmiana w stosunku do okresu 1949-55. Ukończenie szkolenia w ramach Studium Wojskowego było jednak nadal równoznaczne z wypełnieniem obowiązku odbycia służby wojskowej.

Studenci, z chwilą rozpoczęcia zajęć w Studium otrzymywali komplet umundurowania i uzbrojenia zgodnie z normą przysługującą podchorążym w wyższych szkołach oficerskich. Umundurowanie, w którym studenci przychodzili na zajęcia, przechowywali w miejscu zamieszkania. Przydzielone uzbrojenie było przechowywane w magazynie broni na terenie Studium. W dniu szkolenia student pobierał broń zgodnie z potrzebami zajęć [1].

W roku akademickim 1955/56 studenci I roku wszystkich wydziałów PŁ rozpoczęli szkolenie w ramach specjalności „artyleria przeciwlotnicza” (art. plot.). Studenci II i III roku kontynuowali szkolenie w zakresie piechoty zmotoryzowanej, a rok IV kończył specjalizację „łączność”.

Studenci odbywający szkolenie wojskowe byli organizowani w kompanie, plutony i drużyny. W przeciwieństwie do lat poprzednich, dowódcami kompanii byli oficerowie – wykładowcy SW. Funkcje dowódców plutonów i drużyn pełnili społecznie, wyróżniający się w szkoleniu studenci.

Dzień szkoleniowy w Studium obejmował:

- apel poranny
- treningi (strzelecki, musztra, działaczyny)
- 6 godzin zajęć praktycznych i wykładów oraz
- apel kończący zajęcia

Przedmioty objęte programem art. plot. zgrupowane pod względem merytorycznym, tworzyły trzy cykle szkoleniowe: ogólnowojskowy, taktyki i art. plot. [16].

Cykl ogólnowojskowy obejmował:

- musztrę
- regulaminy
- szkolenie ogniowe (w tym strzeleckie)
- taktykę ogólną i rodzaje wojsk
- terenoznawstwo
- OPBMAR
- łączność

Kadrę wykładowców w/w przedmiotów stanowili oficerowie zatrudnieni w Studium na pełnych etatach:

- płk Roman Rożkowicz – kierownik cyklu
- ppłk Jan Osiński
- kpt. Kazimierz Król
- kpt. Bogdan Lewandowski
- por. Maciej Brzeziński
- kpt. rez. Zdzisław Sander
- kpt. rez. Czesław Andrzejewski
- por. rez. Antoni Bęben

Zajęcia z przedmiotów objętych cyklem „taktyka” prowadzili wykładowcy:

- ppłk Mieczysław Cieślik – kierownik cyklu
- kpt. Stefan Kozdrój
- kpt. Józef Pająk
- kpt. Wiesław Jędrychowski
- kpt. Lucjan Kruszewski
- kpt. Mieczysław Sankowski

Cykl „art. plot.” obejmował przedmioty specjalistyczne:

- taktyka artylerii plot, w tym lotnictwo i taktyka lotnicza
- teoria strzelania art. plot.

- nauka o sprzęcie
- prace bojowe na sprzęcie art. plot. i eksploatacja sprzętu
- radiolokacja

Zespół wykładowców w tej grupie stanowili:

- ppłk Tomasz Bogusławski – kierownik cyklu
- ppłk Tomasz Myszakowski
- kpt. Stanisław Cała
- kpt. Bolesław Świekatowski
- ppłk rez. Witold Zaborowski
- kpt. inż. Franciszek Kostrubiec
- kpt. Jan Obrębski
- kpt. Włodzimierz Peplowski
- por. Edward Frajt
- mjr Jerzy Komorowski
- kpt. Stefan Komorowski
- mjr Jan Mierzejewski

Zadaniem kierownika cyklu było planowanie zajęć oraz koordynacja ćwiczeń praktycznych z użyciem sprzętu bojowego.

Od roku 1964 szkolenie wojskowe zostało zsynchronizowane z kierunkami studiów zawodowych. Studenci Wydz. Elektrycznego byli szkoleni wg programu Wyższej Oficerskiej Szkoły Wojsk Radiotechnicznych, chemicy wg programu WOS Wojsk Chemicznych itp.

Przejsie do szkolenia różnych specjalności wojskowych wymagało zmiany struktury organizacyjnej Studium. W miejsce cyklu taktyki i art. plot. Powołane zostały grupy szkoleniowe odpowiedzialne za szkolenie studentów.

Pozostał natomiast cykl ogólnowojskowy obowiązujący wszystkich studentów. Zajęcia realizowali:

- płk mgr Edward Miłkowski – kierownik cyklu
- ppłk Stanisław Piechociński
- mjr Wiesław Jędrychowski
- mjr Kazimierz Król
- kpt. Bogusław Lewandowski
- por. Stefan Karkosik

1. Grupa Szkolenia Wojsk Chemicznych

- ppłk Jan Naumowicz – kierownik grupy
- mjr Mieczysław Sankowski
- mjr inż. Michał Janisz
- kpt. Gabriel Kowalski

2. Grupa Szkolenia Art. Plot.

- ppłk Stefan Kozdrój – kierownik grupy
- ppłk mgr Tomasz Myszakowski
- mjr Bolesław Świekatowski
- kpt. Jan Obrębski

3. Grupa Uzbrojenia

- ppłk Władysław Woźniak – kierownik grupy
- kpt. Józef Matyszczyk
- kpt. Janusz Fronczyk
- por. Włodzimierz Peplowski
- por. Ryszard Lesiak

4. Grupa Szkolenia Samochodowego

- mjr mgr inż. Teofil Słomiński – kierownik grupy
- kpt. Jan Lemańczyk

5. Grupa Szkolenia WRT [17]

- mjr mgr inż. Franciszek Kostrubiec – kierownik grupy
- ppłk inż. Bronisław Dutkiewicz
- mjr inż. Janusz Maślikowski
- kpt. inż. Julian Kijole
- por. inż. Tadeusz Fąfara
- por. Tadeusz Błasiak

Zespół wykładowców kierowany przez mjr mgr inż. Franciszka Kostrubca prowadził szkolenie w zakresie Naziemnych Urządzeń Radiolokacyjnych. Program obok przedmiotów ogólnowojskowych obejmował: podstawy elektrotechniki, technikę impulsową, radiotechnikę oraz naziemne urządzenia radiolokacyjne. Studenci poza wykładami uczestniczyli praktycznie w laboratoriach poszczególnych przedmiotów.

W tym okresie zostało również wprowadzone szkolenie społeczno-polityczne obejmujące słuchaczy wszystkich specjalności. Zajęcia prowadzili:

- mjr mgr Jan Belzyt
- ppłk mgr Henryk Matuszewski
- ppłk mgr Radosław Wojtyśiak

W okresie 1956-1972 szkolenie w Studium Wojskowym PŁ odbyło ok. 14800 studentów-podchorążych [10, 13, 24]. Przeniesieni do rezerwy w stopniu podoficera z tytułem podchorążego dalsze szkolenie odbywali w ramach okresowych ćwiczeń w jednostkach wojskowych.

Fot.35 Nowa siedziba Studium Wojskowego PL przy Piotrkowskiej 266. Rok 1956

Fot.36 Tablica informując „Kto tu jest gospodarzem”. Rok 1956

Fot.37 Armata 85 mm. Artyleria plot. Nowa specjalność szkolenia Studium Wojskowym PL. Rok 1956

Fot.38 Poligon na Zdrowiu Szkolenie taktyczne. Rok 1956

Fot.39 Ćwiczenia na poligonie „pluton piechoty w natarciu” Rok1956

Fot.40 Rektor PŁ prof. Mieczysław Klimek i kierownik Studium Wojskowego PŁ mjr Witold Lenczewski podczas przeglądu pododdziałów studenckich

Fot.41 Poligon na Zdrowiu. Ćwiczenia „pole minowe”. Rok 1960 [39]

Fot.42 Poligon na Zdrowiu. Zaslona dymna. Rok 1960 [39]

34	Politechnika Łódzka w Łodzi	Politechnika Łódzka w Łodzi	40
Nazwisko i imię	Pawlik, Mieczysław		
Rok studiów	IV	Rok ukończenia 1960/61	
Nazwisko wykładowcy	Temat zajęć i nazwa przedmiotu	Liczba godzin wykładanych	
Min. D. Miller	Prace konstrukcyjne	-12	
Prof. H. Kozłowski	Szkolenie wojskowe	75	
Doc. Cz. Dybowski	Elektrownie ciepła	4/2	
Mr. Jankowski	Urządzenia energetyczne	12	
Prof. K. Pionkowiak	Wyprawa siew i systemy elektryczne	5/-	

Egzamin			Egzamin			Podpisano egzaminujący (i drugi)
Oczek.	Data	Podpis	Oczek.	Data	Podpis	
5.05.1961	25.05.1961					
5.06.1961	5.06.1961		5.06.1961	5.06.1961		
5.06.1961	5.06.1961		5.06.1961	5.06.1961		

Fot.43 „Szkolenie wojskowe” zaliczenie i egzamin sem. VIII. Rok 1961

S.W. POLITECHN. ŁÓDZKIEJ
(Dane Budowl. Wojskowej)

ŚWIADECTWO

PĘŁA RYSZARD S. JÓZEFA urodzony **17.09.1938 r.**
(nazwisko i imię, data urod.) (data)

w **ŁODZI** pow. **—** ukończył szkolenie wojskowe
studentów w Studium Wojskowym **POLITECHNIKI ŁÓDZKIEJ**
(nazwa i adres)

w czasie od **15.02.57** do **30.07.61** z wynikiem ogólnym **bardzo dobrze**
(data i data)

uzyskując przy egzaminie końcowym następujące oceny:

Przedmiot	Ocena
SZKOLENIE POLITYCZNE	bardzo dobrze
SZKOLENIE TACTYCZNE	bardzo dobrze
SZKOLENIE SPECJALIZACYJNE	bardzo dobrze
REGULAMINY I MUSTRA	bardzo dobrze

Na podstawie zarządzenia Ministra Obrony Narodowej Nr 46/MON z dnia 7 maja 1957 r. (Monitor Polski nr 48, poz. 295) rozkazem **0-cy JW 1366** z dnia **30.07.1961** Nr **167/61** został mianowany do stopnia **plutonowego podchorążego artylerii przeciwlotniczej**
(data i data) (nazwa wojska)

Nr **—** Kierownik Studium Wojskowego **W. Jankowski**

Rogów, dnia **30.07.** 1961 r.

Wzrost 170-175 CM 212-215 kg SZPŁ Kierownik 414 4. 3. 10 2200 p.m.

Fot.44 Świadectwo ukończenia szkolenia wojskowego w Studium Wojskowym PL i mianowanie do stopnia plutonowego podchorążego studenta Wydż. Budownictwa Lądowego PL Ryszarda Pęły Rok 1961 [39]

Fot.45 „Koniec wieńczy dzieło” – zakończenie szkolenia wojskowego. Rok 1961 [40]

5. Obozy letnie (poligony) 1951-1972

Program szkolenia wojskowego w Studium obejmował dwa 30-dniowe przeszkolenia przewidziane na realizację ćwiczeń wymagających działania na dużej, otwartej przestrzeni (strzelanie ostrą amunicją, pokonywanie przeszkód wodnych itp.). Przeszkolenia te pod potoczną nazwą „obóz wojskowy”, odbywały się na poligonach w warunkach zbliżonych do pola walki i stanowiły dobrą szkołę zahartowania się młodych ludzi [18].

Obóz I-szy obejmował praktyczne szkolenie z zastosowaniem sprzętu bojowego w ćwiczeniach zespołowych. Było to zdobywanie i doskonalenie umiejętności dowodzenia na szczeblu drużyny.

Obóz II-i poza praktyczną obsługą sprzętu bojowego przewidywał ćwiczenia połączone ze strzelaniem ostrą amunicją. Studenci szkoleni w specjalności „artyleria pplot.” odbywali strzelanie do czołgów, bomb oświetleniowych i samolotów w tzw. płaszczyźnie odwróconej ew. lustrzanej. Ćwiczenia bojowe na poligonie należały do bardzo trudnych, wymagających treningu i dobrej pracy zespołu (drużyna, działon) [16].

Obóz I-szy studenci odbywali po IV semestrze w miesiącu lipcu. Obóz II-i po VI, a od roku 1958/59 po VIII semestrze w miesiącu sierpniu.

Wyjazd na poligon w latach 1951-1955 odbywał się transportem zbiorowym, tzw. eszelonem wojskowym. Były to wagony towarowe przystosowane do przewozu żołnierzy. Przestrzeń wagonu przedzielona poziomym sklepieniem tworzyła dodatkowe miejsca do leżenia. Wyznaczeni na czas podróży służbowi byli odpowiedzialni za dyscyplinę podczas przejazdu i postoju wagonu. Bez zezwolenia dowódcy eszelonu nie wolno było opuszczać.

Załadownie do wagonu odbywało się zwykle na boczniczy w części towarowej dworca kolejowego. Odjazd poprzedzała zbiórka kompanii studentów w ubraniach cywilnych, przemarsz na dworzec i załadowanie do wagonów.

Eszelon przewożący studentów stanowił jeden do trzech wagonów. Nie był to samodzielny skład pociągu. Wagony były doczepiane do pociągów pasażerskich zmierzających w określonym kierunku. Wymagało to na trasie przejazdu przestawiania wagonów na inny tor. W efekcie eszelon znajdował się albo tuż za lokomotywą, albo na końcu pociągu pasażerskiego. Powodowało to często zabawne sytuacje (więcej p.13.4.). Zdarzały się jednak i groźne w skutkach zdarzenia (więcej p.13.5.). Od 1956 roku wyjeżdżający na obóz otrzymywali „rozkaz wyjazdu” – dokument upoważniający do bezpłatnego przejazdu pociągiem osobowym w wagonie II klasy na wyznaczonej trasie i meldowali się w jednostce wojskowej.

Po przybyciu do celu, studenci otrzymywali umundurowanie i byli zakwaterowani na terenie jednostki wojskowej, w której mieli odbywać ćwiczenia. Rodzaj zakwaterowania na poligonie zależał od zagospodarowania i infrastruktury terenu, na którym stacjonowała jednostka [19]. Były to budynki koszarowe (Biedrusko k/Poznania 1952) ale również namioty, które trzeba było rozstawiać po przybyciu (1953 Końskie, 1953 Wędrzyn k/Sulęcina) [5].

Obowiązujący w Studium Wojskowym na terenie Politechniki dzienny plan zajęć wzbogacił się o nowe pozycje: pobudka, gimnastyka poranna (na 24 tempa), nauka własna, czas wolny i capstrzyk. Regulamin służby wewnętrznej obowiązywał przez całą dobę. Była to szkoła dyscypliny i samodzielności dla wielu studentów, którzy w okresie studiów znajdowali się pod opieką rodziców.

Poza szkoleniem, na poligonie czekały studentów również inne obowiązki. Były to: dyżury na terenie kompanii oraz służba tzw. „kwaterymistrzowska”. Dyżury polegały na zabezpieczeniu terenu po wyjściu kompanii na ćwiczenia, a służba „kwaterymistrzowska” to inaczej pomoc w kuchni. Każdego dnia inna drużyna maszerowała rano do obierania ziemniaków. [6].

Przygotowanie kadry dowódców z wykształceniem inżynierskim było przedmiotem szczególnego zainteresowania władz wojskowych. Poziom wyszkolenia studentów w poszczególnych specjalnościach, a jednocześnie metody pracy z młodzieżą były przedmiotem licznych wizyt dowódców wysokiego szczebla. Obozy wojskowe studentów PŁ wizytowali m.in. [12]

- Gen. bryg. Zygmunt Huszcza (1958 Kozuchów)
- D-ca Korpusu gen. bryg. Józef Kamiński (1958 Kozuchów)
- Czł. Sztabu Układu Warszawskiego gen. lejtn. Czerniawski (1960 Brzeg)
- Gen. dyw. Jan Śliwiński (1960 Brzeg)
- Szef OPL POW płk Jan Ziółkowski (1961 Wicko-Morskie)
- Szef OPL Wojsk gen. dyw. Czesław Czubrytt-Borkowski (1961 Wicko-Morskie)
- Minister Obrony Narodowej gen. arm. Wojciech Jaruzelski (1972 Olsztyn)

Poza kontrolą MON, przebieg szkolenia wojskowego, w szczególności działalność dydaktyczno-wychowawczą kadry Studium Wojskowego, stanowiła przedmiot zainteresowania i oceny władz MSZW i uczelni. Rektorzy, dziekani oraz przedstawiciele administracji Politechniki Łódzkiej byli częstymi gośćmi na letnich obozach wojskowych [12]:

- Minister Szkolnictwa Wyższego A. Rapacki (1951 Beniaminowo)
- Rektor PŁ prof. Osman Achmatowicz (1951 Beniaminowo)
- Rektor PŁ prof. Mieczysław Klimek (1961 Wicko-Morskie)
- Rektor PŁ prof. Mieczysław Serwiński (1960 Wicko-Morskie)
- Rektor PŁ prof. Jerzy Werner (1966 Rogowo)
- Rektor PŁ prof. Edward Galas
- Dziekan Wydz. Budownictwa Lądowego doc. dr Jan Wereszczyński (1966 Rogowo)
- Prodziekan Wydz. Włókienniczego doc. dr Janusz Szosland (1971 Rogowo)

Wizytacje najwyższych władz wojskowych miały miejsce również na terenie Studium Wojskowego w Politechnice Łódzkiej, m.in. gośćmi PŁ byli [18]:

- Minister Obrony Narodowej Marszałek Polski Marian Spychalski
- D-ca POW gen. dyw. Wojciech Barański

Kadra wykładowców Studium Wojskowego PŁ brała bezpośredni udział w przygotowaniu i przebiegu szkolenia na obozach. Oficerowie Studium byli przeważnie dowódcami tych przeszkoleń w poszczególnych jednostkach wojskowych. Bezpośredni udział wykładowców Studium korzystnie wpływał na poziom szkolenia. Stosowane formy i metody pracy dydaktycznej w Uczelni były przenoszone do jednostek wojskowych. Dobrze odbierali ten fakt sami studenci, którzy odczuwali życzliwość i opiekę swoich dowódców ze Studium Wojskowego [18].

Nieco inny charakter miały stosunki z kadrami podoficerską. Funkcje dowódców drużyn i plutonów pełnili podoficerowie przydzieleni z jednostki wojskowej w ramach, której studenci odbywali ćwiczenia. Byli to młodzi chłopcy, rówieśnicy odbywających ćwiczenia studenci. Byli ich przełożonymi. Pełniona funkcja dowódcy oraz posiadany stopień podoficera pozwalały wydawać rozkazy podwładnym. Czynili to chętnie i rygorystycznie wymagali wykonania wydawanych poleceń „akademikom”. Nie było to mile widziane przez studentów, którzy dumni z posiadanej wiedzy często z niechęcią, a nawet lekceważąco traktowali „kłósków”. Było to poniżające określenie przydzielonych im dowódców. Tego rodzaju atmosfera często powodowała sytuacje naruszające regulamin wojskowy (więcej p.13.6, 7) [20].

Na podkreślenie zasługuje reakcja Kierownika Studium w takich przypadkach. Częste wizytacje kapitana, a następnie majora Witolda Lenczewskiego zapewniały prawidłowy stosunek żołnierzy z jednostki wojskowej do studentów. „Wspominając okres obozów wojskowych w Mielcu i Żaganiu – pisze były student Wydziału Mechanicznego – który był bardzo przykry w wielu przypadkach, czasem także pełen humorystycznych wydarzeń, płk W. Lenczewski zawsze jawił się człowiekiem łagodzącym wszelkie napięcie, stając zawsze po stronie studentów. Zachowanie takiej postawy wymagało odwagi i dobroci” [21].

Z pobytem studentów na obozach letnich wiążą się dwa ważne wydarzenia: przysięga wojskowa (więcej p.5.1.) i egzamin komisyjny kończący szkolenie wojskowe w ramach Studium Wojskowego PŁ. Do roku 1956 student – podchorąży po pozytywnym zaliczeniu egzaminu otrzymywał stopień oficera chorążego i był przenoszony do rezerwy. W latach następnych do 1973 szkolenie wojskowe kończyło się uzyskaniem stopnia podoficera (kapral, plutonowy, sierżant) z tytułem podchorążego i przeniesieniem do rezerwy.

Ostatnie obozy letnie dla studentów PŁ były zorganizowane w roku 1972.

Fot.46 Zbiórka przed wyjazdem na obóz wojskowy. Rok 1951

Fot.47 Wyjazd studentów na obóz transportem wojskowym (eszelonem). Rok 1951

Fot.48 Pluton gotowy do wyjazdu na ćwiczenia. Rok 1951

Fot.49 Ćwiczenia „budowa linii telefonicznej kablem ciężkim”. Rok 1951

Fot.50 Rektor PŁ prof. Osman Achmatowicz i Kierownik Studium Wojskowego PŁ kpt. Witold Lenczewski wśród studentów na obozie wojskowym. Beniaminowo 1951

Fot.51 Rektor PŁ prof. Osman Achmatowicz, dyr. adm. PŁ Michał Albert i Kierownik Studium Wojskowego PŁ ze studentami na obozie wojskowym w Beniaminowie. Rok 1951

Fot.52 „Koniec obozu. Wracamy do domu” Dęba k/Tarnobrzegu. 1952

Fot.53 9 Kompania Studium Wojskowego PŁ. Wicko Morskie 1953

Fot.54 Patrol telefoniczny przed budową linii stałych. Beniaminowo 1951

Fot.55 „Gdy po ćwiczeniach wolny mamy czas”. Obóz wojskowy studentów PŁ. Przemyśl. 1955

Fot.56 Przerwa obiadowa. Obóz wojskowy Studium Wojskowego. Biedrusko 1957

Fot.57 Obóz wojskowy w Ustce (pod namiotami). 1960

Fot.58 Rektor PŁ prof. M. Klimek ze studentami na obozie wojskowym w Wicku Morskim. 1960

Fot.59 Obóz wojskowy w Rogowie. 1961 [40]

Fot.60 Plut. pchor. M. Pawlik z działonem na obozie wojskowym w Wicku Morskim. 1962

Fot.61 Artyleria plot. Strzelanie nocne na obozie w Wicku Morskim. 1962

Fot.62 Obóz wojskowy w Wicku Morskim 1963. Stoją od lewej: płk T. Bogusławski, płk W. Lenczewski, ppłk S. Piechociński, płk Cz. Otrębski

Fot.63 Studenci Wydziału Mechanicznego na obozie w Wicku Morskim 1963. Celowniczy ustawia działo do strzelania

Fot.64 „Gastronomia” w wojsku. Wicko Morskie 1963

Fot.65 Apel poranny. Warcisław 1964

Fot.66 Przygotowanie do wymarszu. Obóz wojskowy w Warcisławiu. Od lewej stoją: ppłk S. Kozdrój, mjr S. Cała, mjr W. Wędrychowski 1965

Fot.67 Studenci Wydziału Mechanicznego na obozie w Grudziądzu 1966

Fot.68 Armata plot. 57 mm. Przygotowanie do strzelania. Wicko Morskie 1967

Fot.69 Czyszczenie broni po zajęciach. Wicko Morskie 1969

Fot.70 Wizyta Rektora PŁ prof. M. Serwińskiego oraz Szefa OPC płk. Z. Lipińskiego na obozie w Rogowie. 1971

Fot.71 Działon studentów PŁ przygotowany do strzelania. Wicko Morskie. 1971.

Fot.72 Dziekan Wydziału Włókienniczego PŁ prof. J. Szosland wśród studentów na obozie w Rogowie. 1971

Fot.73 Spotkanie Ministra Obrony Narodowej gen. broni Wojciecha Jaruzelskiego ze studentami

Fot.74 Zbiórka przed wymarszem na zajęcia. Rogów 1973

Fot.75 Po ćwiczeniach na obiad. Rogów 1971

Fot.76 Przedstawiciele administracji PŁ (doc. J. Grabowski, E. Kulpa) oraz ppłk S. Kozdrój na obozie w Wicku Morskim

5.1. Przysięga wojskowa

W latach 1951-1971 na I-szym obozie letnim, studenci odbywający szkolenie wojskowe w Studium Wojskowym PŁ składali przysięgę wojskową. Od tego momentu uzyskiwali tytuł student-podchorąży i prawo do wychodzenia poza teren jednostki wojskowej „na przepustkę”.

Akt zaprzysiężenia odbywał się w uroczystej oprawie. Dzień, w którym studenci składali przysięgę był wolny od zajęć. Tradycyjnie, w uroczystości brali udział przedstawiciele wyższych władz wojskowych, władz miejskich oraz zaproszeni członkowie rodzin żołnierzy składających przysięgę.

W przypadku słuchaczy Studium Wojskowego PŁ poza Kierownictwem Studium w uroczystości uczestniczyli poszczególni członkowie Senatu oraz przedstawiciele władz partyjnych i administracji Uczelni. Często świadkami uroczystej przysięgi byli osobiście Rektorzy PŁ (prof. prof. O. Achmatowicz, M. Klimek, J. Werner, M. Serwiński, E. Galas).

Kompania studencka w dwus szeregu z odkrytymi głowami donośnym głosem wypowiadała „PRZYSIĘGAM” po każdym fragmencie roty odczytywanym przez dowódcę, np. fragment tekstu „*PRZYSIĘGAM Narodowi Polskiemu być uczciwym, zdyscyplinowanym, mężnym i czujnym żołnierzem Polski Ludowej, przykładąć się gorliwie do szkolenia wojskowego, wykonywać dokładnie rozkazy przełożonych i przepisy regulaminów, dochować ściśle tajemnicy wojskowej i państwowej, strzec pilnie mienia wojskowego i społecznego i nie splamić nigdy honoru i godności żołnierza polskiego*”, w odpowiedzi donośny głos studentów: „PRZYSIĘGAM”.

Tekst rot, na który studenci składali przysięgę był uchwalony przez Sejm RP 18 lipca 1950 roku.

Po odczytaniu pełnego tekstu przysięgi, studenci wg kolejności alfabetycznej składali podpis w księdze jednostki, w której odbywała się uroczystość zaprzysiężenia, akceptując tekst złożonego przyrzeczenia.

Następnie odbywała się defilada pododdziałów i uroczysty obiad z udziałem zaproszonych gości.

Wizyty przedstawicieli Politechniki nie ograniczały się do samej uroczystości zaprzysiężenia. Profesorowie PŁ byli zapraszani na pokazowe ćwiczenia dowódczo-sztabowe oraz pokazy sprzętu bojowego organizowane przez MON, sztaby okręgów wojskowych i wyższe szkoły oficerskie. Spotkania na poligonach przyczyniały się do ożywionych, bezpośrednich kontaktów pracowników naukowych PŁ z dowódcami i szefami rodzajów wojsk szkolonych w Studium Wojskowym PŁ. W sposób znaczący wpływało to na autorytet Studium Wojskowego i Uczelni w środowisku wojska [18].

Ostatnia uroczystość składania przysięgi wojskowej przez studentów Politechniki Łódzkiej odbyła się w roku 1972 wspólnie ze studentami Uniwersytetu Łódzkiego na terenie WAM w Łodzi [12].

Fot.77 Obóz SW w Beniaminowie. Przysięga wojskowa 1951

Fot.78 5 Kompania Studium Wojskowego PŁ. Studenci Wydziału Chemicznego składają przysięgę. Pierwszy od lewej d-ca 3 plutonu chor. rez. W. Pękala. Obóz wojskowy Biedrusko. Sierpień 1952

Fot.79 Potwierdzenie złożenia przysięgi wojskowej. 5 komp. SW na obozie w Biedrusku. Sierpień 1952. Od lewej stoją: ppor. rez. I. Karkulowski (SW), por. Pysz (JW), chor. rez. W. Pękala.

Fot.80 Przysięga wojskowa studentów PŁ na obozie w Brzegu n/Odrą 1959.

Fot.81 Studenci Wydziału Mechanicznego PŁ na obozie w Wicku Morskim. Składanie przysięgi

Fot.82 Prodziekan Wydz. Budownictwa Lądowego doc. dr Jan Wereszczyński na uroczystościach związanych z przysięgą wojskową studentów PŁ na obozie w Rogowie 1966

Fot.83 Rektor PŁ prof. Jerzy Werner podczas uroczystości składania przysięgi wojskowej przez studentów PŁ. Warcisław 1968

Fot.84 Szef OPL OW POM. płk ST. Śliwa z udziałem Dziekana Wydż. Włókienniczego PŁ prof. dr hab. J. Szosłanda przyjmuje raport D-cy Zgrupowania płk Bogusławskiego o gotowości pododdziałów studenckich do przysięgi. Rogów 1971

Fot.85 Uroczystość składania przysięgi wojskowej przez studentów PŁ. Łódź, WAM 1973. Na trybunie od lewej: prorektor PŁ prof. Jerzy Ruciński, dr inż. Jan Wasiak, prof. dr Henryk Błasiński, prof. dr Romuald Zawadzki. Przed trybuną od lewej stoją: ppłk Jan Naumowicz, ppłk mgr Tomasz Myszakowski, mjr Stefan Karkosik, ppłk Stefan Kozdrój, mjr Wiesław Wędrychowski, mjr Bogusław Lewandowski, mjr Stefan Komorowski

ROTA PRZYSIĘGI WOJSKOWEJ
(uchwalona przez Sejm RP 18 lipca 1950 r.)

PRZYSIĘGAM strzec niezłomnie wolności, niepodległości i granic Polski Ludowej przed zakusami imperializmu, a w razie potrzeby, nie szczędząc krwi ani życia, mężnie walczyć w obronie mojej ojczyzny aż do pełnego zwycięstwa nad wrogiem, stać nieugięcie na straży pokoju w jednym szeregu z Armią Radziecką i innymi sojusznicznymi armiami i w razie napaści walczyć w braterskim przymierzu o świętą sprawę niepodległości, wolności i szczęścia ludu.

PRZYSIĘGAM służyć ze wszystkich sił Polsce Ludowej, bronić niezłomnie praw ludu pracującego, stać nieugięcie na straży władzy ludowej, dochować wierności Prezydentowi Rzeczypospolitej.

PRZYSIĘGAM Narodowi Polskiemu być uczciwym, zdyscyplinowanym, mężnym i czujnym żołnierzem Polski Ludowej, przykładać się gorliwie do szkolenia wojskowego, wykonywać dokładnie rozkazy przełożonych i przepisy regulaminów, dochować ściśle tajemnicy wojskowej i państwowej, strzec pilnie mienia wojskowego i społecznego i nie splamić nigdy honoru i godności żołnierza polskiego.

Fot.86 Rota przysięgi wojskowej uchwalona przez Sejm RP 18 lipca 1950 r.

6. Szkolenie wojskowe 1973-1991

W roku akademickim 1973/74 nastąpiły znaczne zmiany w systemie szkolenia w Studium Wojskowym nieprzerwanie od 1949 roku. Wprowadzane wcześniej zmiany (1956, 1964) dotyczyły wyłącznie programu. W roku 1973 zmianie uległ charakter Studium jako jednostki organizacyjnej. Studium Wojskowe pozostało na uczelni, ale o zmienionych zadaniach i zakresie działania.

Przed wszystkim Studium Wojskowe utraciło charakter szkoły podchorążych, a studenci szkoleni wojskowo możliwość odbycia obowiązkowej służby wojskowej w czasie studiów.

Szkolenie nadal obowiązywało studentów zdolnych do służby wojskowej zgodnie z orzeczeniem WKL [16]. Zostało jednak ograniczone do jednego roku (90 godz./sem.) i rozpoczynało się po IV semestrze studiów. Były to zajęcia teoretyczne o charakterze ogólnowojskowym, bez sprzętu bojowego i ćwiczeń terenowych. Tematyka zajęć obejmowała problemy polityki obronnej (PPO PRL, WZOP), założenia układów i traktatów wojennych (WZU i TW) itp. [22]. Studenci na zajęciach występowali bez umundurowania. Szkolenie kończyło się wpisem do indeksu i zaświadczeniem o odbyciu szkolenia wojskowego na uczelni [23].

Od tego czasu obowiązkowa służba wojskowa absolwentów Politechniki Łódzkiej obejmowała dwa okresy. 12 miesięcy szkolenia na uczelni i dalsze 12 miesięcy poza uczelnią po uzyskaniu dyplomu ukończenia studiów.

Studium Wojskowe zostało zobowiązane w nowym systemie szkolenia do kwalifikowania absolwentów Politechniki Łódzkiej do dalszego szkolenia wojskowego poza uczelnią. Zgodnie z zapotrzebowaniem organów wojskowych Studium kwalifikowało komisyjnie absolwentów spośród szkolonych wojskowo do wojskowych ośrodków szkolenia oficerów rezerwy tzw. SOR-ów. Głównym zadaniem komisji było kierowanie absolwentów do jednostek wojskowych o profilu zbliżonym do kierunku ukończonych studiów. I tak, absolwenci Wydziału Chemicznego do wojsk chemicznych, Wydziału Mechanicznego do artylerii i uzbrojenia, Wydziału Elektrycznego do WRT itp.

Kierownictwo Studium Wojskowego PŁ organizowało uroczyste spotkania z absolwentami Politechniki udającymi się na roczną służbę wojskową w Siłach Zbrojnych PRL. Spotkania poza charakterem pożegnania miały na celu zapoznanie inżynierów z warunkami odbywania służby wojskowej w SOR i jednostkach wojskowych oraz przysługującymi im uprawnieniami jako podchorążym rezerwy [24].

Do roku 1981 ośrodkami, w których absolwenci odbywali przeszkolenie były Szkoły Oficerów Rezerwy. Szkolenie w SOR trwało 6 miesięcy. Na zakończenie, po

zdaniu egzaminu kwalifikacyjnego podchorąży awansował na kolejny stopień podoficerski z tytułem podchorążego. Przez następne 6 miesięcy podchorąży odbywał praktykę dowódczą w jednostce wojskowej. Po zakończeniu praktyki absolwenci promowani byli na stopień oficerski i przenoszeni do rezerwy.

W następnych latach, absolwenci Politechniki Łódzkiej kierowani byli przez komisję Studium Wojskowego na dalsze 12-miesięczne szkolenie wojskowe do Szkół Podchorążych Rezerwy (SPR). Po ukończeniu szkolenia otrzymywali stopień podoficerski z tytułem podchorążego i byli przenoszeni do rezerwy [25]. Wyróżniający się w nauce studenci mieli prawo wyboru SPR, w którym przechodzili dalsze szkolenie wojskowe [26] (więcej p.10 i 11).

Drugim kierunkiem szkolenia prowadzonego przez Studium Wojskowe PŁ było szkolenie obronne studentów i studentek niezdolnych do służby wojskowej (więcej p.8).

Proces szkolenia w Studium był zorganizowany w dwa cykle przedmiotowe: szkolenie wojskowe i szkolenie obronne. Zajęcia wspólne dla studentów obu cykli prowadziła Grupa Przedmiotów Społeczno-Politycznych z wykładowcami:

- ppłk mgr Henryk Matuszewski
- mjr mgr Wiesław Witczak
- ppłk mgr Radosław Wojtysiak

Kierownikami cykli byli: szkolenia wojskowego ppłk mgr inż. Bronisław Dudkiewicz, szkolenia obronnego ppłk Władysław Pocałujko. Kadre wykładowców w cyklu szkolenia wojskowego stanowili [16]:

- ppłk mgr inż. Bronisław Dudkiewicz
- ppłk Stefan Kozdrój
- ppłk mgr Wiesław Kowalski
- ppłk mgr Stefan Bogusz
- mjr inż. Jan Afeltowicz
- mjr dypl. Stanisław Zawojski
- mjr mgr inż. Bronisław Kwiatkowski

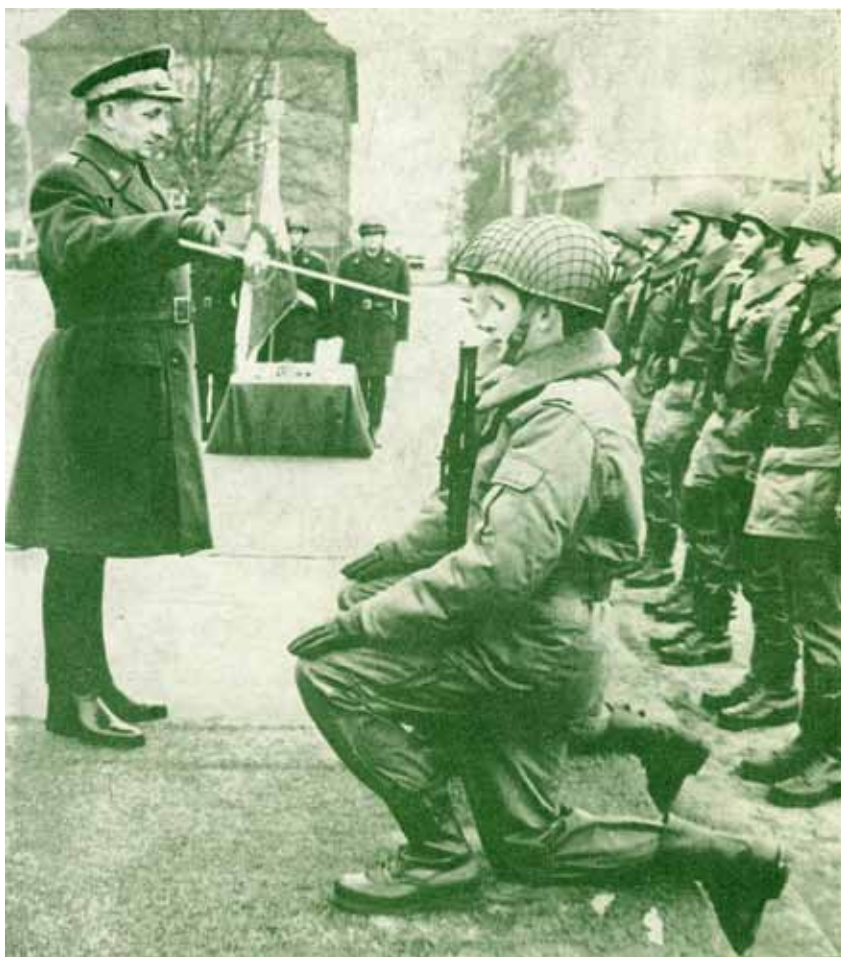
Odstąpienie od szkolenia specjalistycznego, prowadzonego w Studium Wojskowym PŁ od roku 1956 spowodowało zmniejszenie liczebności kadry wykładowców. W roku 1973 stan kadrowy Studium wynosił ok. 20 oficerów – wykładowców + 6 pracowników cywilnych (administracja + pracownicy techniczni).

Fot.87 JM Rektor prof. Edward Galas towarzystwie oficerów – wykładowców Studium Wojskowego PŁ.
Od lewej: ppłk B. Dudkiewicz, S. Kozdrój, Słomiński. 30-lecie Politechniki Łódzkiej 1975

Fot.88 Egzamin końcowy ze szkolenia wojskowego w Studium Wojskowym PŁ przed skierowaniem do SOR.
Łódź 1978

Fot.89 D-ca POW gen. dyw. Wojciech Barański promuje absolwentów SOR na pierwszy stopień oficerski [42]

Fot.90 Odznaka mundurowa podchorążego Szkoły Podchorążych Rezerwy. 1981-1991.

7. Szkolenie sanitarne 1960-1965

Studium Wojskowe PŁ równocześnie ze szkoleniem wojskowym organizowało i prowadziło zajęcia o charakterze paramilitarnym. Było to obowiązkowe szkolenie studentów obojga płci nie podlegających obowiązkowej służbie wojskowej. Szkolenie w niektórych źródłach określane jako Powszechna Samoobrona [25] w materiałach b. Kierownika Studium nazywane jest szkoleniem sanitarnym [18].

Celem szkolenia było przygotowanie absolwentów do pełnienia funkcji dowódczych w Zakładowych Strukturach Obrony Cywilnej.

Dokładny okres od kiedy zostało wprowadzone szkolenie sanitarne w Studium Wojskowym PŁ nie jest znany. W materiałach historycznych Politechniki Łódzkiej początek szkolenia jest datowany na rok 1949 [4]. W materiałach płk Lenczewskiego natomiast mówi się, że „[...] w latach 1960-1965 Studium Wojskowe PŁ prowadziło szkolenie sanitarne” [18]. Z punktu widzenia zaplecza lokalowego Studium, rok 1960 wydaje się pewniejszym. W tym czasie Studium mieściło się już przy ul. Piotrkowskiej. W szkoleniu sanitarnym uczestniczyło rocznie ok. 200 osób.

Do roku 1965 był to kurs 1-letni obejmujący 90 godzin zajęć teoretycznych i praktycznych w wymiarze 1 dzień w tygodniu. Szkolenie było prowadzone okresowo w różnych specjalnościach: medyczno-sanitarne, ratownictwo techniczne bądź ogólnie-obronne. Do prowadzenia zajęć kierownictwo Studium angażowało lekarzy z WAM w Łodzi oraz instruktorów PCK. Absolwentki i absolwenci kursu zdobywali umiejętność udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym i rannym oraz uprawnienia instruktora sanitarnego.

Merytoryczny nadzór nad szkoleniem sanitarnym sprawował Zarząd Wojewódzki PCK. Organizacyjnie uczestnicy kursu byli podzieleni na kompanie, których dowódcami byli oficerowie – wykładowcy Studium Wojskowego PŁ.

Powołana przez Zarząd PCK komisja przeprowadzała egzamin na zakończenie szkolenia. Na podstawie wyników egzaminu Zarząd Wojewódzki PCK wystawiał zaświadczenia instruktora sanitarnego.

W ramach szkolenia przeprowadzane były w Studium Wojskowym PŁ zawody drużyn sanitarnych w udzielaniu pomocy rannym i poszkodowanym podczas nalołów lotniczych i bombardowań. Drużyny sanitarne Politechniki Łódzkiej uczestniczące w zawodach wojewódzkich i krajowych często zajmowały czołowe lokaty godnie reprezentując Studium Wojskowe i macierzystą Uczelnię.

8. Szkolenie obronne 1965-1991

W roku akademickim 1964/65 prowadzone dotychczas szkolenie sanitarne zostało decyzją Komitetu Obrony Kraju (KOK) przekształcone w szkolenie obronne. Nadal jako obowiązkowe dla studentów niepodlegających obowiązkowi służby wojskowej. Dotychczasowe zajęcia szkolenia sanitarnego, po pewnej modyfikacji zostały włączone do nowego programu. Szkolenie w wymiarze 180 godzin zajęć obejmowało studentów V i VI semestru. Zajęcia prowadzone były 1 dzień w tygodniu przez wykładowców Studium Wojskowego PŁ oraz dochodzących lekarzy med. z WAM w Łodzi.

W roku 1973 po zmianie systemu szkolenia wojskowego, szkolenie obronne – w ocenie płk Lenczewskiego – stało się głównym zadaniem Studium Wojskowego Politechniki Łódzkiej [18].

Kierownikami cyklu obronnego w latach 1965-1991 byli [41]:

- ppłk Władysław Pocałujko (1971-1978)
- ppłk pil. mgr Wiesław Żuławiński (1979-1982) (OSL nr 5)
- ppłk mgr inż. Stefan Karkosik (1983-1989)
- ppłk mgr Włodzimierz Peplowski (1988-1991) (P. LOT. Koszalin)

Zajęcia w ramach cyklu obronnego w różnych okresach czasu prowadzili [12]:

- ppłk mgr inż. Teofil Słominski
- ppłk Bolesław Świekatowski
- mjr Lucjan Kruszewski
- ppłk mgr Wiesław Kowalski
- mjr Czesław Fidos
- mjr Józef Jach
- ppłk dr Zygmunt Palutek
- por. lek. med. Adam Złomańczuk (WAM Wydz. Lek.)
- mjr inż. Eugeniusz Gruchot
- ppłk rez. mgr Mieczysław Zaborniak
- ppłk rez. Marian Tkacz

Przeszkoleni w zakresie spraw obronnych studenci po ukończeniu studiów otrzymywali przydziały do Obrony Cywilnej. Podejmując pracę zawodową byli angażowani w zakładach pracy na stanowiskach dowódczych w zakładowych i terenowych oddziałach OC.

Przyjmując 20% niepodlegających służbie wojskowej, w latach 1970-1990 każdego roku szkolenie obronne w Studium Wojskowym PŁ odbywało ok. 400-500 studentek i studentów.

Szkolenie obronne przeciwie do szkolenia wojskowego nie było przedmiotem objętym programem studiów. O zaliczeniu szkolenia decydowały frekwencja na zajęciach oraz pozytywne wyniki ćwiczeń fizycznych i testów. Dowodem zaliczenia był wpis na ostatniej stronie indeksu mówiący, że „Student(ka) zaliczył(a) szkolenie obronne” i podpis kierownika cyklu szkolenia obronnego Studium Wojskowego PŁ [23].

Fot.91 Międzyuczelniane Eliminacje Drużyn Sanitarnych PCK w Łodzi.
Zwycięska drużyna – zdobywca Pucharu Przechodniego PCK z mjr Wiesławem Jędrychowskim 1963

Fot.92 Kierownik Cyklu Szkolenia Obronnego Studium Wojskowego PŁ płk T. Bogusławski ze studentami.
Łódź 1972

PRZODOWNICY SZKOLENIA CYKLU OBRONNEGO

Fot.93 Przodownicy Cyklu Szkolenia Obronnego Studium Wojskowego PŁ 1977

8.1. Sekcja Szkolenia Obronnego w Filii PŁ Bielsko-Biała 1971-1991

1 czerwca 1969 zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego została powołana w Bielsku-Białej Filia Politechniki Łódzkiej. Kształcenie studentów prowadziły dwa wydziały: Mechaniczny i Włókienniczy [4].

Dwa lata później (1971) została zorganizowana Sekcja Szkolenia Obronnego i do programu studiów wprowadzono dodatkowy przedmiot „Szkolenie Obronne”.

Sekcja podlegała Studium Wojskowemu PŁ i w jego strukturze organizacyjnej określona była jako „Wydział Zamiejscowy Bielsko-Biała” [12].

Szkolenie Obronne było przedmiotem obowiązkowym dla wszystkich studentów Filii. Można za tym sądzić, że ukończyło je ok. 10 tys. studentów, tyle bowiem wynosił nabór na studia dzienne w Filii w okresie 1971-1990 [41].

Program szkolenia w wymiarze 180 godzin realizowany był przez wykładowców Filii samodzielnie, bez udziału kadry Studium Wojskowego PŁ.

Studenci po ukończeniu szkolenia obronnego otrzymywali przydziały do jednostek Obrony Cywilnej w miejscu zatrudnienia. Podobnie jak studenci kończący szkolenie obronne w Studium Wojskowym PŁ byli powoływani na stanowiska dowódców w zakładowych i terenowych oddziałach Obrony Cywilnej (por. rozdz. 8).

W Sekcji, w różnych okresach czasu byli zatrudnieni [12, 41]:

- ppłk Czesław Oleszkiewicz (1971-1982) kierownik sekcji, starszy wykładowca
- por. mgr inż. Jerzy Burda (1981 kpt., 1988 mjr)
 - 1971-1981 wykładowca
 - 1982-1991 kierownik sekcji

W okresie pełnienia funkcji, Kierownik Sekcji wchodził w skład Rady Filii (odpow. Senatu Politechniki) [27]

- mjr mgr Witold Milanowski 1979-1981 wykładowca
- por. Bolesław Kotowicz 1979-1981 wykładowca
- mgr Halina Gębocka 1983-1985 nauczyciel przedm. obronnych
- ppłk rez. mgr Stanisław Kukier 1984-1987 nauczyciel przedm. obronnych
- mgr Andrzej Barcik 1988-1989 nauczyciel przedm. obronnych
- mjr rez. mgr Zbigniew Cieśla 1986-1987 nauczyciel przedm. obronnych
- Stanisław Górny 1979-1984 prac. techniczny
- Budny 1979-1980 laborant
- Aleksandra Targosz 1979-1984 prac. administracji
- Marianna Malinowska 1988-1991 prac. administracji

W roku 1991 rozkazem MON nr Pf 16/ORG z dnia 2 marca Sekcja Szkolenia Obronnego w Filii Politechniki Łódzkiej w Bielsku-Białej została rozwiązana.

9. Wykładowcy i pracownicy Studium Wojskowego PŁ

W różnych okresach 40-letniej historii Studium Wojskowego PŁ, funkcje wykładowców przedmiotów wojskowych oraz dowódców kompanii pełnili zarówno oficerowie zawodowi jak i rezerwiści LWP.

W grupie oficerów zawodowych występują wykładowcy etatowi zatrudnieni w Politechnice oraz tzw. dochodzący, zatrudnieni w macierzystych jednostkach wojskowych. Oficerowie dochodzący mogli być oddelegowani do pracy w Studium lub zatrudnieni w określonym wymiarze czasu dla prowadzenia zajęć w ramach określonego przedmiotu.

Ponadto, do prac pomocniczych o charakterze technicznym byli zatrudniani cywilni pracownicy kierowani do Studium przez Uczelnię. Również obsługę administracyjną Studium zapewniali cywilni pracownicy PŁ.

Stan zatrudnienia w obu grupach w poszczególnych latach wynikał z charakteru realizowanego programu oraz liczby studentów podlegających szkoleniu. Np. w latach 1949-1955 studenci byli szkoleni tylko wg jednej specjalności tj. wojsk łączności. Od roku 1956 nastąpiło zróżnicowanie programu. Początkowo program obejmował 2 specjalności, były to: artyleria plot. i wojska łączności. Następnie od roku 1964 5 dalszych: wojska radiotechniczne, wojska chemiczne, służby uzbrojenia, służby samochodowe, kwatermistrzowskie oraz piechota zmechanizowana, służby żywnościowe i mundurowe [18].

Podobnie zwiększała się liczba szkolonych studentów. W roku 1949 było to ok. 500 osób, w roku 1956 ponad 2000, a w latach 1960-1972 ok. 3000 rocznie. W tym okresie obowiązywało szkolenie wojskowe oraz szkolenie obronne obejmujące praktycznie 100% przyjętych na I rok studiów. Od roku 1973 czas trwania szkolenia został ograniczony do 12 miesięcy. Szkoleniu podlegało ok. 1400 osób rocznie [10, 12, 13, 41].

Tabela 1. Wykładowcy i pracownicy SW

Zatrudnieni	1949/50	1954/55	1956/57	1975/76	1989-1990
Wykładowcy oficerowie zawodowi	3	7	30	18	18
Rezerwiści	5	30	-	-	-
Prac. techn.	1	4	3	9	5
Administr.	1	4	3	5	7

Wszystkie dane osobowe dotyczące kadry Studium Wojskowego podane w tym rozdziale, zostały zaczerpnięte z dwóch źródeł: „Składów Osobowych PŁ” oraz „Kroniki Studium Wojskowego PŁ”. Niestety, niektóre nie brzmią zgodnie. W dodatku „Składy Osobowe PŁ” od roku 1960/61 aż do 1979/80 informacje dotyczące stanu zatrudnienia tej jednostki ograniczają się do nazwiska Kierownika Studium i jego udziału w składzie Senatu Politechniki. Jest to prawdopodobnie spowodowane zachowaniem tajemnicy wojskowej, która dziś jeszcze uniemożliwia odtworzenie dokładnego stanu kadry wykładowców i pracowników Studium.

Podobnie w monografii „Piętnaście lat Politechniki Łódzkiej 1945-60” całkowicie pominięto 10-letni okres działalności Studium Wojskowego nie podając nawet nazwiska kierownika jednostki. Jedynie na stronie 47 autorzy wymieniają Studium Wojskowe wśród jednostek organizacyjnych o charakterze ogólnouczelnianym [28].

9.1. Kierownictwo Studium Wojskowego PŁ [12, 29, 41]

1949-1973

kpt. Witold Lenczewski

(1951 major, 1958 ppłk, 1962 płk)

Rozkazem personalnym MON nr 04 z dn. 9.01.1973

został przeniesiony do rezerwy.

zastępcy:

1949-1950 kpt. J.Szeps

1950-1960 kpt. Roman Rożkowicz (1955 mjr, 1960 ppłk)

1959-1973 mjr inż. Czesław Otrębski (1959 ppłk, 1972 płk)

Fot.94

1973-1974

płk Czesław Kowalczyk

Rozkazem personalnym MON nr 0249 z dn. 13.11.1973

został odwołany ze stanowiska.

zastępca:

1973-1974 ppłk mgr Edward Miłkowski (1974 płk mgr)

Fot.95

1974-1983

płk Longin Łysik

Rozkazem personalnym MNSzWiT nr DSO/588/83

z dn. 21.04.1983 przeniesiony w stan spoczynku

na podstawie Wojskowej Komisji Lekarskiej.

zastępcy:

1974-1979 płk mgr Edward Miłkowski

1981-1983 płk mgr Józef Dekert

Fot.96

1983-1986

płk Maciej Brzeziński

Rozkazem personalnym MON nr 0173 z dn. 22.10.1986 przeniesiony w stan spoczynku.

zastępca:

1983-1986 płk mgr Józef Dekert

Fot.97

1986-1989

płk Wiesław Gwizdowski

Rozkazem personalnym MON z dn. 6.12.1988 został przeniesiony na stanowisko kierownika Studium Wojskowego Akademii Rolniczej we Wrocławiu.

zastępcy:

1986-1989 płk dr inż. Wojciech Szmidt

1986-1989 ppłk mgr Wojciech Słomczewski

Fot.98

1989-1991

płk dr inż. Wojciech Szmidt

Rozkazem personalnym MON nr 0180 z dn. 7.11.1986 powołany na stanowisko z-cy kierownika, a od 9.03.1989 kierownika SW w PŁ. Pełnił obowiązki do chwili rozwiązania SW w dn. 31.03.1991.

zastępcy:

1989-1991 ppłk dr Zbigniew Konieczny

1981-1991 ppłk mgr Wojciech Słomczewski

Fot.99

Sekcją Szkolenia Obronnego w Filii Politechniki Łódzkiej w Bielsku Białej kierowali: [24]

1971-1981 ppłk Czesław Oleszkiewicz

1981-1991 kpt. mgr inż. Jerzy Burda (1988 major)

Z grona osób kierujących działalnością Studium Wojskowego PŁ na szczególną uwagę zasługuje osoba płk Witolda Lenczewskiego. Był organizatorem i pierwszym komendantem szkoły podchorążych w Politechnice Łódzkiej, której absolwenci tworzyli rezerwy kadr technicznych armii. W latach 1949-1972 kilkanaście tysięcy inżynierów absolwentów Politechniki (ok. 16000) uzyskało stopnie oficerskie i podoficerskie z tytułem podchorążego.

Biorąc pod uwagę odpowiedzialność wojskową i polityczną, powierzenie takiego zadania należy uznać jako wyróżnienie i dowód zaufania ze strony władz zwierzchnich.

Kapitan Lenczewski na takie wyróżnienie zasłużył. Przebieg jego służby wojskowej dowodzi, że był wyróżniającym się oficerem pełniącym odpowiedzialne stanowiska w LWP przed przybyciem do Łodzi, m.in. był oficerem personalnym pułku, oficerem operacyjno-taktycznym 16 pułku, szefem sztabu 26 pułku i in. [12].

Tymczasem, poszukując materiałów nt. Studium Wojskowego PŁ, znalazłem wypowiedź o całkowitym przypadku mianowania kpt. Lenczewskiego Kierownikiem Studium Wojskowego PŁ.

Jest to dla osoby Kapitana stwierdzenie krzywdzące i niesprawiedliwe. Sztab jednostki wojskowej w Rzeszowie nie mając innego zajęcia dla kpt. Lenczewskiego skierował go do „...tworzonego właśnie Studium Wojskowego w Politechnice Łódzkiej. Obywatelu! Co mamy z Wami zrobić!” – cytuje Autor wzmiankowanej wypowiedzi „...najwyżej możemy Was skierować do jakiegoś szkolenia...” [30].

Wg posiadanej wiedzy wojskowej (kpt. rez.) wiadomo mi, że wprowadzenie nowego systemu szkolenia kadr oficerskich oraz organizowanie Studiów Wojskowych w szkołach wyższych nie należało do zadań jednostki wojskowej w Rzeszowie. O tym decydowały władze MON, prowadząc jednocześnie staranną selekcję kadr dla nowopowstających szkół podchorążych (Studiów Wojskowych). Opisane przez Autora zdarzenie uważam jako małoprawdopodobne i ujmujące dla osoby kpt. Lenczewskiego.

Z płk Lenczewskim łączyła mnie ponad trzydziestoletnia współpraca w różnych dziedzinach naszego akademickiego życia. W latach pięćdziesiątych jako podwładny, dowódca kompanii w Studium Wojskowym. W latach sześćdziesiątych w Radzie ds. Młodzieży w PŁ, a następnie jako prezes KOR-u w PŁ działającego pod patronatem Studium Wojskowego. W latach siedemdziesiątych w administracji uczelnianej po objęciu przez płk Lenczewskiego stanowiska Dyrektora Administracyjnego PŁ. W okresie działalności w Studium Wojskowym PŁ w latach 1949-1973 dał się poznać jako wymagający, obiektywny w swych ocenach przełożony.

Był doskonałym organizatorem. Wysoko ceniony przez przełożonych o czym świadczą kolejne nominacje na wyższe stopnie oficerskie: 1949 kapitan, 1951 major, 1958 ppłk, 1962 pułkownik. Od 1953 roku wchodził w skład Senatu Politechniki Łódzkiej.

Od początku pracy w Politechnice zaliczany był do lewej części wewnętrznej sceny politycznej [31]. Tolerancyjny w stosunku do studenckich „dowcipów”, zawsze starał się łagodzić wszelkie napięcia stając po stronie studentów (więcej p.13.8 – 10).

W ocenie ludzi związanych z Politechniką, płk Lenczewski zawsze uważany był jako wielki patriota, społecznik i przyjaciel młodzieży.

9.2. Wykładowcy – rezerwiści LWP

W procesie szkolenia wojskowego, szczególnie w pierwszych latach, znaczący udział w działalności Studium wykazali oficerowie i podoficerowie przeniesieni do rezerwy. Bogate doświadczenie nabyte podczas służby wojskowej z powodzeniem zostało wykorzystane w dowodzeniu pododdziałami oraz szkoleniu studentów.

W grupie zatrudnionych w Studium oficerów i podoficerów rezerwy, ok.25 osób stanowili studenci i ok. 10 osób z poza Uczelni.

Tabela 2. Wykładowcy SW – rezerwiści LWP [10,12,13,41]

	1949/50	1950/51	1954/55	1956/57	1977/78	1989/1990
Studenci PŁ	5	15	25	-	-	-
inni	-	-	5	-	2	-

Etaty oficerów rezerwy zostały praktycznie po roku 1956 zlikwidowane.

9.2.A. Oficerowie i podoficerowie studenci PŁ

W latach 1949-1950 wielu studentów podejmujących studia w Politechnice Łódzkiej miało „zaliczoną” obowiązkową służbę wojskową. Byli to zdemobilizowani żołnierze odbywający służbę w latach 1944-1945 (Latoszewski, Karkulowski), byli partyzanci oraz absolwenci SKOR-ów (Czyżycki, Pękala) obecnie rezerwiści LWP.

Na uwagę zasługuje przeszłość wojskowa pierwszego kierownika Studium Wojskowego. Kpt. LWP Witold Lenczewski cały okres okupacji niemieckiej walczył w szeregach Armii Krajowej. Służbę w AK zakończył w stopniu kapitana w 1944 roku jako Komendant Obwodu AK Baranowicze. Powyższe fakty, wcześniej nieznanne opublikował dopiero w 1998 roku [32].

Niezależnie od posiadanego stopnia wojskowego, studenci rezerwiści nie podlegali obowiązkowi szkolenia w Studium Wojskowym. Zadowolenie z tego powodu nie trwało jednak długo. Kpt. Lenczewski korzystając z obowiązującego w tym czasie prawa powołania do czynnej służby wojskowej każdego żołnierza (rozkaz Marszałka Polski K. Rokossowskiego) postanowił wykorzystać doświadczenie wojskowe tej grupy studentów „zapraszając” ich do pracy w Studium (więcej p.13.11). Stratę wolnego czasu rekompensowało skromne wynagrodzenie finansowe jakie otrzymywał student pracujący w Studium.

Z punktu widzenia organizacji Studium Wojskowego zatrudnienie studentów – rezerwistów było koniecznością. Brak zawodowej kadry wykładowców oraz dowódców oddziałów i pododdziałów na jakie byli podzieleni słuchacze Studium, praktycznie uniemożliwiał realizację programu szkoły oficerskiej.

Oficerowie – rezerwiści prowadzili zajęcia (wykłady i ćwiczenia) w ramach tzw. przedmiotów ogólnowojskowych. Były to m.in. musztra, regulaminy, terenoznawstwo, taktyka, wyszkolenie strzeleckie, balistyka, WF, szermierka itp. Zajęcia w cyklu specjalistycznym (łącznie) prowadzili wykładowcy zawodowi.

Wykładowca danego przedmiotu np. terenoznawstwa, nie należał organizacyjnie do żadnej kompanii. Prowadził zajęcia wg ustalonego planu dla studentów różnych wydziałów. Przygotowując zajęcia na określony temat, był obowiązany opracować szczegółowy konspekt i przedstawić go przełożonemu do zatwierdzenia. Konspekt był jednocześnie godzinowym planem realizacji tematu z uwzględnieniem czasu na pytania słuchaczy.

Prowadzone zajęcia były przedmiotem częstych, nie zapowiedzianych wcześniej wizytacji kierownictwa Studium Wojskowego. Kierownik Studium lub jego zastępca raz w miesiącu organizowali odprawę wszystkich wykładowców podczas, której omawiane były wyniki przeprowadzonych inspekcji [5].

Niezależnie od zadań wykładowców, oficerowie – rezerwiści pełnili rolę przełożonych jako dowódcy kompanii i plutonów studenckich. W tym wypadku, oficer był odpowiedzialny za przydzielony mu oddział i był bezpośrednim przełożonym słuchaczy wchodzących w jego skład. Nadzór nad kompanią dowódca sprawował w ciągu całego dnia zajęć, które kończyły się zwykle czyszczeniem broni. Podczas zajęć plutonu, rolę bezpośredniego przełożonego przejmował jego dowódca (oficer lub podoficer rezerwista).

Studenci – rezerwiści byli również zobowiązani do udziału w obozach letnich na poligonie razem z przydzielonym oddziałem (więcej p.5)

W latach 1949-1955 w Studium Wojskowym Politechniki Łódzkiej sformowanych było 18 kompanii studenckich. Większość dowódców tych oddziałów stanowili oficerowie rezerwy – studenci. Obsady kadrowe niektórych kompanii ilustruje poniższy zestaw. Niestety, brak ewidencji Studium uniemożliwia przypomnienie wszystkich studentów – rezerwistów zatrudnionych w tym okresie w Studium Wojskowym PŁ. Dodatkowe utrudnienie stanowi brak stopni wojskowych przy nazwiskach osób wymienionych w „Składzie osobowym PŁ” z lat 1951/52-1956/57 jako pracownicy Studium Wojskowego. Określenie: laborant, asystent bądź nauczyciel przedmiotów wojskowych nie precyzuje czy chodzi o pracowników cywilnych, czy wojskowych. Na podstawie wspomnień byłych słuchaczy, rezerwistów, zapisów w Kronice Studium oraz fotografii z tamtych lat udało się odtworzyć składy osobowe kilku kompanii: [6,7,33,34].

Kompania 1 Wydz. Elektryczny, rok akademicki 1949/50

- chor. rez. Lech Adamkiewicz, – d-ca kompanii
- chor. rez. Kazimierz Kruciński, – d-ca plutonu
- sier. rez. Piotr Markocki, – szef kompanii

Kompania 2 Wydz. Mechaniczny, rok akademicki 1949/50

- chor. rez. Zenon Gołębiowski, – d-ca kompanii
- chor. rez. Czesław Kowalczyk, – d-ca plutonu

Kompania 3 Wydz. Włókienniczy, rok akademicki 1949/50

- ppor. rez. Jerzy Latoszewski, – d-ca kompanii
- sier. rez. Witold Marcinkowski, – d-ca plutonu
- kpr. rez. Zdzisław Mrożewski, – d-ca plutonu

Kompania 5 Wydz. Chemiczny, rok akademicki 1950/51

- ppor. rez. Ireneusz Karkulowski, – d-ca kompanii
- chor. rez. Władysław Pękała, – d-ca plutonu

- sier. rez. Ryszard Myszkowski, – szef kompanii

Kompania 6 Wydz. Chemii Spożywczej, rok akademicki 1950/51

- chor. rez. Aleksander Czyżycki, – d-ca kompanii
- sier. rez. Jan Kubiak, – szef kompanii

Kompania 9 Wydz. Mechaniczny, rok akademicki 1950/51

- (?) (?) Laskowski, – d-ca kompanii
- kpr. rez. (?) Ratajczyk, – szef kompanii
- (?) Zbigniew Berowski, – (?)
- (?) (?) Ciszewski, – (?)

Kompania 10 Wydz. Mechaniczny, rok akademicki 1950/51

- chor. rez. Zenon Gołębiowski, – d-ca kompanii

Kompania 17 Wydz. Mechaniczny, rok akademicki 1952/53

- chor. rez. Władysław Pękala, – d-ca kompanii

Ogółem w roli dowódców kompanii i plutonów było zatrudnionych w Studium Wojskowym PŁ ok. 25 osób studiujących na Politechnice Łódzkiej. Wiedza i doświadczenie wyniesione z wojska z powodzeniem umożliwiało rezerwistom wykonywanie powierzonych zadań. Kłopotliwym często było wdrożenie dyscypliny wojskowej wśród podwładnych. Problem polegał na tym, że na ogół byli to koledzy z roku. Z obecnym dowódcą pozostałe dni tygodnia spędzali razem w laboratorium, kreslarni lub audytorium. Pomagali sobie podczas zajęć politechnicznych. Na zajęciach wojskowych, ich kolega, teraz dowódca wymagający regulaminowego zachowania, pozornie niczym się od podwładnych nie różnił. Stojąc przed frontem kompanii w cywilnym ubraniu (takie były początki Studium Wojskowego PŁ), [6] traktowany był nadal jako kolega i skłonni do żartów nie wykonywali jego rozkazów. Brak zdyscyplinowania czy należytej troski o powierzoną broń, nie mogły być zgodnie z regulaminem wojskowym tolerowane (więcej p.13.7)

Służbowa postawa dowódcy – kolegi niestety często negatywnie rzutowała na stosunki koleżeńskie. Dotyczyło to zwykle pierwszych zajęć szkolenia wojskowego. Sytuacja szybko uległa poprawie na widok Kierownika Studium lub jego zastępcy kpt. Rożkowicza, którzy w służbowych mundurach odbierali raport podczas porannego apelu.

"Kalkulacja"
k-ka Komp. Akad.

1-1 Sym. por.

Plan-konспект

przeprawy, rajgi z terenoznawstwa i 2 plm. Komp. Akad.

Temat : Mierniki argumentów i kątów.

Cel : Nauki posługania się m. argumentów i sporządzania schematu drogi marmu wg argumentów.

Metoda : Licz. prób. w terenie.

Form. nauk : Techn. "Terenoznawstwo"

Czas : 100 min.

Sym. : Długość szlaku. Mapy terenu w. Biednoko. Kątownie
ośki i linijki.

Treść ćwiczenia

Wykonanie kontrolne :

1. Co to jest doświ.
2. Jakimi sposobami ma wykonywanie doświ. podczas marmu
i obserwacji.
3. Jakimi sposobami posiada metoda szlaku.

Czas	Treść zagadnienia	Wskazówki organiz. - metoda								
10'	1. Sprawdzenie linii	Wielmi zaciśnię i pociąg na piśmie. poziomym kmo. kz odcięcie ci się i kąt wprost. Należy mieć kmo. i kąt z poci. Bz-3t. Wskazanie metod. przedm. i obserwacji gnie się i kąt po powrocie!								
80'	2. Sporządzenie schematu drogi marmu wg poszuki. się wg argumentów.	Formując się od głu do głu. Wskazanie kmo. na sobie między. od. pakami. Wskazanie i rozprz. i na nim. Wskazanie argumentów i kątów. nr.:								
		<table border="1"> <tr> <th>ix</th><th>Odcię. drogi marmu</th><th>Argument. nadm. w stop.</th><th>odcięcie w kmo. i kąt</th></tr> <tr> <td>1</td><td>Przepr. drog. drogi</td><td>63°</td><td>43°</td></tr> </table>	ix	Odcię. drogi marmu	Argument. nadm. w stop.	odcięcie w kmo. i kąt	1	Przepr. drog. drogi	63°	43°
ix	Odcię. drogi marmu	Argument. nadm. w stop.	odcięcie w kmo. i kąt							
1	Przepr. drog. drogi	63°	43°							
10'	3. Omówienie	Wskazanie poszuki. kątów i wskazywanie k-ka 2 plm. Komp. Akad. Wskazanie drogi.								

Fot.100 Plan-konспект wykładowcy Studium Wojskowego PL przygotowany do zajęć z terenoznawstwa. 1952.

9.2.B. Oficerowie i podoficerowie z poza Uczelni

Obok studentów – rezerwistów, w Studium Wojskowym PŁ w latach 1949-1956, zatrudnieni byli również jako wykładowcy przeniesieni do rezerwy oficerowie LWP nie będący studentami Politechniki. Byli to głównie specjaliści niezbędni do szkolenia w zakresie przedmiotów ujętych w cyklu szkolenia wojskowego:

- płk rez. T. Kania
- kpt. rez. Bronisław Kowalski
- kpt. rez. Zdzisław Sander
- por. rez. Czesław Andrzejewski
- por. rez. Antoni Bęben (od 1951 dochodzący, w 1954 na etacie PŁ)

W latach 1976-78 oficerowie – rezerwiści byli również wykładowcami przedmiotów wojskowych w cyklu szkolenia obronnego

- ppłk rez. Marian Tkacz
- ppłk rez. mgr Mieczysław Zaborniak

Fot.101 Oficerowie rezerwy (abs. SKOR) – studenci PŁ, wykładowcy i d-cy pododdziałów w Studium Wojskowym PŁ. Chor. rez. Zenon Gołębiewski (komp. 2), Lech Adamkiewicz (komp. 1), Jerzy Łatoszewski (komp. 3), Kowalczyk (komp. 2). Obóz wojskowy Beniaminowo. 1951

Fot.102 Chor. rez. Zenon Gołębiewski d-ca 2 kompanii Studium Wojskowego PŁ. 1952

9.3. Wykładowcy – kadra zawodowa

Do pracy w Studium kierowani byli oficerowie zawodowi wyróżniający się bogatym doświadczeniem w pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz umiejętnością dowodzenia oddziałami wojska. W pierwszych latach działalności Studium, kadre dydaktyczną stanowili głównie oficerowie zawodowi delegowani przez MON na określony okres do pracy „poza wojskiem”. Byli to tzw. wykładowcy „dochodzący” zatrudnieni na etatach poza Politechniką. Oficerów w liczbie przewidzianej etatem dla Studium danej uczelni kierował Departament Kadr MON po uzgodnieniu z rektorem.

Etatowi wykładowcy Studium brali czynny udział w pracach organów szkoły (Senat, Rady Wydziałów).

9.3.A. Oficerowie zawodowi – etaty PŁ

Od roku 1957 sytuacja kadrowa w Studium Wojskowym PŁ uległa radykalnej zmianie. Kierownictwo Studium zrezygnowało z zatrudniania jako wykładowców oficerów rezerwistów oraz zawodowych oficerów tzw. „dochodzących” zatrudnionych w jednostkach wojskowych i innych ośrodkach szkoleniowych. Do pracy dydaktyczno-wychowawczej powołano oficerów zawodowych zatrudnionych na pełnym etacie w Studium. Nowozatrudnieni wykładowcy objęli również funkcje dowódców kompanii studenckich.

Najlepsi wykładowcy z grupy oficerów „dochodzących” przeniesieni zostali na stanowiska etatowe w Studium. Z grupy ok. 20 osób przeniesieni zostali:

- kpt. Roman Rożkowicz
- chor. Eugeniusz Juszcak
- por. Antoni Bęben
- kpt. Stefan Kozdrój (absolwent. OSA Plot. Koszalin)
- mjr Mieczysław Cieślik
- kpt. Zdzisław Caban
- ppłk Kazimierz Król

Ponadto, w roku akademickim 1956/57 zostali przyjęci na stanowisko wykładowców nowi oficerowie, absolwenci szkół oficerskich oraz WAT:

- kpt. Bolesław Świekatowski (OSA)
- kpt. Lucjan Kruszewski
- mjr Czesław Otrębski (OSA Plot. Koszalin)
- mjr Tomasz Bogusławski (paplot Brzeg)
- mjr Tomasz Myszakowski (OSA Plot. Koszalin)
- kpt. Wiesław Jędrychowski (OS Polit.)
- kpt. Józef Pająk (OS Polit.)
- por. inż. Franciszek Kostrubiec (WAT)
- kpt. inż. Janusz Maślikowski (WAT)

Na koniec roku 1957 kadra wykładowców Studium Wojskowego PŁ liczyła 15 oficerów zawodowych.

Dokonane zmiany wpłynęły dodatnio na poziom szkolenia, zwiększyły się również wymagania szkoleniowe w stosunku do studentów. Nowa kadra wykładowców lepiej przygotowanych do pracy dydaktyczno-wychowawczej reprezentowała różne specjalności wojskowe objęte nowym systemem szkolenia. Od roku 1956 szkolenie wojskowe w Studium Wojskowym PŁ obejmowało 2, a od 1964 już 6 specjalności [25] (więcej p.4).

Rozszerzenie programu szkolenia wojskowego wymagało zatrudnienia w Studium nowych specjalistów. W latach 1958-1973 pracowali w różnym okresie czasu w cyklu szkolenia wojskowego wykładowcy przedmiotów specjalistycznych następujący oficerowie:

- kpt. Mieczysław Sankowski (OSChem.)
- mjr Stanisław Piechociński

- mjr Stefan Komorowski
- ppłk Władysław Woźniak
- ppłk mgr inż. Bronisław Dudkiewicz
- mjr Jan Naumowicz
- ppłk mgr Henryk Matuszewski (UW Wydz. Prawa)
- mjr mgr inż. Ryszard Lesiak (PŁ Wydz. Elektr.)
- mjr inż. Bogdan Lewandowski
- mjr J. Lemańczyk
- mjr inż. Tadeusz Fąfara (OSW Radiot.)
- por. inż. Julian Kijola (PŁ Wydz. Elektr.)
- mjr inż. M. Janisz
- ppłk mgr Edward Miłkowski
- ppłk Władysław Woźniak
- mjr Gabriel Kowalski
- mjr Stanisław Cała
- płk dypl. Czesław Kowalczyk
- płk dypl. Longin Łysik
- mjr Józef Matyszczyk
- mjr mgr Stefan Bogusz
- ppłk Czesław Oleszkiewicz
- mjr Jan Afeltowicz (ASG WP)
- mjr inż. Eugeniusz Gruchot
- mjr mgr Wiesław Witczak
- ppłk pil. dypl. Tadeusz Smolira (OSL Dęblin)
- płk mgr Józef Dekert
- płk pil. dypl. Maciej Brzeziński (OSL Dęblin)
- płk dypl. Wiesław Gwizdowski (OSW Inż.)
- płk dr inż. Wojciech Szmidt (OS Uzbr. Olsztyn)
- ppłk mgr Wojciech Słomczewski (OSW Panc. Poznań)
- ppłk mgr Wojciech Olenderek (OSW Zmech.)
- mjr Marian Redlicki (OSW Panc. Poznań)
- ppłk rez. Marian Tkacz
- ppłk rez. mgr Mieczysław Zaborniak

W roku akademickim 1972/73 stan kadrowy Studium Wojskowego PŁ wynosił 25 oficerów. Od 1973, w wyniku ograniczenia szkolenia prowadzonego przez Studium, stan liczbowy wykładowców ulegał zmniejszeniu. W ostatnim roku działalności zatrudnionych w Studium było tylko 12 oficerów zawodowych [12].

Zmniejszająca się liczba wykładowców w drugiej połowie lat 80-tych była również spowodowana malejącą liczbą studentów. Liczbę etatów dla Studium wyznaczał Dep. Kadr MON.

Niezależnie od liczby szkolonych studentów, MON zapewniało oficerom zatrudnionym w Studium Wojskowym PŁ warunki dla podnoszenia posiadanych kwalifikacji zawodowo-wojskowych. Odbывało się to przez udział w krótko i długoterminowych kursach doskonalących prowadzonych przez akademie oraz wyższe szkoły oficerskie. Ponadto, znaczna liczba wykładowców Studium Wojskowego PŁ kończyła studia II stopnia w uczelniach cywilnych. M.in. ppłk mgr Zygmunt Palutek ukończył studia doktoranckie na Uniwersytecie Łódzkim.

Poziom wyszkolenia wojskowego studentów PŁ w poszczególnych specjalnościach, metody i działalność dydaktyczno-wychowawcza oraz organizacja pracy wykładowców były wysoko oceniane przez MON i MNSzWiT. Kadra oraz szkoleni studenci byli często wyróżniani wysokimi nagrodami. Np. w roku akademickim 1967/68 nagrodę III-stopnia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki otrzymał zespół wykładowców [1]:

- płk Witold Lenczewski
- ppłk Czesław Otrębski
- ppłk Edward Miłkowski
- mjr Franciszek Kostrubiec.

W roku akademickim 1969/70 nagrodą II-stopnia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki został uhonorowany zespół dydaktyczny w składzie [41]:

- płk Tomasz Bogusławski
- płk Roman Rożkowicz
- mjr Lucjan Kruszewski
- mjr Józef Pajak
- mjr Włodzimierz Peplowski

W roku akademickim 1972/73 nagrodę indywidualną III-stopnia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej otrzymali ppłk Stefan Kozdrój, a w 1973/74 płk inż. Czesław Otrębski i ppłk mgr Edward Miłkowski.

Kierownik, płk Witold Lenczewski za osiągnięcia w pracy organizacyjnej oraz szkoleniowej Studium, dwukrotnie był wyróżniony nagrodą I-stopnia przez Ministra. Za całokształt swej działalności na terenie Politechniki Łódzkiej m.in. za zorganizowanie Studium Wojskowego, w roku 1979 został odznaczony przez Radę Państwa Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski [41].

9.3.B. Oficerowie zawodowi – „dochodzący”

W latach 1949-1956 wykładowcami przedmiotów specjalistycznych byli oficerowie zawodowi delegowani na czas określony do pracy w Studium Wojskowym PŁ przez Dep. Kadr MON. Zatrudnieni na pełnych etatach w jednostkach wojskowych lub szkołach oficerskich czasowo pełnili funkcje wykładowców w Studium. Mimo ostrej selekcji przyszłych wykładowców zdarzały się wypadki delegowania osób o wybitnych kwalifikacjach dowódczych lecz miernej znajomości dydaktyki. Studenci – słuchacze – podchorążowie Studium Wojskowego, posiadający duży zasób wiedzy akademickiej potrafili krytycznie wychwycić takie sytuacje. Dotyczyło to głównie studentów na II i III roku studiów (więcej p.13.12-14).

Wykładowcy dochodzący, których praca dydaktyczno-wychowawcza była pozytywnie oceniana przez Kierownictwo, byli przenoszeni na pełny etat w Studium Wojskowym i zwalniani ze służby w macierzystych jednostkach.

W poszczególnych latach byli delegowani na stanowiska wykładowców do Studium Wojskowego PŁ następujący oficerowie „dochodzący” [12]:

r.ak.	1949/50	kpt. J. Szeps chor. Mazurkiewicz
	1950/51	kpt. Franciszek Matysik kpt. Roman Rożkowicz – pełny etat 1956/57 por. Czesław Rogoża mjr Bolesław Łukasiewicz
	1951/52	plk rez. T. Kania por. rez. Antoni Bęben – pełny etat 1954/55 chor. Eugeniusz Juszcak – pełny etat 1954/55
	1954/55	st. sier. A. Hermanowicz
	1956/57	kpt. Stefan Kozdrój – pełny etat 1957/58 ppłk Mieczysław Cieślik – pełny etat 1957/58 kpt. Zdzisław Caban – pełny etat 1957/58 ppłk Kazimierz Król – pełny etat 1958/59 mjr J. Trojnar * kpt. T. Zarzycki * kpt. Sadowski * kpt. Makiewicz * kpt. Zaprucki * mjr Stanisław Rozciecha

* oficerowie delegowani z OSPolit., OSŁącz. Sieradz, WCW Med.

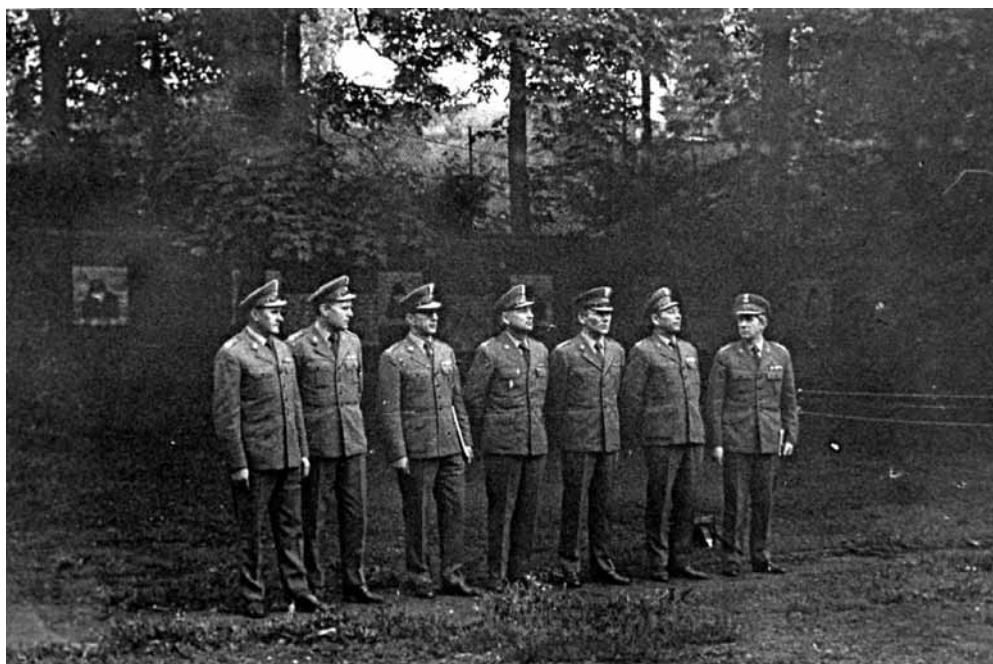
Od roku 1957 zrezygnowano z zatrudniania osób oddelegowanych na rzecz wykładowców zatrudnionych na pełnym etacie w Studium.

Fot.103 Etatowi wykładowcy Studium Wojskowego PŁ. Od lewej: ppłk S. Kozdrój, płk R. Rożkowicz, płk W. Lenczewski, płk Cz. Otrębski

Fot.104 Ppłk Stefan Kozdrój podczas zajęć WRT ze studentami

Fot.105 Oficerowie zawodowi – wykładowcy szkolenia wojskowego Studium Wojskowego PŁ.
Stoją od lewej: ppłk H. Matuszewski, ppłk S. Kozdrój, ppłk S. Bogusz, mjr S. Karkosik, ppłk W. Kowalski,
mjr W. Jędrychowski, ppłk St. Piechociński

Fot.106 Płk mgr Edward Miłkowski – zastępca kierownika Studium Wojskowego PŁ

9.4. Personel techniczny i administracja [10,12,13,41]

Prace techniczne związane z działalnością szkoleniową Studium Wojskowego PŁ wykonywali pracownicy cywilni. Etatowo byli pracownikami Politechniki Łódzkiej. Podlegali Rektorowi PŁ, natomiast w zakresie wykonywanych obowiązków ich przełożonym był Kierownik Studium. Wg nomenklatury uczelnianej byli to magazynierzy, laboranci, obsługa urządzeń biurowych, bibliotekarz, kierowca itp.

Najstarszym stażem, zatrudnionym na stanowisku magazyniera od roku 1949 cywilnym pracownikiem Studium był p. Antoni Olczak. Do roku 1955 w praktyce pełnił role zbrojmistrza, mechanika i magazyniera. Pod jego opieką znajdował się magazyn broni, za stan której (ilość i jakość) był osobiście odpowiedzialny.

Równolegle szkolenie trzech roczników (ok. 1500 studentów rocznie) oraz zwiększenie ilości sprzętu do ćwiczeń (radiostacje, łączność przewodowa) wymagały jednak zwiększenia liczby pracowników technicznych dla zapewnienia sprawnej obsługi ćwiczących (18 kompanii studentów).

W latach 1955-1960 kolejni pracownicy stanowili zaplecze techniczne Studium. Byli to zatrudnieni w różnych okresach czasu na etatach laborantów cywilni pracownicy w tym dwóch oficerów rezerwy:

- Czesław Szymala
- Czesław Kozłowski
- Wacław Bogusz
- Jerzy Raab
- Józef Szaleniec
- chor. rez. Eugeniusz Juszcza
- chor. rez. Antoni Bęben

W następnych latach na skutek wymiany personalnej oraz tworzenia nowych funkcji w Studium Wojskowym PŁ byli zatrudnieni:

- Leopold Rogoziński – kierowca
- Józef Szalewski – bibliotekarz
- Jerzy Grzybowski – kserograf

Jako laboranci do obsługi zajęć w cyklu szkolenia wojskowego:

- A. Lewandowski
- Zenon Kierończyk

Jako laboranci do obsługi zajęć w cyklu szkolenia obronnego:

- J. Kowalski
- Wiesław Rożkowicz
- Paweł Michalski
- Tadeusz Kozłowski

W drugiej połowie lat 70-tych w strukturze organizacyjnej Studium Wojskowego PŁ powołana została sekcja gospodarczo-techniczna w składzie:

- Mirosław Markiewicz – kierownik
- Andrzej Polatowski
- Artur Strok

- Regina Muszyńska
- Jerzy Boliński
- Stanisław Jarocki
- Jacek Czerwiński
- Jacek Kowierski
- Lucjan Potargowicz

W roku 1991 w chwili likwidacji Studium na etatach technicznych zatrudnionych było pięciu pracowników cywilnych.

Obsługę administracyjną Studium podobnie jak zaplecze techniczne, sprawowali pracownicy cywilni PŁ. Było to biuro Studium, w którym przydzielanie zakresu obowiązków poszczególnym pracownikom oraz nadzór nad ich wykonaniem należał do Kierownictwa Studium.

Podstawowym zadaniem biura, podobnie jak dziekanatów wydziałowych były sprawy studenckie: rejestracja, ewidencja osobowa, ewidencja ocen z poszczególnych przedmiotów wojskowych, kontrola zaliczenia semestru i egzaminu przejściowego. Szkolenie wojskowe w Studium odbywali studenci od II do VIII semestru wszystkich wydziałów, np. w roku akademickim 1970/71 było to ok. 2.800 osób [41]. Działania ewidencyjne oraz rejestracja studentów wymagały dokładnej współpracy z dziekanatami wszystkich siedmiu wydziałów. Ponadto, ważnym zadaniem biura Studium, było współdziałanie z jednostkami wojskowymi, w ramach których studenci PŁ odbywali ćwiczenia poligonowe (obozy letnie).

Od roku 1973 po zmianie programu szkolenia, nowym obowiązkiem administracji Studium stało się komisyjne kierowanie absolwentów PŁ, którzy odbywali 12-miesięczne szkolenie wojskowe w PŁ, na dalsze szkolenie do specjalnych jednostek wojskowych SOR i SPR.

Uwzględniając szkolenie obronne obejmujące studentki i studentów nie podlegających obowiązkowej służbie wojskowej, w praktyce w okresie 1973-1990 biuro Studium obsługiwało 100% młodzieży studiującej na Politechnice Łódzkiej na III roku studiów (np. r. akad. 1980/81 ok. 1100 osób) [41]. Zakres zadań dla 3-4 osobowego zespołu administracji wojskowej stanowił poważne obciążenie.

Pierwszym pracownikiem administracji wojskowej w Studium była p. Henryka Dąbrowska zatrudniona w roku 1950. Dwa lata później zastąpiły ją:

- Halina Jędras
- Zenobia Jaros

W latach 1950-1972 poza w/w w biurze Studium w różnych okresach pracowały:

- Anna Holajda (1953-1956)
- Zofia Jankowska (1954-1956)
- Henryka Art (1956)
- Aurelia Nowak (1956-1960)
- Zofia Nowakowska (1956-1957)
- Wiktoria Łukasik (1957-1959)
- Jadwiga Kosińska (1958-1960)
- W. Bielecka

- A. Miazek
- K. Piotrowska

W okresie działania Studium Wojskowego PŁ jako szkoły podchorążych daje się zauważyć dużą płynność kadr administracyjnych. Być może było to spowodowane skalą trudności wykonywanych zadań. Do najdłużej pracujących w biurze Studium należała Aurelia Szwed, która w latach 1972-1983 prowadziła tajną kancelarię.

Po roku 1973 powołana została w Studium sekcja administracyjno-kadrowa, którą kierował Czesław Szatański.

W ostatnim okresie działalności w latach 1973-1990 w biurze Studium pracowały:

- Danuta Jaskulska
- Alina Głowińska
- Teresa Pawłowska
- Halina Syrowa
- Anna Szubska
- Genowefa Pękala
- Z. Malinowska
- Małgorzata Krzyżańska
- Anna Mizerska
- Ilona Sicińska
- Anna Piotrowska
- Jolanta Ulatowska-Makowska
- Beata Sicińska
- Izabela Wiśniewska
- Aleksandra Jagiełło

Ogółem w latach 1949-1991 w administracji Studium było zatrudnionych 45 osób, pracowników cywilnych.

Nadzór nad działalnością pracowników administracyjnych sprawował ppłk Boleśław Świekatowski określany w strukturze organizacyjnej Studium jako nieetatowy Kierownik Aparatu Administracyjnego.

Pracowników cywilnych zatrudnionych w Studium nie obowiązywały przepisy ujęte w Regulaminie Służby Wewnętrznej, posiadali natomiast równe uprawnienia pracownicze z osobami wojskowymi. Kierownictwo Studium składając we własnym imieniu podziękowania za dobrze wykonywaną pracę, występowało do JM Rektora PŁ z wnioskami o nagrody dla wyróżniających się pracowników administracyjnych i technicznych. Organizowane były uroczyste spotkania z okazji Międzynarodowego Dnia Kobiet. Pracownicy cywilni uczestniczyli również w przedsięwzięciach kulturalno-oświatowych organizowanych przez Studium dla kadry wykładowców. Np. wspólne składanie kwiatów podczas uroczystości państwowych, udział w wycieczkach do miejsc historycznych itp.

Dobra atmosfera panująca w zespole Studium Wojskowego przejawiała się również życzliwym stosunkiem pracowników cywilnych do kadry wojskowej. Świadczyły o tym życzenia i wyrazy wdzięczności okazywane podczas uroczystości z okazji Dnia Wojska Polskiego (więcej p.13.15).

Fot.107 Kadra dydaktyczno-wychowawcza oraz pracownicy techniczni i administracyjni Studium Wojskowego
 PL 1972. Od lewej siedzą: ppłk mgr inż. Teofil Słomiński, Aurelia Szwed, ppłk mgr Tomasz Myszakowski,
 Wiesława Bielecka, płk Tomasz Bogusławski, płk Witold Lenczewski, płk inż. Czesław Otrębski, Alicja Miazek,
 ppłk Władysław Woźniak, ppłk Jan Naumowicz, Anna Piotrowska. Od lewej stoją: mjr Czesław Fidos,
 mjr B. Lewandowski, ppłk Stefan Kozdrój, ppłk Stanisław Piechociński, ppłk Józef Pajak,
 ppłk inż. Janusz Maślikowski, mjr Wiesław Wędrychowski, płk mgr inż. Bronisław Dudkiewicz,
 mjr Jan Lemańczyk, kpt. Tadeusz Fąfara, mjr inż. Michał Janisz, mjr Gabriel Kowalski, Henryk Ciecierski,
 NN-laborant, ppłk Stanisław Cała, , NN-laborant, ppłk Kazimierz Król, płk mgr Edward Miłkowski,
 kpt. Ryszard Lesiak, płk Władysław Pocałujko, ppłk mgr Henryk Matuszewski.

10. Struktura organizacyjna Studium Wojskowego PŁ

Studium Wojskowe PŁ jako jednostka wojskowa składała się z kierownictwa, pododdziałów oraz zaplecza administracyjno-gospodarczego. Kierownik wraz z zastępcą byli osobiście odpowiedzialni za organizację i realizację zadań, dla których jednostka została powołana. W wypadku Politechniki Łódzkiej za szkolenie wojskowe studentów podlegających obowiązkowej służbie wojskowej.

Studenci podlegający szkoleniu byli zorganizowani w kompanie, plutony i drużyny. Dowódcami kompanii byli oficerowie-wykładowcy, dowódcami plutonów i drużyn studenci.

Zaplecze administracyjno-gospodarcze tworzyli pracownicy cywilni PŁ skierowani do pracy w Studium. Ich zadaniem było zabezpieczenie prawidłowego funkcjonowania jednostki i zapewnienie warunków do realizacji procesu szkolenia wg kryteriów obowiązujących szkoły oficerskie.

Organizacyjnie Kierownikowi Studium Wojskowego PŁ podlegała również Sekcja Szkolenia Obronnego działająca w Filii Politechniki w Bielsku Białej.

Przedstawiony schemat obowiązywał praktycznie przez cały okres działalności Studium, niezależnie od zmian programowych dotyczących specjalności wojskowych.

Podstawę struktury Studium Wojskowego PŁ jako szkoły podchorążych tworzyły zespoły dydaktyczne organizacyjnie podległe Kierownikowi całości. Zespoły dydaktyczne działały wg struktur organizacyjnych wojskowych szkół oficerskich. Zorganizowane w cykle i grupy przedmiotowe obejmowały programy określonych specjalności wojskowych [18].

W latach 1949-1955 przedmioty tworzące program szkolenia wojskowego w Politechnice były ujęte w dwa cykle: cykl szkolenia ogólnowojskowego i cykl szkolenia wojsk łączności.

W okresie 1956-1972 struktura dydaktyczna Studium Wojskowego PŁ obejmowała cykl szkolenia wojskowego, cykl szkolenia obronnego oraz szereg grup przedmiotowych ściśle związanych z określoną specjalnością wojskową. W tym czasie program Studium Wojskowego PŁ obejmował 7 specjalności (więcej p.4).

Po 1973 roku schemat organizacyjny Studium uległ pewnej modyfikacji spowodowanej zmianą procesu szkolenia wojskowego. Baz zmiany pozostało jednoosobowe kierownictwo Studium. Zlikwidowane zostały grupy przedmiotowe szkolenia specjalistycznego. Wprowadzona na początku lat 60-tych Grupa Szkolenia Politycznego w roku 1979 zmieniła nazwę na Cykl Szkolenia Społeczno-Politycznego a od roku 1983 nosiła nazwę Cykl Podstaw Polityki Obronnej. Kierownikami cyklu

byli mjr mgr Jan Belzyt, ppłk Henryk Matuszewski i mjr mgr Wiesław Witeczak, wykładowcami ppłk mgr Radosław Wojtysiak i mjr mgr Zygmunt Palutek. Od 1988 roku do chwili rozwiązania Studium pracami grupy kierował ppłk mgr Wojciech Słomczewski. Grupa Podstaw Polityki Obronnej prowadziła zajęcia dla wszystkich studentów odbywających szkolenie w cyklu wojskowym i obronnym.

Oba cykle pozostały nadal w strukturze organizacyjnej z tym, że program w cyklu szkolenia wojskowego ograniczony został do przedmiotów ogólnowojskowych. Były to zajęcia teoretyczne prowadzone bez broni, bez ćwiczeń fizycznych i bez mundurów, w ubraniach cywilnych. Trwające dwa semestry zajęcia wojskowe nie zwalniały z obowiązku służby wojskowej. Po ukończeniu studiów każdy absolwent był zobowiązany przejść 12-miesięczne szkolenie w SOR.

Nowy program szkolenia wojskowego w Studium, nadal jako przedmiot obowiązkowy, był traktowany przez większość studentów mających w perspektywie szkolenie w SOR, jako czas stracony. W celu pogłębienia pracy dydaktyczno-wychowawczej z młodzieżą, Kierownictwo Studium nawiązało ścisłą współpracę z Wydziałami i dokonało pewnych zmian w strukturze organizacyjnej. W uzgodnieniu z dziekanami do składu Rad Wydziałowych włączono wykładowców Studium Wojskowego, natomiast w strukturze organizacyjnej Studium powołano Radę Pedagogiczną. Wykładowca oddelegowany do pracy w Radzie Wydziału był równocześnie przełożonym, dowódcą kompanii studentów studiujących na danym wydziale. Zakres działania Rady Pedagogicznej nie jest znany. Wiadomo natomiast, że w jej skład wchodził: kierownik Studium, jego zastępca, kierownicy aparatu administracyjnego oraz kierownik sekcji szkolenia obronnego w Filii PŁ w Bielsku-Białej. Podobnie, do współpracy z wszystkimi organizacjami działającymi w Politechnice (sportowe, młodzieżowe, polityczne i in.) wyznaczeni zostali wykładowcy Studium z zadaniem aktywizacji działań społeczno-wychowawczych. W tym celu od roku 1975 w strukturze organizacyjnej Studium zostały powołane dwie stałe komisje: Przetwarzania i Współzawodnictwa i ustanowiona odznaka „Wzorowy Student SW PŁ” (więcej p.11).

W administracji Studium wydzielone zostały działy o ściśle określonym profilu działania. Były to: sekretariat, dział ewidencji, dział dydaktyczno-techniczny (kserograf, sekcja zaopatrzeniowo-magazynowa, maszynistka), tajna kancelaria, finanse, biblioteka i kierowca.

Powołani zostali również pełnomocnicy ds. Ppoż. i Bhp (ppłk mgr inż. Teofil Słomiński) oraz komisji socjalno-bytowej (mjr inż. Stefan Karkosik).

Struktura organizacyjna studium wojskowego P.L.

na rok akademicki 1975/76

Filia studium w Bielsku Białym

St. wykładowca szk. obronnego
ppłk Czesław Oleszkiewicz
Wykładowca
por. rez. Bolesław Kotowicz
Sekretarka

Cykl szkolenia wojskowego

1. Kier. cyklu wojskowego
ppłk mgr inż. B. Dutkiewicz
2. St. wykładowca
ppłk St. Piechociński
3. St. wykładowca
ppłk Stefan Kozdrój
4. St. wykładowca
ppłk Józef Pajak
5. St. wykładowca
mjr inż. Stefan Karkosik
6. Wykładowca
mjr Wiesław Jędrzychowski
7. Wykładowca
mjr Józef Matyszczyk
8. Wykładowca
kpt. Ryszard Lesiak
9. Wykładowca

Laborant – magazynier
ob. Zenon Kierociński

Dowódcy szkolenia wojskowego

ppłk St. Piechociński Wydz. Włókienniczy
ppłk Józef Pajak Wydz. Elektryczny
mjr Wiesław Jędrzychowski Wydz. Inż. Chemicznej
ppłk Stefan Kozdrój Wydz. Bud. Łądowego
kpt. Ryszard Lesiak Wydz. Włókienniczy
mjr inż. Stefan Karkosik Wydz. Chemiczny
mjr Józef Matyszczyk Wydz. Chemii Spożywczej
Wydz. Mechaniczny

Sekretariat
ob. Danuta Jaskulska

Kancelaria i finanse
ob. Aurelia Szwed

Kierownik studium wojskowego

ptk dypl. Longin Łysik
Zca kier. studium wojskowego
ptk mgr Edward Miłkowski

Grupa szkolenia politycznego

St. wykładowca
ptk mgr Henryk Matuszewski
Wykładowca

Kierownik aparatu administracyjnego
(nie etatowy)
ppłk Bolesław Świekatowski

Dział ewidencji
ob. Genowefa Pękala
ob. Halina Syrowa

Biblioteka
ob. Józef Szalewski

Październik pedagogiczna st. wojskowego

ptk dypl. Longin Łysik
ptk mgr Edward Miłkowski
ppłk mgr inż. B. Dutkiewicz
ppłk Władysław Pocutujko
ppłk mgr Henryk Matuszewski
ppłk Bolesław Świekatowski
ppłk Czesław Oleszkiewicz

Cykl szkolenia obronnego

1. Kier. cyklu obronnego
ppłk Władysław Pocutujko
2. St. wykładowca
ppłk mgr inż. Teofil Stomiński
3. St. wykładowca
ppłk Bolesław Świekatowski
4. St. wykładowca
mjr Lucjan Kruszewski
5. Wykładowca
mjr Lucjan Kruszewski
6. Wykładowca
mjr Gabriel Kowalski
7. Wykładowca
mjr Czesław Fidos
8. Wykładowca
mjr Józef Jach
9. Wykładowca

Laborant – magazynier
ob. Wiesław Rożkowicz

Dowódcy szkolenia obronnego

ppłk mgr inż. Teofil Stomiński Wydz. Włókienniczy
ppłk Bolesław Świekatowski Wydz. Włókienniczy
mjr Józef Jach Wydz. Elektryczny
mjr Lucjan Kruszewski Wydz. Inż. Chemicznej
mjr Gabriel Kowalski Wydz. Bud. Łądowego
mjr Czesław Fidos Wydz. Włókienniczy
mjr Józef Jach Wydz. Chemiczny
Wydz. Chemii Spożywczej
Wydz. Mechaniczny

Dział gospodarczo-techniczny

ob. Jerzy Grzybowski
ob. Jerzy Boliński
ob. Andrzej Polatowski
ob. Regina Muszyńska

Kierowca
ob. Leopold Rogoziński

11. Studium Wojskowe w życiu Uczelni [5,12,15,18,25,26,36]

Od początku swojej działalności Studium odgrywało znaczącą rolę w życiu akademickim Politechniki. Przede wszystkim obecność szkolenia wojskowego w Uczelni było widać i słyszeć. Na terenie Politechniki codziennie można było spotkać kompanie studentów maszerujących w takt żołnierskich piosenek, ćwiczących chwyt bronią, zwroty i musztrę.

Stosowane w Studium Wojskowym formy szkolenia obok zdobywania wiedzy wojskowej, wymuszały niejako właściwe podstawy, zachowanie i dyscyplinę wśród młodzieży studenckiej. Działalność dydaktyczno-wychowawcza kadry wojskowej była w pełni zbieżna z zainteresowaniem władz uczelni. Kształcenie i rozwijanie umiejętności organizatorskich, podejmowanie trudnych decyzji oraz poczucie odpowiedzialności za swoje i podwładnych postępowanie miało znaczenie nie tylko dla przyszłego oficera – dowódcy, ale również dla przyszłego inżyniera – absolwenta Politechniki. Obecność Kierownika Studium Wojskowego od 1953 roku w składzie Senatu PŁ oraz aktywny udział przedstawicieli kadry oficerskiej w pracach Rad Wydziałowych świadczą o pełnej współpracy wykładowców cywilnych i wojskowych w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Oficerowie brali również czynny udział w pracach Rady ds. Młodzieży na Uczelni (płk mgr Edward Miłkowski, ppłk inż. Stefan Karkosik) oraz sprawowali funkcje opiekunów domów studenckich.

W celu zwiększenia dyscypliny studiów oraz podwyższenia wyników w szkoleniu wojskowym i obronnym kierownictwo Studium w uzgodnieniu z władzami uczelni opracowało „Regulamin o Przodownictwie i Współzawodnictwie w Studium Wojskowym”. Zgodnie z postanowieniem tego regulaminu studentom przyznawane były tytuły i odznaki „Wzorowy student SW”. Odznaka była trójstopniowa i przyznawano ją studentom, którzy w semestrze uzyskali odpowiednie minimum ocen z zajęć w Studium Wojskowym oraz z przedmiotów zawodowych na wydziale. Zdobyć brązowej odznaki to minimum 3.75 z przedmiotów wydziałowych i 4.51 z zajęć w Studium. Odznaka srebrna to 4.75 średnia ocen w Studium. Wynik wyższy upoważniał do zdobycia odznaki złotej. Oprócz odznak najlepsi studenci otrzymywali dyplomy, a o ich osiągnięciach powiadamiano rodziny przesyłając listy z gratulacjami.

Srebrna odznaka „Wzorowy student SW” upoważniała zdobywcę do wyboru SPR-u. Prymus Studium był honorowany nagrodą JM Rektora PŁ oraz nagrodą dowódcy OW. Zdjęcie studenta – prymusa umieszczane było w Sali Tradycji SW. Nad przebiegiem akcji promowania wyników w nauce czuwała komisja pod przewodnictwem płk mgr Edwarda Miłkowskiego. W jej skład wchodził mjr mgr

Wiesław Witczak – przewodniczący komisji ds. szkolenia wojskowego i mjr mgr Zygmunt Palutek – przewodniczący komisji ds. szkolenia obronnego.

Zaangażowanie kadry oficerskiej w działania na rzecz Politechniki Łódzkiej było przyjmowane przez władze uczelni z dużym uznaniem i wdzięcznością (więcej p.13.16).

Studium Wojskowe w sposób instytucjonalny poprzez udział członków kadry oficerskiej prowadziło ożywioną współpracę z organizacjami młodzieżowymi, sportowymi, samorządem studenckim oraz licznymi zespołami turystycznymi i kulturalnymi.

Najszerzej rozwinięta była współpraca z AZS, za którą z ramienia Studium byli odpowiedzialni ppłk mgr Stefan Bogusz i mjr Józef Jach. Przez wiele lat Studium sprawowało opiekę nad okręgową sekcją Strzelectwa Sportowego AZS, której drużyna w tym czasie należała do I ligi państwowej. Działalność Studium wyrażała się pomocą w przydziale amunicji sportowej, pomocy instruktorskiej, przydziale pomieszczeń i strzelnicy sportowej, pomocy instruktorów przy szkoleniu zawodników.

Podobną współpracę Studium prowadziło z okręgową drużyną piłki siatkowej AZS.

Równie bogate formy współdziałania z młodzieżą zorganizowaną w ZSP i później SZSP były inicjowane przez kadrę wykładowców Studium. Już w roku 1965 przy współpracy z ZSP został na terenie Studium zorganizowany przez ppłk mgr inż. Teofila Słomińskiego Ośrodek Szkolenia Kierowców, który cieszył się dużym zainteresowaniem młodzieży. Ośrodek działał do czasu rozwiązania Studium Wojskowego. W tym okresie ok. 600 studentów i pracowników PŁ uzyskało prawo jazdy.

W roku 1976 dla uczczenia 30-lecia Politechniki Łódzkiej zorganizowano wspólnie z ZSP uczelnianą spartakiadę sportów obronnych. Dwa lata później na Akademickich Mistrzostwach Polski w Sportach Obronnych drużyna Politechniki Łódzkiej uzyskała w punktacji ogólnej IV miejsce, a w sztafetowym Wieloboju Sprawnościowym II miejsce w konkurencji żeńskiej.

Współpracę z ZSP ze strony Studium nadzorował kpt. mgr Zygmunt Palutek.

Kadra Studium aktywnie uczestniczyła również we współpracy z Radami Mieszkańców, a następnie z Samorządem Studenckim działającym na terenie osiedla akademickiego. Służąc radą oficerowie jako opiekunowie domów studenckich (mjr Wiesław Jędrychowski 1963-65) wspierali organizacje młodzieżowe w ich nielatywnej pracy organizatorskiej na terenie DS-ów.

Niezależnie od stałych kontaktów z organizacjami działającymi na Politechnice, Studium podejmowało liczne inicjatywy pracy społecznej bezpośrednio wśród młodzieży odbywającej szkolenie wojskowe. Kadra i studenci brali czynny udział w pracach społecznych na rzecz miasta, uczelni, Studium Wojskowego, a nawet regionu.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się działania na rzecz Centrum Zdrowia Matki Polki. W roku 1980, dla uczczenia 35-lecia PRL, studenci i kadra oddali do Banku Krwi Szpitala – Pomnika CZMP 54 litry krwi. W 1986 roku w podobnej akcji krwiodawstwa studenci uczestniczący w szkoleniu obronnym oddali 17 litrów krwi i wpłacili na konto budowy CZMP 3600,- zł. pochodzących ze składek studenc-

kich. Studenci szkoleni wojskowo w tym czasie przekazali 37 litrów krwi i wpłacili 5400,- zł.

Popularne były również zbiórki pieniężne na inne cele społeczne:

- Fundusz Szpitala Pediatrycznego
- Centrum Zdrowia Dziecka
- Dom Młodzieży
- Rewaloryzacja zabytków Krakowa.

Pod kierunkiem wykładowców: pplk inż. Jana Afeltowicza, pplk inż. mgr Stefana Karkosika i pplk mgr M. Zaborniaka studenci społecznie wykonali wiele pomocy naukowych dla potrzeb szkolenia wojskowego w Studium. Przygotowane plansze oraz inne materiały poglądowe stanowiły tematyczne wyposażenie sal wykładowych. Jednocześnie ułatwiły słuchaczom opanowanie tajników wiedzy wojskowej.

Sympatyczną akcję współpracy z Domami Dziecka zainicjowali studenci szkolenia obronnego. Dla dzieci z PDD przy ul. Bednarskiej w Łodzi, studentki Wydziału Budownictwa i Architektury zorganizowały imprezę noworoczną, bal karnawałowy oraz przepracowały w czynie społecznym dwa dni przy pracach porządkowych. Dla wychowanków PDD przy ul. Spadkowej w Łodzi, studenci przeprowadzili w Politechnice zbiórkę zabawek, książek, odzieży i in., które wręczano dzieciom podczas wizyt studenckich w Domu Dziecka. Organizacyjnie całą akcję wspierał personel Studium zapewniając m.in. transport i magazynowanie gromadzonych przedmiotów.

Praca społeczno-wychowawcza inicjowana i organizowana przez kadrę Studium Wojskowego nie ograniczała się wyłącznie do młodzieży i spraw związanych z procesem szkolenia. Świadczą o tym setki godzin prac porządkowych przepracowanych społecznie na rzecz Uczelni i miasta. Masowy udział młodzieży akademickiej w akcji odśnieżania podczas „zimy 100-lecia” w 1979 roku, pomoc w rolnictwie podczas zbierania ziemioplodów i inne tego rodzaju działania społeczne wskazują, że Studium Wojskowe PŁ nie ograniczało się wyłącznie do celów, dla których zostało powołane w roku 1949 (więcej p.13.17).

W roku 1974 kierownictwo Studium wystąpiło z inicjatywą skierowaną do pracowników Politechniki polegającą na zorganizowaniu środowiska rezerwistów byłych oficerów i podoficerów podchorążych. Projekt powołania na Politechnice Klubu Oficerów Rezerwy uzyskał poparcie liczego grona pracowników. Zadaniem KOR-u było doskonalenie wiedzy i umiejętności wojskowych, np. strzeleckich, wyniesionych z okresu odbywania służby wojskowej. Prezesem Klubu został mianowany kpt. rez. doc. dr inż. Władysław Pękala, który pełnił tę funkcję do roku 1977. Stan liczbowy KOR-u w tym czasie wynosił ok. 40 osób. W roku 1977 uformował się nowy zarząd Klubu w składzie:

- ppor. rez. dr hab. Andrzej Dems – prezes
- kpt. rez. doc. dr inż. Władysław Pękala – v. prezes
- dr Zygmunt Kuśmierek – sekretarz
- ppor. rez. mgr inż. Alojzy Pryc – skarbnik
- mgr Jacek Stachowiak – kierownik sekcji strzeleckiej
- pplk rez. Józef Pająk – kierownik sekcji szkoleniowej

- por. rez. dr inż. Stefan Boryniec – członek zarządu
- ppor. rez. dr inż. Zbigniew Gasyński – członek zarządu

Z ramienia Studium opiekunem i doradcą KOR-u był ppłk Bolesław Świątkowski. KOR PŁ organizacyjnie należał do LOK-u, jednak pomoc i opieka ze strony Studium Wojskowego zapewniała realizację planu działania. Były to zebrania szkoleniowe, na których wykładowcy Studium prezentowali nowe rozwiązania techniczne stosowane w armii, nowe rodzaje broni armii własnej i państw obcych, organizację współczesnego pola walki itp. zagadnienia nieznane członkom Klubu – rezerwistom.

Organizowano również wycieczki do jednostek wojskowych dla zapoznania się z nowoczesnym sprzętem wojskowym. Spotkania kończyły się zwykle poznaniem historii i tradycji jednostki oraz żołnierską grochówką z udziałem dowództwa.

Drugim, ulubionym przez członków Klubu przedsięwzięciem były doroczne zawody strzeleckie. W latach 1975-1977 były to zawody lokalne z udziałem członków kadry wykładowców, organizowane przez KOR pod patronatem JM Rektora Politechniki Łódzkiej. Zawody odbywały się na strzelnicy na poligonie garnizonowym na Zdrowiu i obejmowały różne rodzaje broni (pistolet wojskowy, kbk, karabin sportowy).

W następnych latach członkowie uczelnianego Klubu uczestniczyli w różnego rodzaju zawodach strzeleckich, w których zdobyli szereg dyplomów, medali i pucharów dla Politechniki Łódzkiej [15].

Przedstawione dokonania, niestety z braku materiałów – fragmentaryczne, dowodzą jednak, że Studium Wojskowe jako instytucja, a przede wszystkim jego kadra wykładowców wniosła trwały wkład do historii naszej Uczelni.

Zezwolenie Nr 117-4635-11/77

Dotyczy zgodzie z § 226 rozporządzenia Ministra Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 20 lipca 1968 r. w sprawie ruchu na drogach publicznych /Dz.U. Nr 27, poz. 185 z 27.VII.1968 r. z późniejszymi zmianami/ oraz rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 22.V.1976 r. w sprawie kursowego szkolenia kandydatów na kierowców i kierowców pojazdów samochodowych /Dz.U. Nr 23, poz. 141 z 26.V.1976 r./ - zawarta się **Politechnice Łódzkiej w Łodzi, ul. Żelazki nr 36**

na zorganizowanie i przeprowadzenie szkolenia kierowców w zakresie kategorii "B" przez jednostkę, pod warunkiem, że:

- szkolenie prowadzone będzie wg programu zatwierdzonego przez Ministra Komunikacji rozporządzeniem Nr 177 z dn. 28.I.1972 r.;
- szkolenie prowadzone będzie w Studium Wojskowym Politechniki Łódzkiej w Łodzi, ul. Piotrkowska nr 266,
- uczestnikami kursów będą studenci Politechniki Łódzkiej,
- samochody przeznaczone do nauki jazdy będą tak technicznie przygotowane aby zapewniły bezpieczne nauczanie kierowania, w szczególności, dźwignia hamulca powinna być jednocześnie dostępna dla uczącego się i dla instruktora,
- kadra nauczająca będzie posiadała aktualnie ważne uprawnienia do nauczania,
- dzienniki kursów zatwierdzone będą przez Wydział Komunikacji przed rozpoczęciem kursu.

Zezwolenie ważne jest do dnia 30 czerwca 1978 r.-

Łódź, dnia 10 października 1977 r.

Otrzymują:

1. Politechnika Łódzka
Łódź, ul. Żelazki nr 36
2. Urząd Działalowy
Łódź-Bałuty
Wydział Komunikacji
3. a/a

z up. PREZYDENTA MIASTA
[Podpis]
Inspektor wojewódzki

Wykaz szkół z którymi współpracuje Studium Wojskowe
Politechniki Łódzkiej rok 1978/79.

- 1/ Zespół Szkół Samochodowych im: XI - lecia PRL
Łódź ul. Prożka 3/5 - ppłk Stefan Karkosik
- 2/ Zespół Szkół Metalowych - Elektrycznych
Łódź ul. Worcela - por lek med Adam Złomaczuk
- 3/ I Liceum Ogólnokształcące im: M. Konopnickiej
Łódź ul. Węckowskiego 41 - ppłk Bolesław Świątkowski
- 4/ Zespół Szkół Elektrycznych im. Franciszka Żubrzyckiego
Łódź ul. M. Fornalskiej 51 - mjr Jan Afeltowicz

Fot.110 Wykaz szkół z którymi współpracuje Studium Wojskowe PL w roku akademickim 1978/79

Fot.111 Impreza mikołajkowa zorganizowana przez studentów Wydz. Włókienniczego – kompania Cyklu Obronnego – dla dzieci PDD przy ul. Bednarskiej 12. D-ca kompanii kpt. mgr Kubera

Fot.112 Studenci z kompanii ppłk S. Bogusza odśnieżają torowisko tramwajowe na ul. Zgierskiej w Łodzi. 1978

Fot.113 Prace społeczne studentów PŁ na rzecz miasta

Fot.114 Studenci – uczestnicy szkolenia wojskowego w Studium Wojskowym PŁ – honorowi dawcy krwi

Fot.115 Wykładowcy – oficerowie Studium Wojskowego wraz z pracownikami Politechniki Łódzkiej w pochodzie 1-majowym. Łódź 1986. W pierwszym rzędzie od lewej idą: kvestor PŁ Z. Nowakowska, prof. C. Szczepaniak, prof. Z. Piotrowski, rektor prof. J. Kroh, prof. K. Studniarski, prof. Cz. Strumiłło

Fot.116 Członkowie KOR PL w jednostce wojsk łączności. Zwiedzanie Izby Pamięci. Zgierz 1976

Fot.117 Dyplom za udział w zawodach strzeleckich organizowanych przez KOR PL. Łódź 1976

12. Rozwiązanie Studium Wojskowego w Politechnice Łódzkiej

Po 42 latach działalności Studium Wojskowe PŁ zostało zlikwidowane. Podstawę stanowił Rozkaz MON Nr Pf. 16/ORG z dnia 2.03.1991 o rozwiązaniu z dniem 31.03.1991 r. STUDIUM WOJSKOWYCH w resorcie MEN [12].

Nie jest znane uzasadnienie tej decyzji. Nigdy wcześniej ta forma szkolenia wojskowego nie była uznana za niewłaściwą. Przeciwnie, władze Uczelni przy okazji uroczystości państwowych, podczas wizyt w Studium Wojskowym wyrażały Kierownictwu Studium wdzięczność i podziękowanie za ofiarną i zaangażowaną pracę na rzecz Uczelni i młodzieży akademickiej. Świadczą o tym wpisy do „Kroniki Studium Wojskowego” z lat 80-ch Rektorów PŁ prof.prof. Jerzego Kroh i Zbigniewa Piotrowskiego (więcej p.13.16).

Ponieważ likwidacja Studium Wojskowego dotyczyła również innych szkół wyższych w kraju, należy zatem sądzić, iż była to zmiana porządku społecznego następująca w efekcie zachodzących w Polsce przemian ustrojowych.

JM Rektor PŁ już w dniu 26.03.1991 i następnie 12.04.1991 pismem Nr R-03/23/91 powołał komisje celem przejęcia obiektów wraz z wyposażeniem po Studium Wojskowym [12].

Nie znane są inne dokumenty dotyczące likwidacji, chociaż Politechnika Łódzka nigdy nie podlegała Ministerstwu Obrony Narodowej, a podstawą powołania Studium Wojskowego PŁ było Rozporządzenie Ministra Szkolnictwa z roku 1949.

W dniu 28 marca 1991 roku odbyło się w rektoracie PŁ spotkanie organizacyjne poświęcone sprawom likwidacji Studium. Jego przebieg tak opisuje ówczesny Rektor prof. Jan Krysiński: ...miło wspominam rozstanie z oficerami Studium Wojskowego. Zaprosiłem ich na spotkanie pożegnalne. Rozumieli oni powstałą sytuację. Nie wnosili pretensji. Część z nich zdążyła znaleźć już zatrudnienie w „cywilu”. Na pamiątkę ofiarowali mi palmę z pamiątkową tabliczką. Palma, starsza już prawie o 20 lat, znajduje się w Sali Senatu. Można stwierdzić, że oficerowie prowadzili od początku powstania Studium Wojskowego przy PŁ (pierwszym komendantem był płk Lenczewski) bez specjalnych konfliktów ze studentami, co wtedy w Polsce było rzadkością” [37].

Powołana przez Rektora PŁ prof. Jana Krysińskiego Komisja Likwidacyjna działała w okresie od 26 marca do 30 kwietnia 1991 w składzie:

1. Maria Waczyńska	–	Dział Inwentaryzacji PŁ – przewodnicząca
2. Henryk Messinger	–	Kierownik Działu Adm.-Gospod. PŁ
3. mgr Danuta Kaniewska	–	Biblioteka Główna PŁ

4. płk dr Zbigniew Konieczny	–	Studium Wojskowe PŁ
5. ppłk Stefan Kozdrój	–	Dział Spraw Obronnych PŁ
6. Danuta Krasowska	–	Kwestura PŁ

Sprzęt wojskowy oraz umundurowanie zostały przekazane do WAM. Dokumentacja Studium Wojskowego PŁ z lat 1949-1991 trafiła do Archiwum Dep. Szkolenia MON. Budynki wraz z umeblowaniem przejęła Politechnika Łódzka i przekazała do użytkowania Wydziałowi Fizyki Technicznej i Matematyki Stosowanej.

Z oryginalnych dokumentów pozostały w Uczelni jedynie „Kronika Studium Wojskowego PŁ” [12], „Protokoły komisji egzaminacyjnej z lat 1987-1989” [22], „Ewidencja pieczęci Studium Wojskowego z lat 1987-1991” informująca o ich zniszczeniu w dniu 25.04.1991 (Prot. S-1/92/1/91) [38] oraz wspomniana wyżej „pożegnalna” tabliczka pamiątkowa [37].

Dzięki decyzji Komisji Likwidacyjnej, przekazana do zbiorów Muzeum PŁ „Kronika SW” stanowi świadectwo działalności szkoły podchorążych w Politechnice oraz ilustrację wielu szczegółów bogatego życia wojskowego Studium.

Fot.118 Tabliczka pamiątkowa (z palmą) upamiętniająca likwidację Studium Wojskowego PŁ. 1991.

13. Anegdoty, wydarzenia i wspomnienia z życia Studium Wojskowego

Życie wojskowe w Politechnice Łódzkiej, obok pełnej powagi pracy szkoleniowej i wychowawczej, jak w każdej społeczności, było pełne zdarzeń humorystycznych, śmiesznych, często zdumiewających, a nawet groźnych w skutkach. Niektóre z nich przetrwały w pamięci uczestników Studium Wojskowego do dziś. Przytoczone niżej epizody z życia Studium stanowią pewnego rodzaju ilustrację zachowań i charakterów ludzi, których działanie składa się na 40-letnią historię tej jednostki. Przyjmując ich autentyczność bądź anegdotyczny charakter, otrzymujemy wizję tej drugiej, mniej oficjalnej strony życia wojskowego, która została pominięta podczas prezentowania zapisów historycznych w poprzednich rozdziałach.

13.1. Student na warcie [8]

Dla wprowadzenia studentów w zadania wojskowe szczególnej ochrony obiektów ważnych dla Studium Wojskowego takich jak np. magazyn broni i amunicji organizowano obok tych obiektów warty. Służbę tę wypełniali umundurowani studenci wyposażeni w prawdziwe karabiny, na których lufy nasadzono bagnety (tzw. sztyki). Wartownicy ci otrzymali od swoich oficerów instrukcję, iż osoby spoza Studium Wojskowego i nie znających hasła nie należy przepuszczać. Ze względu na fakt iż chroniony obiekt znajdował się na terenie Politechniki, różne osoby musiały się w ich okolicach przemieszczać. Zdarzyło się to także profesorowi Konorskiemu z Wydziału Elektrycznego, który dodatkowo pełnił w owym czasie funkcję rektora uczelni. Studenci bardzo poważnie traktując otrzymany rozkaz zatrzymali rektora strasząc, że go nadzieją na bagnet.

Dość długo trwało (brak łączności), zanim do wartowników dotarli ich przełożeni oficerowie i uwolnili rektora. Jego oburzenie sytuacją było tak duże iż następnego dnia prawie zaczął realizować swoją decyzję o likwidacji Studium Wojskowego na Politechnice. Naprawdę bardzo trudno było mu wytłumaczyć „że niestety nie jest to jego kompetencja. Ale w końcu się udało i przyniosło pewne sukcesy w zakresie zrozumienia przez oficerów hierarchii na uczelni.

13.2. Zagubiony karabin [11]

Pamiętam następujący epizod z ćwiczeń strzeleckich „na Zdrowiu”: Pobrałem karabiny do ćwiczeń, samochód przywozi je na poligon wojskowy na „Zdrowiu”, kompania studencka odbiera je i ćwiczymy w plutonach, drużynach.

Jest piękna wiosenna pogoda 1951 r., zbliża się pora obiadowa. Zarządzam zbiórkę kompanii. Podaję komendę „karabiny w kozły złóż, na obiad rozejść się”.

Spojrzałem na te „kozły” karabinów – i myśl „cholera nieprzeliczone”. Podaję natychmiastową komendę „baczość”, „z powrotem”. Myślałem, że mnie wzrokiem koledzy – studenci zamordują. Wyznaczam trójkę i podaję rozkaz „policzyć karabiny”. Policzyli – brakuje jednego. Druga trójka – brakuje jednego. Liczę sam – brakuje jednego.

Wściekły mówię do kompanii „co wy myślicie, że ja za was w pier... będę gnął. Dzisiaj obiadu nie ma, chyba że karabin znajdziecie. Macie na to 10 min. Znaleźli i przenieśli po 8 minutach.

Powiedziałem: to zamyka sprawę a teraz „na obiad rozejść się”.

Nikt nigdy do tej sprawy nie wracał. Łatwo sobie wyobrazić jak by to w ówczesnych czasach wyglądało.

13.3. Maszeruje wojsko... [15]

Z butami podbitymi gwoździami kojarzy mi się sytuacja, kiedy zwartą kolumną szliśmy ul. Piotrkowską do Narutowicza, skąd tramwajem „9” jechaliśmy na poligon na Zdrowiu na strzelnicę. W czasie przemarszu, któremu przewodził mjr Osiński, padła z tyłu kolumny szeptana komenda „Lewa szura”. Major nadstawiał ucha, ludzie na chodnikach się uśmiechali, ponieważ przemarszowi towarzyszył rytmiczny hałas i iskry spod lewych butów (co wykrok) kilkudziesięciu chłopca. Jak major się odwracał, to przechodziliśmy do normalnego „symetrycznego” marszu i nie mógł się zorientować „co jest grane”.

13.4. Podróż wojskowym eszelonem [19]

Na drugi obóz wojskowy, który odbywał się na poligonie w Końskich (kieleckie) wyjechaliśmy wagonami towarowymi z Łodzi, wypełnionymi słomą, na której spaliśmy. Wyjazd jak pamiętam odbywał się wieczorem i gdy obudziliśmy się rano to stwierdziliśmy, że mijamy Łódź-Widzew. Na obozie zakwaterowani byliśmy w namiotach 12-osobowych.

13.5. Wyjazd na obóz wojskowy [7]

Na czoło wspomnień wysuwa się katastrofa naszego transportu na obóz w Dębnie-Rozalin. Jechaliśmy pociągiem towarowym ze stacji Łódź-Widzew (kilka wagonów zaraz za lokomotywą) do Skarżyska Kamiennej, gdzie po przełączeniu lokomotywy, nasze wagony znalazły się na samym końcu dość długiego składu. Dalej jechaliśmy linią jednotorową, na której nastąpiło o świcie na wysokości Ćmielowa czołowe zderzenie z pociągiem towarowym nadjeżdżającym od strony Sandomierza.

Efekt zderzenia był makabryczny (kilkanaście ofiar śmiertelnych). Jest tu mało miejsca na dokładny opis. Przypadek zrzucił, że mogliśmy cieszyć się życiem. Fakt, że po przełączeniu lokomotywy znaleźliśmy się w trzech ostatnich wagonach

uratował nas od zmasakrowania. Na pieszo doszliśmy do następnej stacji, gdzie podstawiono nam inny pociąg.

13.6. „Bóg” drużyny – kapral [6]

Pierwszy obóz wojskowy – nasz Wydział Włókienniczy – po II roku studiów w sierpniu 1951 roku odbywaliśmy razem z Wydziałem Elektrycznym na poligonie w Dębie k/Legionowa. Był to obóz wspaniały – dał nam poznać jak przebiega służba żołnierzy rekrutów z jednostek wojskowych na co dzień – a zwłaszcza rola „Boga” drużyny – kaprała. Powszechnie było „padnij”, „powstań”, „bieg marszem”, „lotnik kryj się” itp. Nas początkowo oszczędzano – pilnował tego przyjeżdżający często kpt. Lenczewski – ale po czasie prawdziwe życie obozowe dosięgło i nas

13.7. Dyscyplina czy koleżeństwo [5]

Lipiec 1951. Obóz wojskowy Biedrusko k/Poznania. Studenci Wydziału Chemicznego – 5 kompania Studium Wojskowego PŁ pod dowództwem por. rez. Ireneusza Karkulowskiego – odbywają ćwiczenia wojskowe w zakresie łączności przewodowej. Obóz zorganizowany świetnie. Studenci zakwaterowani w budynkach stałych, dużo sprzętu, podręczniki do nauki, do tego dobra pogoda i możliwość kąpieli w rzece Warcie w czasie wolnym od zajęć. Rano pobudka i gimnastyka, wieczorem capstrzyk i cisza nocna. Doskonała atmosfera w kompanii, dowódca kolega – student z roku. Rzec można świetna męska przygoda gdyby nie kadra podoficerska, a właściwie dyscyplina wojskowa wprowadzona w kompanii przez przydzielonych z jednostki wojskowej kaprali. Młodzi chłopcy, ambitni, z wielką gorliwością wprowadzili zasady regulaminu wojskowego wśród podległych im studentów, rówieśników wiekiem. O żadnej koleżeńskości nie było mowy. Nigdy nie dostrzegłem przekroczenia uprawnień z ich strony, ale rygorystyczne przestrzeganie dyscypliny wojskowej było dla studentów trudne do zniesienia.

Przez cały okres trwania obozu studenci cierpliwie znosili narzucone im warunki, ale w kompanii narastał konflikt. Efektem tego stało się wydarzenie świadczące o źle pojmowanym przez studentów koleżeństwie. Było to w przeddzień wyjazdu do domu. Jeden z najbardziej „ulubionych” kaprali został obezwładniony, nakryty kocem i obity. Poszkodowany zgłosił się do raportu z zażaleniem, opisał zajście i wskazał trzech studentów sprawców tego samosądu. Raport przyjął d-ca kompanii – w cywilu student Wydziału Chemicznego, kolega. Podczas przeprowadzonego dochodzenia, sprawcy przyznali, że liczyli na koleżeńską przysługę dowódcy kompanii i oddalenie zażalenia poszkodowanego. Tym bardziej, że następnego dnia mieliśmy opuścić obóz. Niestety zawiedli się. Było to ewidentne naruszenie dyscypliny wojskowej i dowódca kompanii nie mógł nie zareagować zgodnie z regulaminem służby wewnętrznej. Fakt, iż dokonali tego jego koledzy nie miał tu żadnego znaczenia. W efekcie trójka „sprawiedliwych” wróciła do domu dwa dni później zwiedzając wcześniej areszt obozowy. Po powrocie z obozu, stosunki koleżeńskie

między zainteresowanymi niestety przekształciły się w ostracyzm do kolegi – przełożonego wypełniającego obowiązki dowódcy kompanii.

13.8. Kapitan Lenczewski – przyjaciel młodzieży [21]

Wspominając okres Studium Wojskowego i obozów wojskowych w Mielcu i Żaganii, który był bardzo przykry w wielu przypadkach, czasem także pełen humorystycznych wydarzeń, płk W. Lenczewski zawsze jawił się człowiekiem łagodzącym wszelkie napięcia, stając zawsze po stronie studentów. Zachowanie takiej postawy wymagało odwagi i dobroci. Takie cechy charakteryzowały płk Lenczewskiego.

13.9. Kapitan Lenczewski – Kierownik Studium Wojskowego PŁ [19]

Szkolenie studentów, które odbywało się raz w tygodniu przez cały rok akademicki było bardzo intensywne, traktowane przez studentów poważnie, a do egzaminów na zakończenie roku przygotowywaliśmy się nawet kilka dni. W Studium czuło się atmosferę wojskową, nad wszystkim czuwał kierownik studium, początkowo kapitan, a następnie pułkownik Witold Lenczewski. Był dla studentów bardzo życzliwy i wyrozumiały, nawet ojcowski, choć utrzymujący dyscyplinę i właściwy dystans.

13.10. IFA – samochód płk Lenczewskiego [15]

Z dyscypliną wojskową było różnie, różnie bowiem do niej podchodzili poszczególni oficerowie. A byli wśród nich zarówno „frontowi” oficerowie z nikłym wykształceniem (w 1957 r. chyba większość), jak i wykształceni już w Wyższych szkołach Wojskowych. Znakomitym przykładem był tu por. Franciszek Kostrubiec (późniejszy profesor I-12, PŁ), który przyszedł do Studium jako absolwent Wojskowej Akademii Technicznej i wyróżniał się wysoką kulturą osobistą, zyskując sympatię studentów. Bardzo dobrze wspominam też dowódcę Studium, płk Lenczewskiego, bardzo wyrozumiałego wobec studentów. Pamiętam jak pewnego razu przestawiliśmy jego samochód (NRD-owska IFA) w poprzek zabudowań, bez możliwości wyjazdu, a pułkownik udał, że nic się nie stało tylko poprosił inną grupę studentów o ponowne przestawienie samochodu, po czym bez słowa odjechał. Chyba w ogóle nigdy nie podnosił głosu, co niestety zdarzało się często innym oficerom.

13.11. Zaproszenie do pracy w Studium Wojskowym PŁ [11]

Podchorążówkę/Szkolną Kompanię Oficerów Rezerwy Piechoty (SKORP) ukończyłem w Międzyrzeczu Wielkopolskim w latach wrzesień 1949 – 20 wrzesień 1950 r. uzyskując stopień oficerski chorążego. W listopadzie 1950 r. zostałem wezwany do Studium Wojskowego przy Politechnice Łódzkiej i zaproponowano mi pracę w wymiarze godzinowym (nie na etacie) na stanowisko dowódcy plutonu w Kompanii przy Wydziale Chemii Spożywczej Politechniki Łódzkiej.

Dowódca Studium Wojskowego (SW) wówczas kapitan Lenczewskiego zapytał mnie: Zgodzicie się dobrowolnie, czy mamy Was powołać do tej pracy? To niech już będzie dobrowolnie – odpowiedziałem.

W zależności od potrzeb, Studium Wojskowym prowadziłem wykłady ogólne (w różnych kompaniach) takie jak: terenoznawstwo, balistyka, regulaminy.

13.12. Temperatura wrzenia wody [8]

Jeden ze stosunkowo młodych oficerów porucznik P. omawiał ze studentami budowę CKM (Ciężkiego Karabinu Maszynowego). W pewnym momencie mówi:

– Ciężki Karabin Maszynowy wyposażony jest w tzw. chłodnicę, która jest wypełniona wodą. Wspomniana woda w chłodnicy nie może przekroczyć temperatury 90°C. Ponieważ się zagotuje.

Głos z sali:

– 100°C, Panie poruczniku

Porucznik powtarza:

– Woda w chłodnicy nie może przekroczyć 90°C.

Student powtarza bardzo pewnie:

– Panie poruczniku, ale na pewno woda wrze w 100°C.

Porucznik nie spieszy i mówi:

– Kanonierze. Proszę ze mną nie dyskutować. Zresztą sprawdzę w konspekcie.

Otwiera zeszyt i mówi:

– Przepraszam rzeczywiście. Te 90°C to ma kąt prosty.

13.13. Wykłady nt. artylerii plot. [35]

Pamiętam zajęcia z przelicznika obsługującego baterię dział przeciwlotniczych kalibru 57, stanowiącego analogowy komputer, automatycznie naprowadzający lufy baterii dział przeciwlotniczych na lecące samoloty. W ówczesnym czasie było to skomplikowane urządzenie wysokiej klasy, o znaczącym stopniu zaawansowania technologicznego. Przekazywane nam informacje przez oficera w stopniu kapitana, prowadzącego zajęcia z przelicznika, polegały na odczytywaniu napisów na tabliczkach panelu sterowania, co wraz ze sposobem wysławiania się wykładowcy wzbudzało ogólną wesołość i odpowiednie komentarze w przerwach zajęć.

13.14. Przyspieszenie Coriolisa [8]

Pułkownik tłumaczył także słuchaczom Studium Wojskowego co to jest przyspieszenie Coriolisa. Nie mogąc dotrzeć do znużonej świadomości studentów, mówi:

– Jak bryczka skręca w lewo to siła odśrodkowa działa na pasażera czy woźnicę, w którą stronę? Oczywiście w prawo..., a jak bryczka skręca w lewo to siła odśrodkowa działa w lewo. I to jest spowodowane przyspieszeniem Coriolisa.

– Zrozumieli, czy nie?

Na ogół studenci milczeli, a pułkownik machał z lekceważeniem ręką.

13.15. Życzenia z okazji Dnia Wojska Polskiego [5]

OBYWATELE OFICEROWIE!

Mamy wiele okazji spotykać się z Wami. Okazji takich dostarcza nam przede wszystkim nasza codzienna wspólna praca.

Są to jednak wszystko spotkania w których nie ma miejsca aby mówić o tym, o czym chciałabym w imieniu wszystkich cywilnych pracowników naszego Studium powiedzieć dzisiaj.

Nadchodzi Dzień Wojska Polskiego. Dzień, który przypomina że dzięki ofiarności, odwadze, bohaterstwu i poświęceniu żołnierzy polskich, możemy poraz trzydziesty obchodzić rocznicę wyzwolenia naszej Ojczyzny. Jest w tym zwycięstwie i Wasz udział.

I to, że my obywatele możemy spokojnie pracować, my matki możemy być spokojne o los naszych dzieci, a dzieci nasze mogą spokojnie się uczyć - również i Wam zawdzięczamy.

Dlatego dziś my cywile w sposób skromny pragniemy Wam Obywatele Oficerowie wyrazić nasz serdeczny stosunek do Was.

Życzymy Wam jednocześnie wielu szczęśliwych, spokojnych lat, osiągnięć w służbie dla naszej Ojczyzny i dużo szczęścia w życiu osobistym.

--- o ---

Korzystając z okazji, w imieniu wszystkich pracowników cywilnych, pragnę serdecznie pogratulować pięknych wyróżnień w postaci awansów jakie otrzymali majorzy: BOLESŁAW SWIEKATOWSKI i JOZEF PAJĄK.

Obecnie już podpułkownikowi Swiekatowskiemu i podpułkownikowi Pająkowi życzymy wszyscy wszystkiego najlepszego łącznie z dalszymi awansami.

--- o ---

Dzisiejsza podniosła uroczystość łączy w sobie jeszcze jedno miłe wydarzenie, któremu pragnę poświęcić chwilę uwagi.

Jest to osobiste święto pułkownika EDWARDA MIŁKOWSKIEGO.

Z tej okazji mam przyjemność złożyć miłemu solenizantowi najlepsze życzenia pomyślności i wielu radosnych dni w życiu. Życząc jednocześnie, abyśmy w dobrym zarowiu wiele jeszcze takich uroczystości mogli wspólnie obchodzić.

--- o ---

13.16. Rektorzy PŁ – Kierownictwo Studium Wojskowego [12]

11 X 1983 „Z okazji 40-ej rocznicy Powstania Ludowego Wojska Polskiego składam serdeczne gratulacje i życzenia wszystkim pracownikom Studium Wojskowego Politechniki Łódzkiej.

(/-/ Jerzy Kroh)

11 X 1985 „Z okazji Święta Ludowego Wojska Polskiego składam Kierownikowi i pracownikom Studium Wojskowego PŁ serdeczne gratulacje i najlepsze życzenia dalszych sukcesów w pracy dla dobra naszej szkoły – Politechniki Łódzkiej.

(/-/ Jerzy Kroh)

10 X 1986 „Z okazji Święta Ludowego Wojska Polskiego składam serdeczne podziękowania Kierownikowi Studium i wszystkim pracownikom za ofiarną i zaangażowaną pracę na rzecz naszej Uczelni i młodzieży akademickiej.

W nowym roku akademickim 1986/87 życzę wszelkiej pomyślności w pracy zawodowej i życiu osobistym.

(/-/ Jerzy Kroh)

12 X 1988 „Z okazji Jubileuszu 45-lecia powstania Ludowego Wojska Polskiego w imieniu Senatu Politechniki Łódzkiej i własnym składam Kadrze zawodowej i pracownikom cywilnym Studium Wojskowego serdeczne życzenia sukcesów w służbie i pracy. Jednocześnie składam podziękowanie za ofiarną pracę wychowawczą z naszymi studentami.

Życzę wszystkim dobrego zdrowia i wszelkiej pomyślności w życiu osobistym”

(/-/ Z. Piotrowski)

12 X 1989 „Z okazji jubileuszu 40 lat Studium Wojskowego przy Politechnice Łódzkiej oraz DNIA WOJSKA POLSKIEGO serdeczne gratulacje i życzenia satysfakcji z pracy a także pomyślności w życiu osobistym w imieniu władz Uczelni i swoim własnym” szkoły – Politechniki Łódzkiej

(przekazuje /-/ Czesław Strumiłło)

13.17. Pomoc przy wykopkach [19]

Była to późna jesień 1952 roku, zaczynały się już przymrozki. W ramach Studium Wojskowego ogłoszono obowiązek wyjazdu na Żuławy, aby pomóc przy zbieraniu ziemniaków. Pewnego dnia ubrano nas w odzież wojskową i wieczorem z Dworca Łódź-Kaliska, towarowymi wagonami, pojechaliśmy w nieznane. Po południu następnego dnia nasze wagony odczepiono od lokomotywy na małej stacji. Pod każdy wagon podjechał traktor z przyczepą. Następnie zostaliśmy zawiezieni do gospodarstwa oddalonego od stacji kolejowej o kilka kilometrów i tam podjechaliśmy pod długi parterowy budynek usytuowany w gęstym błocie... Wyżywienie było

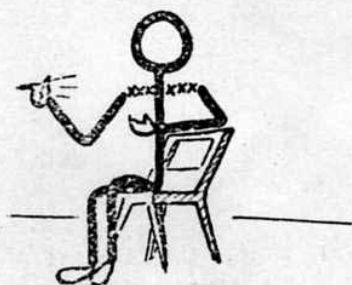
wręcz tragiczne i chodziliśmy stale głodni. Z małą przerwą na obiad pracowaliśmy cały dzień wyciągając buraki z mazistego błota.

(...) w sumie nie narzekaliśmy, atmosfera była dobra a humory nam młodym dopisywały. podziwialiśmy ludzi, którzy w tamtych warunkach, tak bardzo prymitywnych egzystowali i pracowali.

Na zakończenie naszego pobytu na Żuławach przyjechał do nas dyrektor zespołu gospodarstw i nam bardzo dziękował za ciężką i efektywną pracę, której własnymi siłami by nie wykonał.

13.18. Kadra oficerska Studium w karykaturze [36]

Por. Czesław Rogoża

To coście powiedzieli,
to w zasadzie dobrze,
ale źle — bo za długo.
Nie mamy czasu.

Skróty stosowane w tekście

AK	– Armia Krajowa
art.	– artyleria
ASG WP	– Akademia Sztabu Generalnego Wojska Polskiego
AZS	– Akademicki Związek Sportowy
chor.	– chorąży
CZMP	– Centrum Zdrowia Matki Polki
d-ca	– dowódca
Dep.	– Departament
dr	– doktor
DS.	– Dom Studencki
gen. arm.	– generał armii
gen. bryg.	– generał brygady
gen. dyw.	– generał dywizji
KOK	– Komitet Obrony Kraju
komp.	– kompania
KOR	– Klub Oficerów Rezerwy
kpt.	– kapitan
lek.	– lekarz
LOK	– Liga Obrony Kraju
LWP	– Ludowe Wojsko Polskie
mgr	– magister
mjr	– major
MNSzWiT	– Ministerstwo Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
OC	– Obrona Cywilna
OPBMAR	– obrona p. bronią masowego rażenia
OPL	– Obrona Przeciw Lotnicza
OS Uzbr.	– Oficerska Szkoła Uzbrojenia
OSA	– Oficerska Szkoła Artylerii
OSAPlot	– Oficerska Szkoła Artylerii Przeciwlotniczej
OSChem	– Oficerska Szkoła Wojsk Chemicznych
OSL nr 5	– Oficerska Szkoła Lotnictwa nr 5
OSŁącz	– Oficerska Szkoła Łączności
OSPolit	– Oficerska Szkoła Polityczna
OSW Inż.	– Oficerska Szkoła Wojsk Inżynierskich

OSW Mech.	– Oficerska Szkoła Wojsk Zmechanizowanych
OSW Panc.	– Oficerska Szkoła Wojsk Pancernych
OSWRadiot.	– Oficerska Szkoła Wojsk Radiotelegraficznych
OW	– Okręg Wojskowy
PCK	– Polski Czerwony Krzyż
PDD	– Państwowy Dom Dziecka
pil.	– pilot
plot.	– przeciwlotnicza
plut.	– pluton
PŁ	– Politechnika Łódzka
plk	– pułkownik
por.	– porucznik
POW	– Pomorski Okręg Wojskowy
ppłk	– podpułkownik
PPO PRL	– Podstawy Polityki Obronnej PRL
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
prof.	– profesor
rez.	– rezerwa
RP	– Rzeczpospolita Polska
SKOR	– Szkolna Kompania Oficerów Rezerwy
SOR	– Szkoła Oficerów Rezerwy
SPR	– Szkoła Podchorążych Rezerwy
SW	– Studium Wojskowe
SZSP	– Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
UW	– Uniwersytet Warszawski
WAM	– Wojskowa Akademia Medyczna
WCW MED.	– Wojskowe Centrum Wykształcenia Medycznego
WAT	– Wojskowa Akademia Techniczna
WF	– Wychowanie Fizyczne
WKL	– Wojskowa Komisja Lekarska
WKS	– Wojskowy Klub Sportowy
WOS	– Wyższa Oficerska Szkoła
WRT	– Wojska Radiotechniczne
WZOP	– Ważniejsze Założenia Obrony Powietrznej
WZUiTW	– Ważniejsze Założenia Układów i Traktatów Wojennych
wydz.	– wydział
ZSP	– Zrzeszenie Studentów Polskich

Materialy źródłowe

- [1] E. Miłkowski, „Wspomnienia z pracy w Studium Wojskowym”, Łódź, 2008, rękopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [2] Fabryka Rosenblatta, ul. Gdańska”. Archiwum PŁ, Akta nr 27 poz.13. Dział Organizacji i Zarządzania. Rok 1947.
- [3] W. Kalinowski, „Moje wspomnienia związane z pracą w Politechnice Łódzkiej”, Łódź, 1985, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 51/I
- [4] Praca zbiorowa „Politechnika Łódzka 1945-1995. Księga Jubileuszowa” PŁ, Łódź, 1995
- [5] W. Pękała, wspomnienia własne, nie publikowane, Łódź, 2008
- [6] K. Jarno, „Pierwsze lata Studium Wojskowego na PŁ”, Łódź, 2008 maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ, nr 382/I
- [7] A. Czajkowski, „Wspomnienia ze Studium Wojskowego PŁ”, Łódź, 2008, rękopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [8] W. Szymański, „Anegdoty i wspomnienia absolwentów Wydziału Mechanicznego PŁ”, Seridruk, Łódź 2010.
- [9] „Głos Robotniczy” nr 35 z dnia 10.02.1955
- [10] „Program wykładów i skład osobowy PŁ”, Wyd. PŁ, Łódź, r.akad. 1949/50 – 1957/58
- [11] A. Czyżycki, „Moja praca w Studium Wojskowym PŁ”, Łódź, 2009, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [12] „Kronika Studium Wojskowego Politechniki Łódzkiej”. Zbiory Muzeum PŁ nr 011/T-8/6
- [13] „Program wykładów i skład osobowy PŁ”, Wyd. PŁ, Łódź, r.akad. 1958/59
- [14] „Protokół zdawczo-odbiorczy posesji przy ul. Piotrkowskiej 266/268”, Archiwum PŁ, Akta nr 1, poz. 125 Dz. Org. i Zarządz. 1956.
- [15] M. Pawlik, „Wspomnienia własne ze Studium Wojskowego”, Łódź, 2009, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ, nr 382/I
- [16] S. Kozdrój, wspomnienia własne, Łódź, 2009, rękopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [17] J. Maślikowski, wspomnienia własne, Łódź, 2008, rękopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [18] W. Lenczewski, „Studium Wojskowe Politechniki Łódzkiej”, Łódź, 1992, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [19] B. Łaskiewicz, „Moje wspomnienia dotyczące Studium Wojskowego PŁ”, Łódź, 2009, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I

- [20] J. Zajączkowski, wspomnienia własne, Łódź, 2009, e-mail. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [21] C. Szczepaniak. Suplement do II wyd. W. Lenczewski „Pięć lat na wojennych ścieżkach”, Łódź, 2006, str. 220-221
- [22] „Protokoły egzaminacyjne SW”. Archiwum PŁ. Akta nr 56 poz.1 Dział Organizacji i Zarządzania 1987-1989
- [23] Krystyna Jarno, wspomnienia z pracy w Dziekanacie Wydziału Elektrycznego PŁ, nie publikowane, Łódź 2010-07-28
- [24] „Głos Robotniczy” nr 35 z dnia 31.08.1975
- [25] „Studium Wojskowego Politechniki Łódzkiej”, brak autora, maszynopis. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [26] „Życie Uczelni” nr 14, czerwiec 1987
- [27] „Życie Uczelni” nr 16/17, maj 1989
- [28] „Piętnaście lat Politechniki Łódzkiej 1945-1960”. Red. W. Chitruk, PŁ. Łódź 1960
- [29] Dane wg Działu Osobowego PŁ
- [30] B. Samotyja-Lenczewski. Suplement do II wyd. W. Lenczewski „Pięć lat na wojennych ścieżkach”, Łódź, 2006, str. 219
- [31] T. Hebdowski, ibid, str. 228
- [32] W. Lenczewski „Pięć lat na wojennych ścieżkach”, TELEGRAPH, Łódź, 1998
- [33] J. Kubiak, przekaz ustny, Łódź, 2009
- [34] S. Połowiński, Łódź, 2008, wspomnienia nie publikowane. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [35] J. Tomczyk, Suplement do II wyd. W. Lenczewski „Pięć lat na wojennych ścieżkach”, Łódź, 2006, str. 2202-223
- [36] „Życie Politechniki Łódzkiej” nr 8, 1955
- [37] J. Krysiński, „Politechnika Łódzka w okresie transformacji 1990-1996” Zeszyty Historyczne Politechniki Łódzkiej nr 10, str. 27-44. Politechnika Łódzka, Łódź 2010
- [38] „Ewidencja pieczęci Studium Wojskowego z lat 1987-1991”. Archiwum PŁ. Akta nr 27 poz.18. Dział Organizacji i Zarządzania
- [39] R. Peła, wspomnienia ze SW PŁ, Łódź 2009, nie publikowane. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [40] R. Nowicz, wspomnienia ze SW PŁ, Łódź 2009, nie publikowane. Zbiory Muzeum PŁ nr 382/I
- [41] „Program wykładów i skład osobowy PŁ”, Wyd. PŁ, Łódź, r.akad. 1969/70 – 1989/90
- [42] „Wkład szkolnictwa wyższego w kształcenie oficerów rezerwy”, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1976.

Indeks nazwisk

A

Achmatowicz Osman 15, 50, 54, 68
Adamkiewicz Lech 92, 96
Afeltowicz Jan 76, 99, 115
Albert Michał 54
Andrzejewski Czesław 24, 36, 39, 95
Art Henryka 105
Aulich Jerzy 17

B

Barański Wojciech 51, 78
Barcik Andrzej 85
Belzyt Jan 41, 110
Berowski Zbigniew 93
Bęben Antoni 20, 39, 95, 98, 101, 104
Bielecka Wiesława 105, 107
Błasiak Tadeusz 41
Błasiński Henryk 73
Bogusławski Tomasz 40, 60, 73, 83, 98, 100, 107
Bogusz Stefan 76, 99, 103, 114, 119
Bogusz Wacław 104
Boliński Jerzy 105
Boryniec Stefan 116
Brzeziński Maciej 39, 89, 99
Burda Jerzy 85, 89

C

Caban Zdzisław 98, 101
Cała Stanisław 40, 62, 99, 107
Ciecierski Henryk 107
Cieśla Zbigniew 85
Cieślik Mieczysław 39, 98, 101
Ciszewski 93

Czajkowski A. 36
Czerniawski 50
Czerwiński Jacek 105
Czubrytt-Borkowski Czesław 50
Czyżycki Aleksander 91, 93

D

Dąbrowska Henryka 12, 105
Dekert Józef 88, 89, 99
Dems Andrzej 115
Dudkiewicz Bronisław 41, 76, 77, 99, 107

F

Fąfara Tadeusz 41, 99, 107
Fidos Czesław 81, 107
Frajt Edward 40
Fronczyk Janusz 41

G

Galas Edward 50, 68, 77
Gasyna Zbigniew 116
Gębocka Halina 85
Głowińska Alina 106
Gołębiewski Zenon 92, 93, 96
Górny Stanisław 85
Grabowski J. 67
Gruchot Eugeniusz 81, 99
Grzybowski Jerzy 104
Gwizdowski Wiesław 89, 99

H

Hermanowicz A. 101
Holajda Anna 105
Huszcza Zygmunt 50

J

Jach Józef 81, 114
Jagiełło Aleksandra 106
Janisz Michał 40, 99, 107
Jankowska Zofia 105
Jarocki Stanisław 105
Jaros Zenobia 105

Jaruzelski Wojciech 50, 65
Jaskulska Danuta 106
Jędras Halina 105
Jędrychowski Wiesław 39, 40, 83, 98, 103, 114
Juszczak Eugeniusz 98, 101, 104

K

Kalinowski Wacław 19
Kamiński Józef 50
Kania T. 21, 95, 101
Kaniewska Danuta 123
Karkosik Stefan 40, 73, 81, 103, 110, 113, 115
Karkulowski Ireneusz 70, 91, 92
Kenczewski Witold 100
Kierończyk Zenon 104
Kijole Julian 41, 99
Klimek Mieczysław 28, 30, 44, 50, 58, 68
Komorowski Jerzy 40
Komorowski Stefan 40, 73, 99
Konieczny Zbigniew 89, 124
Konorski Bolesław 16, 25, 125
Kosińska Jadwiga 105
Kostrubiec Franciszek 40, 41, 98, 100, 128
Kotowicz Bolesław 85
Kowalczyk Czesław 88, 92, 96, 99
Kowalski Bronisław 21, 95
Kowalski Gabriel 40, 99, 107
Kowalski J. 104
Kowalski Wiesław 76, 81, 103
Kowierski Jacek 105
Kozdrój Stefan 5, 39, 40, 62, 67, 73, 76, 77, 98, 101, 102, 103, 107, 124
Kozłowski Czesław 104
Kozłowski Tadeusz 104
Krasowska Danuta 124
Kroh Jerzy 120, 123, 131
Król Kazimierz 39, 40, 98, 101, 107
Kruciński Kazimierz 92
Kruszewski Lucjan 39, 81, 98, 100
Krysiński Jan 123
Krzyżańska Małgorzata 106
Kubera 118
Kubiak Jan 93

Kukier Stanisław 85
Kulpa E. 67
Kuśmierek Zygmunt 115
Kwiatkowski Bronisław 76

L

Laskowski 93
Latoszewski Jerzy 91, 92, 96
Lemańczyk Jan 41, 99, 107
Lenczewski Witold 11, 12, 15, 25, 28, 30, 32, 44, 54, 60, 79, 81, 88, 89, 90,
91, 100, 102, 107, 128, 129
Lesiak Ryszard 41, 99, 107
Lewandowski 104
Lewandowski Bogdan 39, 99
Lewandowski Bogusław 40, 73, 107
Lipiński Z. 64

Ł

Łukasiewicz Bolesław 31, 101
Łukasik Wiktoria 105
Łysik Longin 88, 99

M

Makiewicz 101
Malinowska Marianna 85
Malinowska Z. 106
Marcinkowski Witold 92
Markiewicz Mirosław 104
Markocki Piotr 92
Maślikowski Janusz 41, 98, 107
Matuszewski Henryk 41, 76, 99, 103, 107, 110
Matysik Franciszek 26, 101
Matyszcak Józef 41, 99
Mazurkiewicz 101
Messinger Henryk 123
Miazek Alicja 106, 107
Michalski Paweł 104
Mierzejewski Jan 40
Milanowski Witold 85
Miłkowski Edward 5, 40, 88, 99, 100, 103, 107, 113
Mizerska Anna 106
Mrożewski Zdzisław 92

Muszyńska Regina 105
Myszakowski Tomasz 40, 73, 98, 107
Myszkorowski Ryszard 93

N

Naumowicz Jan 40, 73, 99, 107
Nowak Aurelia 105
Nowakowska Zofia 105, 120

O

Obrębski Jan 40
Olczak Antoni 104
Olenderek Wojciech 99
Oleszkiewicz Czesław 85, 89, 99
Osiński Jan 39, 126
Otrębski Czesław 60, 88, 98, 100, 102, 107

P

Pająk Józef 39, 98, 100, 107, 115
Palutek Zygmunt 81, 100, 110, 114
Pawlik M. 59
Pawłowska Teresa 106
Peła Ryszard 46
Peplowski Włodzimierz 40, 41, 81, 100
Pękala Genowefa 106
Pękala Władysław 6, 21, 70, 91, 92, 93, 115
Piechociński Stanisław 40, 60, 98, 103, 107
Piotrowska Anna 106, 107
Piotrowska K. 106
Piotrowski Zbigniew 120, 123, 131
Pocałujko Władysław 76, 81, 107
Polatowski Andrzej 104
Potargowicz Lucjan 105
Pryc Alojzy 115
Pysz 70

R

Raab Jerzy 104
Ratajczyk 93
Redlicki Marian 99
Rogoziński Leopold 104
Rogoża Czesław 101, 132

Rokossowski K. 91
Rozciecha Stanisław 101
Rożkowicz Roman 12, 17, 39, 88, 93, 98, 100, 101, 102
Rożkowicz Wiesław 104
Ruciński Jerzy 73

S

Sadowski 101
Sander Zdzisław 39, 95
Sankowski Mieczysław 39, 40, 98
Scheibler K. 11
Serwiński Mieczysław 50, 64, 68
Sicińska Beata 106
Sicińska Ilona 106
Słomczewski Wojciech 89, 99, 110
Słomiński Teofil 41, 77, 81, 107, 110, 117
Smolira Tadeusz 99
Spychalski Marian 51
Stachowiak Jacek 115
Strok Artur 104
Strumiłło Czesław 120, 131
Studniarski K. 120
Syrowa Halina 106
Szaleniec Józef 104
Szalewski Józef 104
Szatański Czesław 106
Szczepaniak C. 120
Szeps J. 11, 88, 101
Szmidt Wojciech 89, 99
Szosland Janusz 50, 65, 73
Szubska Anna 106
Szwed Aurelia 107
Szymala Czesław 104

Ś

Śliwa 73
Śliwiński Jan 50
Światek Bolesław 40, 81, 98, 106, 116

T

Targosz Aleksandra 85
Tkacz Marian 81, 95, 99
Trojnar J. 101

U

Ulatowska-Makowska Jolanta 106

W

Waczyńska Maria 123
Wasiak Jan 73
Wereszczyński Jan 50, 72
Werner Jerzy 50, 68, 72
Wędrychowski Wiesław 73, 107
Wiśniewska Izabela 106
Witczak Wiesław 110, 114
Wojtysiak Radosław 41, 76, 110
Woźniak Władysław 41, 99, 107

Z

Zaborniak Mieczysław 81, 95, 99, 115
Zaborowski Witold 40
Zaprucki 101
Zarzycki T. 101
Zawadzki Romuald 73
Zawojski Stanisław 76
Ziółkowski Jan 50
Złomańczuk Adam 81

Ż

Żuławiński Wiesław 81
Żyliński Tadeusz 15

Treść dotąd wydanych Zeszytów Historycznych Politechniki Łódzkiej:

Zeszyt 1, 2002

Biogramy profesorów:

Bohdan Stefanowski,
Osman Achmatowicz,
Andrzej Sołtan,
Bolesław Konorski,
Alicja Dorabalska,
Jerzy Werner,
Eugeniusz Jezierski,
Edward Józefowicz,
Mieczysław Serwiński,
Michał Skarbiński,
Stanisław Zagrodzki,
Walenty Starczakow,

Zeszyt 2, 2003

„Stulecie lotnictwa silnikowego.
Wkład Politechniki Łódzkiej w początki powo-
jennego przemysłu lotniczego w Polsce”

Zeszyt 3, 2005

Bohdan Stefanowski
„Jak powstawała Politechnika Łódzka 1945-
1948”

Zeszyt 4, 2006

Zbigniew Piotrowski
„Póki pamiętam 58 lat z Politechniką Łódzką”

Zeszyt 5, 2007

Biogramy profesorów:

Edmund Nekanda Trepka
Stanisław Kielbasiński
Władysław Bratkowski
Antoni Justat
Witold Iwaszkiewicz
Bolesław Rossiński
Jan Werner
Tadeusz Żyliński
Jadwiga Jakubowska
Czesław Jaworski
Włodzimierz Krysiński
Wincenty Wojtkiewicz
Bolesław Bochwic
Karol Przanowski
Edward Szwarczajtajn
Eligia Turska
Bronisław Sochor
Bolesław Bachman
Stanisław Chrzczonowicz
Aleksy Piątkiewicz
Marian Mieszkowski
Władysław Kuczyński
Henryk Błasiński
Zdzisław Pomykański
Tadeusz Władysław Koter
PÓKI PAMIĘTAM:
Początki Bratniaka przy Politechnice Łódzkiej
Pierwsze niepokoje i manifestacje
Działalność wydawnicza w początkach Poli-
techniki Łódzkiej
Wspomnienia z działalności w Komisji Wydaw-
niczej Bratniej Pomocy Studentów PŁ
Wspomnienia z lat 1945-49, Bratnia Pomoc

Zeszyt 6, 2007

Krzysztof Baranowski
„Geneza Politechniki Łódzkiej”

Zeszyt 7, 2008

Czesława Garnysz
„Biblioteka Politechniki Łódzkiej 1945-2007”

Zeszyt 8, 2008

Biogramy profesorów:

Atanazy Boryniec
Stanisław Dzierzbicki
Jan Wereszczyński
Jerzy Leyko
Włodzimierz Surewicz
Zygmunt Lasocki
Mirosław T. Leplawy
Marian Kryszewski
Edward Galas
Zdzisław Kemblowski
Jerzy Samujłło
Józef Góra

PÓKI PAMIĘTAM:

Dziekan stanu wojennego
List, który zmienił nasze życie,
rzecz o prof. dr hab. Janie Kapuścińskim. Wspomnienia żony

Zeszyt 9, 2009

„Wspomnienia z dawnych lat”. Zeszyt specjalny

Zeszyt 10, 2010

„25 lat Muzeum Politechniki Łódzkiej”

